DİNLE Kİ DİNLENESİN

Bu Devirde Tasavvuf Olur mu?

ÖMER TUĞRUL İNANÇER

MECRA

MECRA

03

© MECRA KİTAP

Bir İnsan Yayınları mar'kasıdır.

Birinci Baskı, Mart 2022
Üçüncü Baskı, Ekim 2023

DİNLE Kİ DİNLENESİN
Bu Devirde Tasavvuf Olur mu?

ÖMER TUĞRUL İNANÇER

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
SERDAR TUNCER

HAZIRLAYAN
DİLÂRÂ YABUL İŞLEYEN

SON OKUMA
HATİCE NİHAL ELHAN

KAPAK VE İÇ TASARIM
EYÜP EYMEN

KAPAK FOTOĞRAFI
NURULLAH GENÇ

ISBN
978-605-71274-2-6

YAYINCI SERTİFİKA NO
45747

BASKI-CİLT
erkam yayın sanayi ve ticaret a.ş.
ikitelli organize san. bölg. mah. atatürk bulvarı
haseyad 1. kısım no: 60/3-c başakşehir/istanbul
matbaa sertifika no: 51796

İNSAN YAYINLARI
istiklal caddesi no: 96 beyoğlu/istanbul
tel: 0212-249 55 55 faks: 0212-249 55 56
www.insanyayinlari.com.tr
insan@insanyayinlari.com.tr

©Eserin her hakkı mahfuzdur. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin yazılı izni olmaksızın kullanılamaz.

ÖMER TUĞRUL İNANÇER

1946 yılında Bursa'da doğdu. Orta tahsilini Bursa'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Yirmi yıl kadar muhtelif şirketlerde müşavir-avukatlık yaptıktan sonra 1991 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı İstanbul Tarihî Türk Müziği Topluluğu'nda sanatçı-müdür olarak çalışmaya başladı. 2011 Haziran'ında yaş haddinden emekli oldu. Türk kültürü ve sanatı ile ilgili çalışmalara önem veren Ömer Tuğrul İnançer, tahsili sırasında özel olarak musiki dersleri almıştır. Çeşitli radyo ve televizyon programlarında misafir sanatçı olarak yer almış olup birçok yurt içi ve yurt dışı konserlerinde musiki faaliyetlerinde bulunmuştur.

Yurt içinde ve yurt dışında tasavvufu konu alan pek çok konferans veren İnançer'in çeşitli makaleleri, röportajları ve kitapları vardır. 4 Eylül 2022'de dâr-ı bekâya irtihal eylemiştir.

Yayımlanmış Eserleri:

- *Gönül Sohbetleri* (2005)
- *Sohbetler* (2006)
- *Vakte Karşı Sözler* (2006)
- *Kenan Gürsoy ile Gönül Gözü* (2006)
- *Ahmet Özhan ile Şarkılar Seni Söyler* (2007)
- *Dinle Neyden: Mesnevî Sohbetleri* (2009)
- *Muhabbet Peygamberi: Hz. Muhammed (sav)* (2010)
- *Bir Muhammedi Âşık: Hz. Mevlânâ* (2012)
- *Mübarek Vakitler* (2014)
- *Kalb-i Selim* (2022)

İÇİNDEKİLER

Ebedî Hayat İçin Önce Kavramları Doğru Anlamalı 7

Tasavvuf Ne Demektir? 13

Sevginin Kaynağı Nedir? 19

Allah ile Kul Arasına Girilir mi? 25

Kur'an-ı Kerim Niçin Okunur? 33

Allah'ın En Sevmediği Hâl 41

Adam Olmanın Yegâne Yolu 49

Sevgi Parmak İzi Gibidir 57

Sünnetleri Hikmetle Yorumlamak 75

Dünyada Acı Bir Tanedir, Zuhuru Sınırsızdır 83

Allah'ın En Sevdiği Hâl 89

Nefsin Mertebeleri 95

İnsanın Şekli Muhteremdir 103

Dert İnsana Nasıl Derman Olur? 111

Efendimizin Hayatını Teferruatıyla Öğrenmeliyiz 119

Tevhid Önemlidir 125

Bu Devirde Tasavvuf Olur mu? 131

Edepsizden İlim Zuhur Etmez 139

Kimin Sözünü Dinliyorsan Onun Kulusun 147

Peygamberimizi Çok Sevmenin Yolları 153
Sahabeler Peygamberimizi Nasıl Sevdiler? 159
Dua Nasıl Kabul Olur? 165
İçiniz Daraldığında İnşirah Suresi Okuyun! 171

1

EBEDÎ HAYAT İÇİN ÖNCE KAVRAMLARI DOĞRU ANLAMALI

Kelimelerin bir sözlük manası, bir de daha çok kullanılan ama farkında olmadığımız deyim ve terim manası vardır. Kavramlar daha ziyade kelimelerin sözlük manasıyla değil, deyim manasıyla anlatılır ama herhangi bir yorumlamada, tefsir etmede kelimenin sözlük manası bir kenara bırakılıp sadece deyim manası kullanılırsa yanlış bir neticeye varılır. Keza, kelimelerin yalnızca sözlük manası kullanılarak konular izah edilmeye, şerh edilmeye, tefsir edilmeye çalışılırsa o da fevkalade yanlış bir netice verir.

Bir kelimenin sözlük manası ile mi, deyim manası ile mi, terimsel olarak mı kullanıldığını iyi idrak etmek için o lisana vâkıf olmak lazımdır. Hakiki mütercimler bilirler ki bir lisan başka bir lisana tam manasıyla tercüme edilemez, bu sebeple tercüme yapılırken çeşitli izahlarla anlam kuvvetlendirilir. Dolayısıyla şerhler, tercümelerden daha kıymetlidir çünkü daha öğreticidir.

Her Türkçe Konuşan Türkçe Bilmez

Biz terimlerle kavramları ifade etme yolundan gidersek bugünkü konuşulan Türkçede çok ciddi bir kavram kargaşası yaşandığını söyleyebiliriz. Amiyane tabirle, lisanen kimin eli kimin cebinde belli değil. Bu, Türkçe bilmemekten kaynaklanıyor. Her Türkçe konuşan Türkçe bilmez. Türkçe bilenlerimiz nadirdir.

Biz, bedenî ihtiyaçlarımızı karşılayacak kadar Türkçe bilen bir toplumuz. Alışveriş etmeye, maç kavgası yapmaya ve herkesin kendini mütehassıs addettiği dinî konulara, futbola, ekonomiye, devlet idaresine yetecek kadar Türkçe konuşuyoruz. Kimse bu konuların ihtisas gerektiren şeyler olduğunu kabul etmez. Herkes bu konulardan anlar, daha doğrusu anladığını sanır. Bir kişi, ayakkabı ayağını vursa ya ayakkabıcıya ya ortopediste gider; bu meseleyi kendisi halledemez ama memleket idare edebileceğini sanır. Bakkala borcunu ödeyemez ama kahvede memleket ekonomisini düzeltir. Topa dümdüz vurmasını dahi bilmez ama futbolcunun hareketini tenkit eder, hatta bazen ağzını da bozar. Alnı secde-i Rahman'a gelmemiştir, din hususunda fetva verir. Bunların hepsi, yalnızca bedenî ihtiyaçlarımızı karşılayacak kadar az Türkçe bilmekten kaynaklanıyor.

Doğru dürüst Türkçe bilsek ifade ettiğimiz, ağzımızdan çıkan kelimelerin nerelere gidebileceğini doğru anlarız. Onun için, kavramlar çok iyi anlaşılmadığından, ifade-i meram denilen şey de hem anlatan bakımından hem de dinleyen bakımından iyi ortaya çıkamıyor. Bu sorun nasıl çözülür? Çok basit, kelime haznesini zenginleştirerek.

Türkçeyi Sadeleştirmek Dilimizi Fukaralaştırmıştır

Biz, ne yazık ki Türkçemizi sadeleştiriyoruz namı altında çok ciddi bir fukaralaştırma eylemine giriştik ve nihayetinde Türkçemiz fukaralaştı.

İnsanların hangi aileye, hangi ırka ve hangi cinsiyete mensup oldukları, insanların arasında bir yükseklik sebebi değildir. Çünkü ne cinsiyetimize ne milliyetimize ne ailemize dair bir irademiz olarak dünyaya gönderildik. İnsanların yükselmesi ve alçalması ancak iradi olarak yaptıkları fiillerle ortaya çıkar. İnsan, ya artıdadır ya eksidedir. Ben Türk olarak, bir şehit torunu olarak, bir Müslüman olarak, bir erkek olarak doğayım diye Cenab-ı Hakk'a dilekçe mi verdim? Hiç kimse vermedi. Dünyada böyle bir imtihana tabiyiz.

Islah yerine ilga, acizlerin işidir.

Ancak terbiye bakımından, bir kişide büyük bir zata mensubiyet varsa o büyük zatın hürmetine ona da hürmet edilir ki bu, terbiyevi bir meseledir. Bu, insana "Bana filanca büyüğümden dolayı hürmet ediliyor, ben de onun gibi olmaya çalışayım." fikriyatını vermek içindir. Yoksa evlâd-ı Mustafa hariç, anadan doğma hiç kimse asil veya zelil değildir. Evlâd-ı Mustafa ise anadan doğma asildir. İçlerinde hata yapanlar olabilir. Asil, hata yapmaz mı? Yapabilir. Allah şefaatine nail eylesin, Hz. Nuh (a.s.), yüce bir peygamberdir. Öz oğlu babasına eyvallah demedi, putperest kaldı. Bu –hâşâ– Hz. Nuh'un kabahati mi, yoksa oğlunun idraksizliği mi? Demek ki oğul olmak da önemli değil, irade ile yapılan şey önemli.

Hasılı, insanların mensubiyetlerinin değil de yaptıkları fiillerin önemli olması gibi kelimelerin de kökenleri değil, ifade ettiği meram mühimdir.

Tefekkür Binası Bol Malzemeyle İnşa Edilir

Sofayı atıp hol yapınca, dolabı atıp gardırop yapınca –ki ahalimiz kardolap diye kullanır–, giriş yerine antre kullanınca bu kelimeleri Türkçeleştirmiş mi oluyoruz? Yani Arapça ve Farsça kökenli

olunca kelime *yabancı* ama Latin kökenli olup Fransızca, İngilizce, İspanyolca, özellikle muhasebe alanında İtalyanca kökenli olunca *yabancı değil*. Herkes bilanço yapıyor. Peki, bilanço öz İtalyanca bir kelime değil mi?

Türkiye'de yabancı kelimelerden arındırma namı altında Latinceye dönülmüştür. Bugün büyük caddelerde bir dolaşın, dükkân isimlerine bakın. Acaba kaç tane Türkçe dükkân ismi göreceksiniz? Artık o kadar ki "ş" sesi yerine "sh" kullanılıyor. Mesela flaş yazmıyor da *flash* yazıyor çünkü "sh", "ş" okunur.

Neresinden baksak bir lisan katliamına tabiiyiz. Hâlbuki, şurada güzel bir bina var. Güzel bir binanın içindeyiz. Bu binanın güzelliğini temin eden şey nedir? İyi bir mimarı, iyi bir ustası olmasını kenara bırakalım; o en iyi mimar, o en iyi usta, o en iyi nakkaş kendisine lazım olan malzemeyi bulamazsa, mesela nakkaş istediği tonu temin edecek renk bulamazsa, fırçası, kalemi, diğer aletleri yoksa, binanın duvarının düzlüğü için taş, tuğla, zamanımızda ytong (gazbeton) vesaire yoksa, bu kadar güzel bina ortaya çıkar mı? Çıkmaz. Güzel binanın ortaya çıkmasının ana sebebi, bol malzemeye sahip olunmasıdır.

Yabancı lisan öğrenmek, sünnet-i peygamberîdir.

Bunun gibi, tefekkür binası da bol malzemeyle inşa edilir; her bir kelime, her bir kavram/mefhum, bir inşa malzemesidir. Ne kadar çok kavram sahibi isek, yani ne kadar çok inşaat malzememiz varsa o kadar mükemmel fikir binası inşa edebiliriz. Ama bu fukaralıkla, yani kerpiçle mermer saray yapılmaz. Kerpicin de kendine göre bir güzelliği var mıdır? Elbette vardır. Peki günümüzde kim kerpiç tercih ediyor? Var mı öyle bir tercih? Onun güzelliği otantiktir; seyredersin, "Bu güzelmiş!" dersin, o kadar.

Kavramları doğru anlayabilmek için çok kavram sahibi olup aradaki nüansları, yani ince farkları –farkları değil, ince farkları– anlayabilmek gerekir. Biz bu kavramları anlatabilecek ve anlayabilecek bir toplum değiliz. Anlayanlar ve anlatanlar var, amenna. Ben toplumdan bahsediyorum. Atarak, iptal ederek, ilga ederek, kapatarak bir şeyi düzeltemeyiz.

Bozulmuş şeyler var mıdır? Elbette vardır. Islah etmeliyiz. Islah yerine ilga, acizlerin işidir. Ne yazık ki memleketimiz öyle aciz zamanlardan geçmiştir ve hatta o geçiş hâlâ bitmemiştir.

Yabancı lisan öğrenmek sünnet-i seniyyedir. Hicretten hemen sonra Efendimiz (s.a.v.), evlatlığı Zeyd bin Sabit Hazretleri'ni (r.a.) Gassanice öğrenmekle vazifelendirmiştir. Niçin Gassanice? Çünkü Süheyb-i Rûmî Hazretleri (r.a.) zaten Rumca, yani Bizans lisanı biliyor. Selman-ı Fârisî Hazretleri (r.a.) de Farsça biliyor. Yani zaten Hicaz'ın etrafında yabancı olarak Bizans var, Sasani var. Mısırlılarda Kıpti lisanı, resmî lisan. Onların konuşma lisanları da genellikle Arapça. Bir de Gassaniler var, yani Suriye ahalisi. Onlarla da temas etmek için yabancı lisan olarak Efendimiz o dili öğrenmesini tavsiye ediyor. Dolayısıyla yabancı lisan öğrenmek, her Müslüman için bir sünnet-i peygamberîdir, öğrenelim.

İnsan Fâni Değildir

Velhasıl, bu dünya hayatında o yüksek mevki ve yüksek parayı kazanmak için o kadar gayret sarf ediyorsun, yabancı dil için uğraşıyorsun. Hani ebedî hayata inanıyordun? Cennette huriler, Kevser şarapları ile tasvir edilen, âdeta piknik yeri gibi anlatılan ebedî hayat... Cennet tarifini bile yanlış anlıyoruz. Allah, cenneti dünyevi bir misalle anlatıyor. Misaldir o. Dünyada ne kadar büyük nimete gark olursan ol, sonu fâni. Fâni bir misal, beka âleminde var mı? Baki olan nimetlerle fâni olan nimetleri aynı teraziye koymak bile ancak eblehlerin işidir. Ebleh, kuvvetli aptal

demektir. Böyle anlamak için aptal olmak bile yetmez, kuvvetli aptal olmak lazımdır.

Bundan önce bir hayatımız vardı ki maddesel olarak kırk haftası ana rahminde geçti. Sonra ana rahminden öldük, dünyaya doğduk; dünyadan öleceğiz, ahirete doğacağız; ahiretten öleceğiz, ebediyete doğacağız. Yani fâni olmak (son bulmak) yok, biz bakiyiz. Ancak ve ancak dünyadan fâniyiz. "İnsanın sonu yok olmaksa, niye uğraşıyorum?" diye düşünmeyelim. Allah, kendi halifesini yok olsun diye yaratmamıştır. Yok olmak yok. Yokluk için yaratılmadık biz. Bu farkı doğru anlamamız lazım.

Ana rahminden öldük, dünyaya doğduk. Dünyadan öleceğiz, ahirete doğacağız. Ahiretten öleceğiz, ebediyete doğacağız. Yani fâni olmak yok, biz bakiyiz. Ancak ve ancak dünyadan fâniyiz.

İşte ebedî hayata inandığını iddia eden kimseler de o ebedî hayatın elde edilmesi için kavramları anlamaya gayret sarf etmelidirler. Ben anlamıyorum diye terk etmek, zaten o terk ettirenlerin oyununa gelmek demektir. Seni ecdadından, mazinden, kökünden koparmak, kesmek için yapılan bir harekete mağlup olmak demektir. Mağlup olma!

*Çalış, idraki kaldır, muktedirsen âdemiyetten.**

İdrak, daima vardır.

* Namık Kemal, "Hürriyet Kasidesi."

2

TASAVVUF NE DEMEKTİR?

Çocukluğumda bir muzu birkaç parçaya bölüp birer lokma yerdik. "Tadı neye benziyor?" diye sorardık. "Portakala da benziyor, elmaya da, armuta da." O zaman şöyle bir laf çıkmıştı: "Ne niyete yersen ona benzer."

Tasavvuf, ne niyete yaparsan öyle olacak bir şey değildir. Öncelikle çok ciddi bir disiplindir. Bunu unutmamak gerekir.

Ne yazık ki biz kendimize ait ilimleri dahi Batı'dan öğrenme zavallılığına maruz bırakıldık. Batı'nın pek çok fikrî edebiyatı Doğu'dan alınmadır. Şimdilerde pek moda olan şakra (çakra) meselesi dahi Doğu'da, Müslüman dünyasında da vardır ve ilk kaleme alan kişi de Şah-ı Nakşibend Efendimizdir (k.s.). Kendisinin füyûzât-ı Rabbanî'nin bedene, beden dolayısıyla da ruha, bedenin hangi noktalarından girebildiğine dair bir eseri vardır.

Göz Yol Göstericidir, Burun Yol Buldurucudur

Tüm dünyayı etkisi altına alan koronavirüs hastalığının semptomlarından biri, tat ve koku duyularının gitmesidir. Biliyorsunuz

koku alma duyusu, diğer duyular gibi beynin bir merkezine gidip sonra algılanır değildir; burun, kokuyu direkt algılar. Burun özeldir. Kokuyu da kötü kokular veya mis kokular olarak bedene ait kokuyla sınırlamamak lazımdır. Burnu, yani manevi burnu açık olanların aldıkları koku ruhlarına doğrudan gider. Onun için Hz. Mevlânâ (k.s.) şöyle buyurmuştur: "Göz yol göstericidir." Bizler, her gördüğümüzü yapmıyoruz. "Burun ise yol bulucudur."

Tasavvuf Kelimesinin Kökeni

Tasavvuf kelimesinin çıkış noktası olarak "sof" yani yünlü kumaştan elbise giymek gösterilir. Sofilerin yünlü kumaştan elbise giydikleri vaki değildir. Ancak bazı tasavvuf ekollerinde, yani tarikatlarda, nefsin terbiyesi için özel olarak giyilen kıyafetler vardır. Çile kolanı (kuşak) gibi, yün elbise, daha doğrusu yün gömlek gibi elbiseler... Bunlar geçici süre, belli bir seviyenin katedilmesi veya belli bir merhalenin aşılması için giyilir. Mürşid tarafından müride özel olarak verilen şeylerdir, umumi değildir.

Malumunuz, Ashab-ı Kiram içinde Ashab-ı Soffe diye bildiğimiz bir grup vardır. Niçin 124 bin olduğu rivayet edilen Ashab-ı Kiram içerisinde Ashab-ı Soffe 220 civarındadır? Girmeler çıkmalar olmuştur ancak hepsini topladığımız zaman 220 civarı bir sayı elde ederiz. Ashab-ı Soffe kimdir? Bu sayı nedendir?

Efendimiz Hazretleri (s.a.v.) Hicret'in hemen ardından, yani 12 Rebiyülevvel Cuma günü Medine'yi teşrif ettikten sonra, 13 Rebiyülevvel Cumartesi günü, şimdiki Mescid-i Nebî'nin bulunduğu arsayı gözüyle ve gönlüyle peyledi. Hz. Ebubekir'den (r.a.) borç alıp arsayı satın aldı ve oraya bir mescit inşa edildi. O mescidin sol arka kısmına bir peyke (seki, yükseklik) yapıldı. Peki bu niye yapıldı? Ne yazık ki pek çok kitapta yanlış bir şey tekrar ediliyor: "Resulullah'ın misafirleri ve fakirler orada barınsınlar diye yapıldı." Bu öyle büyük bir iftira ki... Mescid-i Nebî'nin ön tarafı hurma dallarıyla kapatılmıştır, kıbleye doğru geri tarafının üstü

açıktır. Resulullah Efendimiz misafirlerini üstü açık yerde mi misafir ediyordu? Fukarasına üstü açık yer mi bırakıyordu? Nitekim Abdülmecid Han'ın yaptırdığı en son tadilat ve tamirat, hatta yeniden yapmada bile sünnet-i seniyyeye uygun olsun diye iki tane avlu bırakılmıştır. Başka bir misal, yuvarlak hesapla Hicret'in on sekizinci ayında kıble Kudüs'ten Harem-i Şerif'e döndürülünce o mescidin yıkılıp yerine Harem-i Şerif kıbleli yeni bir mescid yapılması ve o mescidde yine sofa yapılmasıdır.

Ashab-ı Soffe Hazeratı, Efendimizin Dervişleridir

Ashab-ı Soffe'nin yalnızca fukaralardan oluşmadığının örneklerini arz etmeye çalışayım: Ömer Efendimiz, Hattaboğlu Ömer (r.a.), bir kabile reisi olarak varlıklı bir adamdır. Peki onun ağabeyi Zeyd bin Hattab (r.a.) varlıklı bir adam değil mi? –Ki vefatında Hz. Ömer çok gözyaşı dökmüştür: "Ağabey, benden evvel dünyaya geldin, benden evvel İslam oldun, benden evvel şehit oldun."– Zeyd bin Hattab Hazretleri, Ashab-ı Soffe'dendir. Sad bin Ebi Vakkas (r.a.), Ashab-ı Soffe'dendir. İstanbul'umuzun genel, umumi büyüğü, Eyüp Sultan diye bildiğimiz Halid bin Zeyd Eba Eyyûb el-Ensârî Hazretleri (r.a.), Ashab-ı Soffe'dendir. Nasıl bir fakir ki bu zat, Medine çarşısında bezzaz (kumaşçı) ve iplikçi dükkânı var, iki katlı evi var, sekiz ay evinde Resulullah'ı (s.a.v.) misafir ediyor. Sonra gaza yolunda bütün emvalini (malını mülkünü) harcamış ve fukara kalmıştır, ayrı mesele. Ama mescid zamanında fukara değildir.

Tasavvuf kelimesi de Ashab-ı Soffe'deki "soffe"den gelir. Sofiler, "Soff Ashabı'na uyanlar" demektir.

Sad bin Ebi Vakkas (r.a.) hatıratında buyuruyor ki: "Resulullah ne verirse onu yerdik, ne verirse onu giyerdik." Hatta az yemekle ilgili

olarak "Yağsız, kuru yediğimiz için –af buyurun– büyük abdest yapmakta çok zorlanırdık; onun için bol bol su içmek tavsiyesi almıştık."

Bunlar, yani Ashab-ı Soffe hazeratı, Resulullah Efendimizin (s.a.v.) dervişleridir. Ve hatta yine Sad bin Ebi Vakkas (r.a.) buyururlar ki: "Resulullah, Esmâ-i Hüsnâ'yı ayrı ayrı her birimize farklı rakamlarda verdi." Tıpkı mürşidin müridine verdiği esma telkini gibi... Bu esma telkini belli bir sayıyla olur ve bu sayılar dozdur.

Bir zamanlar ekranların resmî işgalcisi vaziyetinde olan bazı zevat, "Bu rakamlar Hint'ten geçmedir." diyordu. Eğer Hint'ten geçmeyse neden ezanda dört defa "Allahu ekber" diyorsun, bir defa, üç defa, beş defa desen olmaz mı? Neden rükû ve secdede tesbihatı bir değil, iki değil, üç defa –beş, yedi, dokuz yapsan da olur tabii– yapıyorsun? Demek ki bunlar doz.

Eczaneye gittin doktor bir ilaç verdi: 100'lük X ilacı. Eczacı bey veya hanım da dedi ki: "100'lük yok, ben size iki tane 50'lik vereyim; iki 50, 100 yapar, onu kullanın." Yani orada mühim olan adet değil, 100'lük birim ihtiva eden ilaç başka, 50'lik birim ihtiva eden ilaç başka. 100'lük ilaç yoksa iki tane 50'yi birleştirip 100 yaparsın. Burada önemli olan doz. İşte rakamlar da, sayılar da dozdur. Bunun Kur'an-ı Kerim'de olmadığını söylüyorlar. Kur'an-ı Kerim her göze, her gönle hitap etmez. Sen Kur'an-ı Kerim ile aranı iyi ettin mi ki ondan gelen mesajı algılayasın.

Bazıları iki tane tercüme okuyor, hatta iki tane bile değil, bir tane tercüme okuyor, "Ben Kur'an'ı okudum anlamadım." diyor. Ben de anatomi kitabını okudum ama doktor olmadım. Benim anatomi kitabı okuyup doktor olamayacağım tabii de, senin bir defa Kur'an-ı Kerim tercümesi okuyarak Kur'an'ı anlaman mümkün mü? Bu ne haddini bilmezlik!

Sad bin Ebi Vakkas (r.a.) devamında şöyle buyuruyor: "Ben Resulullah Hazretleri gibi parmakla saymanın altından kalkamadım, onun için bir uzun sicime 99 tane düğüm atmıştım, onu sayı aleti olarak kullanıyordum."

İslam Statik Bir Din Değildir

Tespihin ilk kullanımı Sad bin Ebi Vakkas'ındır (r.a.), kendisi aynı zamanda Aşere-i Mübeşşere'dendir.* Efendimiz (s.a.v.) tespih kullanmamıştır ancak sırf bu nedenden dolayı "Tespih kullanmak bidattir." demeyin. Asr-ı Saadet'te maaş alan müftü de imam da yoktu. Demek ki artık, İslam'ın statik bir din olmadığını, zaman içinde içtihad ile aslına uygun yeni hâllere bürünebildiğini, hayatiyeti olduğunu, kıyamete kadar ancak böyle yaşayabileceğini idrak etmeliyiz.

Ashabın ameliyle amel etmek hakkında İmam-ı Azam Hazretleri'nin (r.a.) kitabını okuyuverelim. Ashabın ameliyle amel edilir, çünkü ashab bizim için yıldız gibidir, hangisini takip etsek doğru yolu buluruz. Bu da hadistir: "Ashâbî ke'n-nücûmi iktedeytüm ihtedeytüm."**

Tasavvuf, ne niyete yaparsan öyle olacak bir şey değildir. Çok ciddi bir disiplindir.

Tasavvuf kelimesi de Ashab-ı Soffe'deki *soffe*den gelir, *soft*an gelmez. Softa isc bambaşka bir şeydir; softa diye bir kelime yoktur, o uydurmadır. Yobaz kelimesi de uydurma bir kelimedir, aslı *yol-baz*dır ve Türkçe bir kelimeye Farsça bir kelime eklenerek oluşmuştur. *Canbaz* ne demek? Akrobat demek değildir; akrobat, canbazın deyimsel tabiridir. Lügat manası nedir? *Can-baz*, canıyla oynayan demektir. Ateş yalıyor, ipe çıkıyor, telde yürüyor... Canıyla oynuyor: can-baz. *Yol-baz* da yol ile oynayan, yolu bozan, sapıtan, çatallaştıran, hendekler, duvarlar çekendir. *Yol-baz* kelimesi zamanla bozulmuş ve yobaz olmuştur.

* Aşere-i Mübeşşere: Hz. Peygamber (s.a.v.) tarafından henüz hayattayken cennetle müjdelenen on sahabe.

** "Ashabım yıldızlar gibidir, hangisine uyarsanız hidayet bulursunuz."

Softa da böyledir. Softa diye bir kelime yoktur, uydurmadır. Sofiler, yani Ashab-ı Soff'a uyanlar. Sof burada, sofanın, soffenin kısaltılmışıdır. Sonundaki "nispet i"si de çok kullanılır. Farsçadaki "nispet i"si Türkçe veya Arapça kelimenin sonuna konularak, o kelimenin kavramına ait manasına gelir. Nihai gibi, nihayet, sona ait. İşte sofi de Arapça bir kelimeye Farsça "nispet i"si eklenmek suretiyle "Soff Ashabı'na uyanlar" demektir.

İlim, İnsana İnsandan Tecelli Eder

"Asr-ı Saadet'te tasavvuf ekolleri, Kadirîlik, Mevlevîlik, Halvetîlik, Nakşîlik var mıydı? Yoktu. Dolayısıyla bidattir." Peki, sen hangi mezheptensin? "Hanefi'yim, Malikî'yim, Şafi'yim." Bunlar var mıydı Asr-ı Saadet'te? Yoktu. Neden yoktu? Çünkü hacet yoktu. Vahiy sahibi bir zatın huzurundasın, hangi hareketi, hangi fiili, hangi emri nasıl uygulayacağını Sahib-i Şeriat'tan sorar öğrenirsin.

Şimdi tıp dediğimiz zaman, diş alanı başka, kulak burun boğaz başka, cerrahı başka; dâhiliyecisi bile özel ihtisaslara bölünmüş durumda. Bedeninin sağlığı için bu özel ihtisası yapanlara uyuyorsun. Onlar senin özel durumuna göre sana özel tedaviler uyguluyorlar. Peki anatomi okuyarak, farmakoloji okuyarak kendimi tedavi etmeye kalksam? Hocadan talim etmedikten sonra kitap okuyarak şimdiye kadar kim adam olmuş?

"Adam" olunur ama evveli hocadır. Hangi kitabı okuyacağını bile evvela sana hoca öğretir. Öyle "Şu kitabı oku!" diyerek de yapmaz onu; sana öyle şeyler verir ki, sen o kitabı okuma ihtiyacı duyarsın. Dolayısıyla sana o kitabı okutan hocandır. Ve öyle öyle yürürsün. Hocasız olmaz, adamsız olmaz, insansız olmaz. Diyeceksin ki o kitabı yazan, basan matbaa, taşıyan hamal, onlar da insan. O manada değil. Senin muhatabın insan olacak çünkü ilim insana insandan tecelli eder, kitaptan değil.

3

SEVGİNİN KAYNAĞI NEDİR?

"Tasavvuf"un nereden geldiğini kelime manası olarak söyleyince, tasavvuf kavramının da nereden geldiği ortaya çıkmış oluyor.

Bir kavramın isminin sonradan konulmuş olması onun sonradan var olduğu anlamına gelmez. Bir misal arz edeyim. Anneciğin, sana yüklü olduğunu anladı, babana söyledi. O zaman senin henüz adın yoktu, sana "bebek", "yolcumuz" veya "yavrumuz" diye hitap ediyorlardı. Ana rahmindeki ömrünü bitirip dünya ömrüne başladığın zaman ismin konulacak. Koymaya karar verdiği ismin de Serdar olduğunu varsayalım. Annen ileride bir arkadaşına veya aileden birine "Ben Serdar'a yüklü iken..." diye bahsedecek. Hâlbuki sen o zaman Serdar değildin. Sonradan doğdun, Serdar oldun. Adın belli artık. O ad nedir? Tariftir. Peki, tarif nedir? Muhatabı arif kılan şeydir.

Asr-ı Saadet'ten sonraki tasavvuf ekolleri, o içtihadı yapanların ismine, sıfatına, memleketine, aile ismine vesaire nispetle anılırlar. Mesela Ahmed er-Rıfaî, Rıfaî ailesine mensup olduğu için Rıfaî'dir. Mevlevî, Kur'an-ı Kerim'deki "tüvellu" dönmek fiiline nispetle bu ismi almıştır. Yani "Nereye dönersen dön Allah'ın

veçhi oradadır."* ayeti burada referans noktasıdır. Maalesef bu ayeti "Kıble tayin etmeden de ben istediğim yöne namaz kılarım." diye anlayanlar da var. O zaman Allah niye kıble tayin etmiş namaza? Allah böyle demiş, amenna, ama bu ayetten "Ben istediğim yere dönerek namaz kılarım." diye netice çıkarıp namaz hakkındaki kıble ayetini de ortaya koymadığın zaman, düpedüz yalan söylüyorsun demektir. Karşındaki de hiçbir şey bilmiyorsa çok rahat ikna edersin.

İbadete, ibadet edilene ve ibadet etmeyi öğreten zata sevginin yoluna tasavvuf, onun ekollerine de tarikat denir.

Hasılı, "tüvellu" kelimesinden Mevlevî kelimesi gelmiştir. Abdülkadir Geylanî Efendimiz (k.s.) Geylan kasabasından olduğu için, o kasabaya nispetle anılmaktadır. Safiyuddin Erdebilî (k.s.), Erdebil'de oturduğu için o tarikatın adı Erdebilî olmuştur. Yani aile ismi, memleket ismi, tarikatın ismi olmuştur.

Tarikat büyüklerinin hepsinin evveli Hasan-ı Basrî'dir (k.s.); Basrî, Basralı demektir. Bir anlamda ondan Basralı Hasan diye bahsediyoruz. İsminin böyle konulmuş olması, sonradan icat edilmiş olması demek değildir.

Bütün Mezhepler Tazimde Birleşir

Günümüzde sadece dört mezhebin olduğu zannediliyor,bu çok slogan bir bilgidir. Mezhepler dört tane değildir, beş yüz küsur mezhep vardır ama bugün dünyada mensubu kalan ve mensubu çok olan mezhep dört tanedir. Süfyân-ı Sevrî'nin (k.s.), İbn

* Bakara 2/115.

Ebû Leylâ'nın (r.a.) mezhep imamı olduğunu kim biliyor acaba? Kimse bilmiyor.

Malikîler hariç diğer üç mezhep namazda elini bağlar. Malikîler elini bağlamıyor diye namazları olmuyor mu? Namazda ayakta durmaktan kasıt, tazimdir. Çünkü Allah namazın ana şartlarından birinin tazim olduğunu söylüyor. İşte o kıyam, kıraat, rükû, sücûd; bunlar hep slogan, bir anlamda çocuklara öğretilecek şeylerdir. Dünyada hiçbir hâlde çocuk seviyesinde kalmak istemiyoruz. Niye dinî mevzularda çocuk kalıyoruz? Oradaki kıyamdan kasıt, tazimdir. Onun için namazda azıcık belini kıracaksın, azıcık boynunu eğeceksin, hatta mümkünse biraz meyilli duracaksın, tüm bunlar hürmet ve tazim ifadesidir. Tabii burada hep ehl-i sünnetten bahsediyoruz, Şia'dan bahsetmiyoruz. Sünnet ehli olmayanın İslam'ı şüphelidir, vesselam.

Peki, namazdaki el bağlama nasıl olacak? Bizim memleketimizde hanımlar göğüslerine, erkekler karınlarına bağlıyor. Hicaz'a giderseniz elini göğsüne bağlayan erkekler, dirseklerinden tutan erkekler, elini karnına bağlayan hanımlar görürsünüz. Bunların hepsi şekilden ibaret. Bu şekillerin ana kavramını iyi idrak etmediğin zaman, "Elini öyle bağladın, böyle bağladın"da kalırsın. Hepsi tazimde birleşiyor, yani muhakkak tazim olacak.

İşte, bu tazimi nasıl ifade ve ifa edeceğimize kendimiz karar verecek donanıma sahip olmadığımız için, o donanıma sahip olduğuna emin olduğumuz, iman ettiğimiz bir zata tabi oluyoruz.

İçtihad Zenginliktir

İslam miras hukuku, dünyada hiçbir miras hukukunda olmayan bir özelliğe sahiptir: Vefat edenin anası babası sağ ise mirastan hisse alırlar. Bu, aynı zamanda çok adil bir sistemdir. Ashab-ı Kiram içerisinde Efendimiz Hazretleri'nin (s.a.v.) "Ben yokken, (yani yanınızda değilken) bir mesele hakkında bir sualiniz olursa

şu yedi kişiden birine sorup aldığınız cevaba göre amel edebilirsiniz." mealinde fetva vermeye yetkili kıldığı yedi zat vardır. Bunlar İslam'ın ilk fakihleri, yani İslam hukukçularıdır; biri de Hz. Ayşe Validemizdir (r.a.). Bu miras ayeti nazil olduğu zaman, bu yedi zatın her biri, farklı şekillerde içtihad etmiştir ve Resulullah Hazretleri her birine "Öyle de olabilir, bu senin dediğin gibi de olabilir." buyurmuştur.

Efendimiz Hazretleri (s.a.v.) hacca gittiğinde, hacla ilgili çeşitli ayetler nazil olmuştur. Hz. Ebubekir'i hac emiri tayin edip fetihten sonra birinci hacca gönderdiğinde ayetle bazı ahkâm değişmiştir. Efendimiz Hazretleri de Hz. Ali Efendimizi (k.v.) haberci olarak gönderip Hz. Ebubekir'e (r.a.) "Ya Ebubekir, Resulullah beni gönderdi, bu konuda yeni vahiy nazil oldu, artık böyle böyle yapacaksın." dedirtmiştir. Bu olaydan sonraki sene Efendimiz Hazretleri, Veda Haccı da denen hacca kendisi gitmiştir. Buradayken de çeşitli ayetler gelmiştir ve kendisi "Bu ayetin geleceğini bilseydim şöyle yapmazdım." buyurmuştur. Burada da içtihad farkları oluşmuştur.

Veda Haccı'nın mensupları için 124 bin rakamı telaffuz edilir. Efendimiz Hazretleri'nin (s.a.v.) buyurdukları peygamber sayısı da 124 bindir. Yani Ashab-ı Kiram, bir anlamda Peygamberân-ı İzam gibidir ama Hacı Bayram Veli Efendimizin (k.s.) sözünü unutmadan: "Bir velinin başının uzanacağı en yüce nokta, bir nebinin ayak ucudur." Bu terbiyeyi unutmadan konuşmamız lazımdır.

Teferruatı İhmal Etmeyelim Ama İçinde de Boğulmayalım

Veda Haccı'nın dönüşünde, Arafat'tan, Mina'dan sonra, belki yüzlerce, belki binlerce kişi Efendimiz Hazretleri'ne (s.a.v.) gelip kendi yapabildiklerini, "Ben şunu şöyle yaptım, kurbanı şöyle kestim, taşı şöyle attım." diye tarif buyurmuşlardır. Efendimizin

bunların bir tanesine bile "Hayır, seninki olmadı." cevabı vaki değildir. Hepsi olmuştur. Çünkü teferruat, boğulunmaması gereken yüksek bir kavramdır. Gözlükten kasıt camdır, çerçeve teferruattır. Camı bırakıp sadece çerçeve konuşursak işte o, teferruatta boğulmaktır. Bu, teferruatın önemsiz olduğu anlamına gelmez; teferruatı ihmal edersek her gözü bozuk olan adamın iki eliyle cam tutup taşıması gerekir. Bu kavramları doğru anlamak için, kavram meselesine iyi intibak etmek lazım.

İşte Efendimiz Hazretleri'nin (s.a.v.) Veda Haccı'nda sahabenin hiçbirinde yanlış bulmaması, özellikle miras ayeti nazil olduğunda, fakih olarak kabul edilen Ashab-ı Kiram'ın yedisine de "Öyle de olur, böyle de olur." diye cevap vermesi çok önemlidir. Daha sonraki nesillerde "Biz hangisini yapacağız? Biz mükellefiyetimizi eda etme durumundayız, nasıl halledeceğiz?" gibi sorulara verilecek cevabın rehberi olmuştur. Biz bu sorulara kendi kendimize cevap vermeyi beceremeyeceğimiz için, Efendimiz Hazretleri'nin fiilleri başta olmak üzere -ki onun fiilleri fiilî Kur'an'dır- Kur'an'ın metninden yararlanarak ve özellikle de fiilî sünnetleri de algılayarak bir sistematize etme faaliyeti başlamıştır. Bu faaliyetin başlangıcı da İmam-ı Azam Hazretleri'yle (r.a.) olmuştur. Daha sonraları bu durum devam etmiştir.

İslam Yelkenlisi Üç Beş Üflemeyle Yön Değiştirmez

İçtihadla olan mezhep meselesi Asr-ı Saadet'te yoktu diye sonradan böyle bir şey olamayacağı iddia edilemez. Tevhid-i mezâhib fikrinde olanların, Muhammed Abduhların, Cemâleddin Efgânîlerin estirdiği bir rüzgâr esmiştir. Daha evvel de bu rüzgârlar esti, eser. Ama İslam yelkenlisi müminlerin nefesleriyle doludur, üç beş üflemeyle istikametini değiştirmez.

Kur'an-ı Kerim'in birçok ayetinin özellikle son cümlelerinde Allah'ın sevdiği ve sevmediği fiiller, hâller ve gruplar vardır. "Allah

kibirlileri sevmez." yani "Kibri sevmez, kibirlileri sevmez; mütevazı olanları sever, tevazuyu sever." gibi. Peki Allah'ta sevgi olduğuna göre, bizde yok mu? Hani halifetullahtık? Hani Âdem Babamız (a.s.) vasıtasıyla bize her türlü esmâ verilmişti?

Burada da anlaşılmayan bir konu var: İlah, esmâ değildir, İlah ismi kimseye verilmez. İlah, Allah'tan ibarettir; bunu anlamıyorlar. Ene'l-Hakk'ı da onun için anlamadılar; "Ene Allah" demedi ki, "Ene'l-Hak" dedi. İkisi farklı şeylerdir. Ama şeriatın kabuğu icabı Hz. Cüneyd hem gül attı hem de "Ene'l-batıl mı deseydi yani?" dedi. Bunu herkes anlayabilir mi? Nasıl doktorlar vizite esnasında kendi aralarında konuşurlarken bu dil, hekimlikteki tabirlere aşina olmayanlara çok yabancı, hatta "doktorca" geliyorsa, bu mevzularda da bilenlerin dediklerini herkes anlamayacak; bu kadar basit.

"Bir velinin başının uzanacağı en yüce nokta, bir nebinin ayak ucudur."

Allah'ta olan sevgi, halifetullah olan insanda da vardır. İbadete, ibadet edilene, ibadet etmeyi öğreten zata sevginin yoluna tasavvuf, onun ekollerine de tarikat denir.

4

ALLAH İLE KUL ARASINA GİRİLİR Mİ?

Muhabbet ne demektir? Türkçemizde *mu*, *mi*, *mü* ile başlayan kelimeler mütekabiliyet, yani karşılıklı olma durumunu ifade eder. Arapçada "h" ile biten kelimeler bir yere bağlanacağı zaman "t" sesi ile bağlanır. Mesela, *Haticeh*, bağlanacağı zaman *Haticetü'l-Kübra* olur. Haticet el-Kübra yani.

Biz, *muhabbeh* demek yerine muhabbet diyoruz. Bu kelimenin esas manası sohbet değildir. Sohbet, sevilen insanla yapılacağı için *muhabbet* olmuştur. Aslında "Muhabbet ediyoruz." demek "Sevişiyoruz." demektir. Muhabbet kesilmesinden "mu"yu kaldırdık, sondaki "t" harfini de kaldırdık. Oradaki "b" de bağlama sesi, en sonunda *hûb* kaldı. Hûb, güzel demektir, sevgili demek değildir. Güzel başkadır, sevgili başkadır. Çünkü kalpleri çeviren, "Mukallibe'l-kulûb" olan Allahu zü'l-Celâl'dir. Birine çirkin gelen, başkasına güzel gelir.

Hasılı, hûb güzel demektir. Fakat hûb karşılıklı olduğu zaman, yani muhabbeh olduğu zaman karşılıklı güzel görme manasına gelir. "Ben seni güzel görüyorum, sen beni güzel görüyorsun."

İşte muhabbet, güzelleşme demektir. Muhabbet sahipleri birbirlerini güzel gördükleri için aynı zamanda kendileri de güzelleşirler ve muhabbet ettiğini üzmemek için muhabbet ettiğinin kendinde beğenmediği ahvali değiştirmeye çalışırlar. Dolayısıyla birbirlerini beğenmeleri, güzel görmeleri artar. Muhabbet, esas olarak bu manaya gelir.

Tüm Mahlukat Muhabbetten Anlar

Peki, bu muhabbetin muhatabı yalnızca insan mıdır? Kavramlara muhabbet olmaz mı? Hayvana, bitkiye, taşa toprağa muhabbet olmaz mı? Olur. İnsan, en eşref mahluk olduğu için muhabbetini birbirine ifade etmesi daha kolaydır. Muhabbetin tesiri laboratuvar incelemelerinde, özellikle de botanik bahçelerinde, fevkalade tespit edilmiştir. İyi bir bahçıvan bir seraya girdiğinde, en güzel şekilde hizmet eder. Çöpünü ayıklar, güzelce budar, sular, bakar; bütün çiçeklerde yumuşak çizgilerle tespit edilen bir tepki gözlenir. Nadan (bilgisiz) birisi geldiğinde ise çiçeklerdeki tepkiler gayet keskin, dik ve inişli çıkışlı olur.

Benim de tespit ettiğim bir şey var. Ağacı bıçkıya yatırdıktan sonra bir milim rendelesen desen değişir, bir milim daha rendelesen yine desen değişir. Cenab-ı Hak burada ayrı bir sanat gösterir. Taşta da aynı şey vardır. Malumunuz eskiden madenlerde taş, dinamitlerle patlatılır ve bir kitlenin dağdan ayrılmasıyla elde edilirdi. Taş da çok fazla fire verirdi, çünkü yamuk yumuk ayrılırdı. Şimdi yeni teknolojide su testeresi var, taşı peynir kalıbı keser gibi kesiyorsun. Taş madenciliği, mermer, granit işi yapan arkadaşlarım var. Bir arkadaşımızın da mermer kalıbı işleme fabrikası var, orada denedim. Patlatılarak elde edilen taş ile kesilerek elde edilen taşları fabrikaya getirdim ve işledim, karo yaptım. İki taşı da cilaladım, ancak ne yaparsan yap, keserek elde ettiğin karonun parlaklığını bir türlü patlatarak elde ettiğin karoya veremiyorsun, ayna gibi olmuyor. Beğenmediğin taş, toprak bile muhabbetten anlıyor.

Efendimiz Hazretleri (s.a.v.) buyuruyor: "Ben Uhud'u severim, Uhud beni sever." Hâlbuki o Uhud'da dişi kırıldı, kanı yere aktı, dizleri parçalandı. Henüz elli yaşında ve dinç zamanı olmasına rağmen öylesine yoruldu ki namazı ayakta ne kılabildi ne kıldırabildi, oturarak kıldı ve kıldırdı. Efendimiz oturunca Ashab-ı Uhud da oturarak namaz kıldı. Ama "Uhud'u severim, Uhud da beni sever." buyuruyor. Uhud bir dağ değil mi? Taşıyla, toprağıyla, bitkisiyle, eteğindeki hurmalarıyla... Demek ki dağda, taşta da var muhabbet.

Gönül, Muhabbet Kaynağıdır

Hayvan da muhabbetten anlar. Hele evdeki kedi, bahçedeki köpek sevildiğini anlar ve o da seni sever. Rahmetli babam orman mühendisiydi. Dolayısıyla orman köylerinde çocukluğumuz geçti. Bursa'nın Uludağ istikametindeki Orhaneli, Keres, Karıncalı'da vazife yapmıştı. Bir atı vardı, o atı tayin olduğu her yere götürürdü. Sonra, oradan ayrılıp Gürsu'ya, yani ovaya tayin edildiğinde at nasıl anladıysa, ağladı. Ben atın ağladığını gözümle gördüm.

Yazlığımızın olduğu yerde mahallenin bir köpeği vardı. Adı Garip'ti. Maalesef çocuklar taş atmışlar, ayağı kırılmış. Doğrusu ben pek yaklaşamam ama eskiden avcılık yapmış bir kardeşimiz ziyarete gelmişti ve o, köpeği kucakladı, benim arabamla kasabaya veterinere götürdü, tedavi ettirdi. O hayvancağız sonrasında yazlığa varmama üç kilometre, beş kilometre kala koştura koştura arabamın yanına gelirdi. Ben de mahsus yorulmasın diye yavaşlardım. O da arabanın arkasından eve kadar koştura koştura takip ederdi.

Bu köpek için "Efendim, menfaati var." diye düşünmeyin. Bu kadar menfaate bağlı olmayın. Benim ondan ne menfaatim var? Onu niye seveyim? Her şeyi menfaate bağlamak, materyalistlerin işidir. Gönül, muhabbet kaynağıdır.

Kavramlara da Muhabbet Duyulur

İşte, bütün varlık âleminden konuşurken, yani cisim âleminden, cemadat denilen dağ taş, nebatat, hayvanat ve insandan bahsederken bunlara karşı muhabbetimiz olduğunu söyleriz. Peki kavramlar? Vatan muhabbeti mesela... Vatan, toprak değil mi? Bunun içinde balçığı var, bozkırı var, taşlığı var. Biz vatan deyince toprağımızı mı seviyoruz? Bayrak dediğin bir bez değil mi? "La ilahe illallah Muhammedu'r-Resulullah" bizim yaşama şiarımız. Suud bayrağında da kelime-i tevhid yazıyor. Suudi Arabistan'a gittiğinde, Arafat'ta elinde Türk bayraklı kafile gördüğünde neden bu görüntü seni cezbediyor? Niye gözün yaşarıyor?

Stockholm'de sefaretimiz bir kanalın kenarında. İlk kez Stockholm'e gittiğimde o yoldan geçerken bayrağımızı görünce bağırmışım: "Ey senin yıldızına ayrı, hilaline ayrı kurban olduğum!" Bağırdım demiyorum, bağırmışım. Yani, bez diye mi bakacağız bayrağa, yoksa bağırttıran diye mi bakacağız? Demek ki kavramlara da muhabbet duyulur.

Peki, yaratıcımıza muhabbet nerede? Yaratıcımızın, kendisine nasıl kulluk edeceğimizi öğrettiği peygamberlere ve kendi peygamberimize muhabbet nerede? Kendi peygamberimizin bize öğrettiklerini sadece ana prensip olarak öğrendik, elinden bir bardak su içmedik. O prensipleri bize indirgeyip öğretenlere muhabbet nerede?

Efendimizi doğru tanımamız için, sadece bize verilen üç beş bilgiyle yetinmememiz lazım. Böyle yapanlar İslam'ı sempatik göstermek için yaptıklarını söylüyorlar. Allah Allah! Sempatik gösterilmeye ihtiyacı mı var İslam'ın? Sen İslam'da bir eksiklik mi görüyorsun da kendi kıt aklınla sempatik göstermeye çalışıyorsun? Sana nasıl kulluk edeceğini ana prensipleriyle öğreten, peygamber öğretilerini öğreten zata muhabbet etmeyecek misin?

İşte bunun en tipik örneği tasavvuf ekollerindeki mürid-mürşid ilişkisidir. Buna da sonradan icat olundu, bidattir deme cehaletinde bulunanlar var. Okudukları Kur'an'ı anlamıyorlar, papağan gibi okuyorlar, daha doğrusu okumuyorlar.

Muhabbet, güzelleşme demektir. Muhabbet sahipleri birbirlerini güzel gördükleri için kendileri de güzelleşir.

Hafız Kâni Karaca çok güzel Kur'an okurdu. Biz de teypten kendisini dinlerdik. O Kur'an-ı Kerim'in teybe bir faydası var mı? Yok. Kur'an-ı Kerim'in kendisini papağan gibi, teyp gibi okuyanlara da faydası olmaz. Bir kere Kur'an-ı Kerim, Efendimiz Hazretleri (s.a.v.) vasıtasıyla kullara ulaştırılmış bir mektuptur. Mektubu sana yazan ile aran iyi olduğu miktarda o mektubu anlarsın. O mektubu yazan ile aran iyi değilse, anlamazsın.

Allah ile Kul Arasına Kimse Giremez

"Allah ile kul arasına kimse giremez." lafı çok doğru bir laftır, ancak kullanıldığı yer yanlıştır. Allah ile kul arasına ibadette mecburen bir kul giremez. Hristiyanlık ve Musevilikte, keza Şamanlık dâhil bütün pagan dinlerde ibadet etmek için mutlaka bir din adamına ihtiyaç vardır. Bir Hristiyan, kendi kendine yalnızca dua edebilir, ibadet edemez. Dua başka şeydir, ibadet ritüeli başka şeydir. Yahudilikte ibadet ederken mutlaka bir haham olması lazımdır. İşte bu bağlamda, Müslümanlıkta kul ile Allah arasına kimse giremez.

Ama Allah kitabında, arabuluculuk kurumunu, yani herhangi bir problemin çözümünde hakem tayin edip o hakemin hükmüne tabi olmayı, kullanılır bir yol olarak tavsiye buyuruyor. Yani üçüncü

bir şahıs aramıza giriyor, aramızdaki ihtilafı çözüyor. Böylece sonuç, işine gelse de gelmese de nizam temin ediliyor. Nasıl ki insanlar arasında arabulucu varsa, mürşid dediğimiz zevât-ı kiram, müridi ile Allah'ın arasını iyi eden adamdır. Eğer bu mevzuda araya girilmezse kişinin Allah ile arası açık olur, açık kalır, açılır.

Mürşidler hakkında "tâğut" diyen münasebetsizler var. Tâğut, kendini Allah yerine koyandır ancak bu, ibadet hususunda değildir; tâğut, Allah'ın emirlerine muhalefet edip kendi emirlerini dinletendir. Mürşidlerden tarih boyunca tâğutluk yapmış tek bir kişiyi bile örnek gösteremezler. "Kula kul olmak" diyorlar, ne münasebet! Allah'a kul olmanın yolunu gösteren adamdır mürşid. Hz. Ali Efendimiz (k.v.), "Bana bir harf öğretene köle olurum." dediği için Allah'a kulluğunu reddetmiş mi oluyor ki kula kul olmak diye mütalaa ediliyor?

Muhabbet Her Gönle Tenezzül Etmez

Cahiller, iradesini terk etmek, biat kültürü diye tenkit ediyorlar. Sure-i Fetih'te şu ayet vardır: "İnnellezîne yubâyiûneke innemâ yubâyiûnallah, *yedullâhi fevka eydihim.*" (Sana biat edenler Allah'a biat etmiştir. Senin elinin üstünde Allah'ın eli var.)* Biat, bu ayetin yansımasıdır. İradeni teslim etmek... Çünkü sen, irade dediğin şeyin nefsinden ibaret olduğunu bilmiyorsun. Hâlbuki Yusuf suresinde anlatıldığı gibi nefis, sana kötülüklerden başka hiçbir şey söylemez. "Ben nefsimi tebrie etmem (aklamam) çünkü o bana kötü yolu gösterir."** Nefsin kişiye emir vermesini irade olarak anlıyorlar. Mürşidler, senin iradeni yanlış kullanmanı, nefsinin kulu olmanı önlemeye çalışanlardır; tâğut değillerdir.

Saçma sorular soruyorlar: "Şeyhin sana 'Damdan atla!' dese atlar mısın?" Bunu Hz. Ali'ye (k.v.) de sordular. "Allah'ı imtihan

* Fetih 48/10.

** Yusuf 12/53.

mı edeceğiz?" dedi. Şeyh neden "Damdan atla!" desin? Böyle sorunca Hasan Sabbah'ı örnek gösteriyorlar. Peygamber deyince akla Muhammed Mustafa (s.a.v.) gelir, Müsellemetü'l-Kezzab gelmez. Mürşid deyince akla Hz. Abdülkadir'ler, Hz. Mevlânâ'lar, Hz. Şah-ı Nakşibend'ler, Hz. Sadeddin Cibavî'ler (k.s.) gelir; Hasan Sabbah gelmez. Neden aynı teraziye koyuyorlar?

Efendimiz Hazretleri (s.a.v.) buyuruyor: "Ben Uhud'u severim, Uhud beni sever." Demek ki dağda, taşta da var muhabbet.

Hasılı, bunları öğrenme niyeti bile ancak muhabbet o kalbe tenezzül buyurduğu zaman olur ama muhabbet, her gönle tenezzül etmez.

5

KUR'AN-I KERİM NİÇİN OKUNUR?

İnsanlar "ihlas" kavramını bildiklerini zannediyorlar ancak bilmiyorlar. O yüzden bu kavramı anlatmak çok zor, çünkü çok az tanınıyor.

Bizler o kadar nefsaniyete mahkûm edildik ki, o kadar materyalist olduk ki insanların, devlet dâhil kurumların başarıları yaptıkları işlerle değil, kazandıkları parayla ölçülüyor. Türkiye'de ahlaki, kültürel maarif ile ilgili husus mu çok konuşuluyor yoksa bütçe mi çok konuşuluyor? Bu dahi yeterli bir misaldir.

Bu kadar çok materyalist, bu kadar çok paracı, bu kadar çok menfaatçi, bu kadar çok dünyaperest olununca, ihlas kurumu bilinmez hâle gelmiş vaziyette. Bilinmezi anlatmak da zor. Ancak dinleyen anlatandan arif olduğundan dolayı, ümit var.

Herhangi bir kelimenin ifade ettiği manayı doğru anlamak için hem sözlük manasına, yani lügavi manasına, hem de deyimsel, yani ıstılahi manasına bakmak lazımdır.

İhlas, halis olmak demektir. Altının ayarı yükseldikçe gram fiyatı yükseliyor, değil mi? Bakın, nasıl materyalist olmuşuz, misali de altından veriyoruz. Ne yapalım, herkes ondan anlıyor da o yüzden... Halis altın, içine başka madenden en az girmiş altındır. İçine giren başka madenlerin miktarına göre 24 ayarı, 22 ayarı, 14 ayarı var. İşte ihlas, içine başka bir şey girmemesinden, safiyetten kaynaklanıyor.

Hürriyet, Allah'a kul olmakla elde edilir. Yükseklik, Muhammed Mustafa'ya (s.a.v.) tabi olmakla elde edilir.

Halas olmak, nefsin belasından kurtulmaktır. Peki bu ne ile olur? İhlas ile, yani halis olmakla olur. Hem sözlük manası hem de deyimsel manası budur.

Suret-i Hak'tan Görünenler

Bizim kafamızı bulandıran kimselerin kısm-ı küllisi, yani büyük çoğunluğu, suret-i Hak'tan görünüp lafa girerler, sonra zehirlerini kusarlar. Mesela "Kur'an-ı Kerim ölüye okunmak için değildir." derler. Bu söz doğrudur ama noksandır. Hükümlerine göre amel etmek için Kur'an-ı Kerim lazımdır. Ama Kur'an-ı Kerim, aynı zamanda okunmaz ve dinlenmez mi? Ve bizden önce ahirete göçmüş, sevdiğimiz, saydığımız, büyüğümüz olarak gördüğümüz, hiçbir şeyimiz değilse bile din kardeşimiz olan kişilere bağışlanıp Cenab-ı Hakk'ın ona ahiret hayatında ferahlık vermesi dilenmez mi? Dilenmeseydi ve bedenin ruhtan ayrılması denen ölüm hadisesi duymaya, muhatap olmaya mâni olsaydı, Bedir'de Efendimiz Hazretleri'nin (s.a.v.) canına kasteden müşrikler öldürüldükten sonra, Efendimiz aleyhisselam onlara hitaben konuşmazdı.

Savaşta ölenlerin burun ve kulaklarının kesilmesi, onları öldürenlerin bunların koleksiyonunu yapması ve cesetlerinin meydanda bırakılması eski bir müşrik âdetidir. Amiyane tabirle ölenler, kurtlara kuşlara bırakılırlardı. Velev ki inancı yanlış olsa bile, müşrik olsa bile, insanın bedeni mübarek olduğu için sokakta bırakılmaz. Bu, Müslüman inceliklerinden bir tanesidir.

Ölüler de Duyar

Efendimiz aleyhisselam (s.a.v.) Bedir'de bir çukur kazdırıp müşrikleri oraya gömdürdü. Fakat sonra ne yaptı? Onların yanına gitti. "Beni dinlemediniz, iyi mi oldu? Hem dünyanızı hem ahiretinizi berbat ettiniz. Yazık ettiniz." buyurdu. Efendimiz Hazretleri böyle konuşurken haklarında ayet inmiş olan Bedir ashabı "Ya Resulallah, onlar ölü, anlarlar mı?" dediler. Efendimiz aleyhisselam da "Anlarlar ama cevap vermeye muktedir değildirler." buyurdular.

Bir başka misal: Abdurrahman ibn Avf Hazretleri (r.a.) ile otururlarken, Mariye Validemizin (r.a.) kardeşi Şirin Hanım büyük bir telaşe ile geldi. "Ya Resulallah, İbrahim çok hasta." Bu haber üzerine Abdurrahman ibn Avf Efendimiz ile Resulullah Hazretleri (s.a.v.), İbrahim bin Resulillah aleyhisselamın yanına el ele yürüyerek gidiyorlar. Burada büyük bir incelik var. Ten teması Efendimiz Hazretleri'nin çok önem verdiği bir şeydir. Toka etmeyi Efendimiz Hazretleri'ni düşünerek yaparsak birbirimize karşı daha başka türlü duygular geliştiririz. Yavrusunun sıkıntılı bir haberinde sevgili arkadaşının elinden tutuyor. Ta Mekke'den arkadaşı... Gidiyorlar, yavrusu ateşler içinde yanıyor. Resulullah Hazretleri yavrusunu kucağına alıyor ve İbrahim bin Resulillah aleyhisselam vefat ediyor. Orada, o hâlde Efendimiz Hazretleri "Ey oğulcuğum!" diyor. Oğlum değil, oğulcuğum...

Hitapları Bilmeden İhlası Anlamak Mümkün Olmaz

Bu konu epey önemli. Kur'an-ı Kerim'de baba-oğul peygamberlerin konuşmalarına bakalım. "Ya buneyye!" (Ey oğulcuğum!). "İbn" oğul demek, "İbnî" oğlum demek, "Buneyye" oğulcuğum demek. Hz. Yakup (a.s.) oğullarına, Hz. Zekeriya (a.s.) oğluna "buneyye" diye hitap ediyorlar. Evlatlar da babalarına "eb" (baba) ya da "ebî" (babam) demiyorlar. "Ebetî!" (Babacığım!) diyorlar. Yani evlatlar babalarına "Babacığım!" diyecekler, babalar evlatlarına "Yavrucuğum, oğulcuğum!" diyecekler. Böyle konuşmamak da büyük bir nezaketsizlik, ihlassızlıktır.

Rumeli'de en küçük kız çocuğunun isminin sonuna -çe eklenir. Adını söylemiyorsa da kızçe derler. "Kızcığım, yavrucuğum, evlatçığım!" manasındadır. Böyle konuşulması gerekir. Çocuğunu bile ismiyle çağırmak, "Gel kızım, gel oğlum!" demek, Kur'an-ı Kerim'deki "Oğulcuğum, yavrucuğum!" lafına aykırıdır. "Baba, anne" demek Kur'an-ı Kerim'deki "buneyye" sözüne aykırılıktır. Hitapları bilmeden ihlası anlayabilmek mümkün değildir.

Efendimiz aleyhisselam (s.a.v.) kucağındaki vefat etmiş oğluna hitap etmeye devam ediyor: "Selam olsun o kavuşma gününe. Eğer sana mutlaka kavuşacağımı bilmiyor olsaydım, bu ayrılığa tahammül etmem mümkün olmazdı." Sonra İbrahim bin Resulillah aleyhisselamı, Abdurrahman ibn Avf (r.a.) gaslediyor. Kendisini kabre koyduktan sonra "Ey evlatçığım, de ki: 'Rabbim Allah'tır, peygamberim babamdır, kitabım Kur'an'dır...'" Yani kabir meleklerinin suallerine nasıl cevap vereceğini talim etti. Hâlihazırda imam efendiler hazeratının kabir başındaki telkin denen hadisesi Resulullah'ın bu sünnetidir. Hani ölü duymazdı? Hani okunan Kur'an-ı Kerim gitmezdi? Hani ölüye okunmazdı? "Ölüye okumakla kalmayın"dan giriyorlar, sonra "hiç okumayın"a geliyorlar. Farkında mıyız?

Fıkradan Bile Hisse Çıkarabilmeliyiz

Bir gün Temel tabancayı almış, süratli ve sinirli bir şekilde giderken imam efendi ile karşılaşmış. İmam efendi, "Ula Temel, nereye gideysun?" Temel, "İdris anama sövmüştür, vurmaya gideyrum." İmam efendi, "Ula Temel, senin anan beş sene evvel ölmemiş miydu?" Temel, "Ölmişdu." İmam efendi, "Vurmaya değer mi?" Temel, "Hoca, sen anama mevlid okudun, o anama gidiyor da sövme niye gitmesun? Vuracağim oni." demiş.

Fıkra gibi algılarsak fıkrada kalırız. Fıkradan bile hisse çıkarmasını bilirsek Temel'in dediğinin doğru olduğunu anlarız.

Surelerin Hususiyetleri

Kur'an-ı Kerim'in surelerinin bazı isimleri var. Biz vefat edenlere üç İhlas bir Fatiha okuyoruz, değil mi? Üç İhlas... Fatiha, Kur'an-ı Kerim'in ilk ayeti, açan, fetheden olduğu için bu ismi almıştır. Ancak bu kadar basit değil. Bu kadar basit olsaydı her namazda kıyamda, günde asgari kırk defa okunmazdı. Fatiha açar, ama neyi açar? Yapacağın işi açar. Dükkânının bereketini, çıktığın gazanın muvaffakiyetini açar. Fatiha'nın böyle bir hususiyeti vardır.

Tebârake diye adlandırdığımız surenin esas adı Mülk'tür. Hâlbuki içinde mülkle, malik olmakla ilgili bir anlatım çok az geçer. Niye akşam namazı ile yatsı namazı arasında okuma tavsiye ediliyor? Niye mutlaka kabristanda okunuyor? Büyükler sadece Fatiha okuyup geçmezler. Merhum Muzaffer Ozak Hazretleri (k.s.), mutlaka her kabristandan geçerken, arabayla bir yere götürüp getirirken Mülk suresini okurdu. Bizzat mükerrer şahit olmuşumdur. Hafız olduğu için kısa sürüyordu, o ayrı mesele.

Sure-i Rahman denen surede "Febi-eyyi âlâ-i rabbikumâ tukezzibân"* ayeti çokça tekrar edilmiştir. Allah neden aynı ayeti çok kere tekrar ediyor? Bunun cevabını birkaç tefsir karıştırıp kendiniz tetkik etseniz daha kalıcı olur. Rahman suresinin bir adı da Arûsu'l-Kur'an'dır, yani Kur'an'ın gelini. Bunu da ben söylemeyeceğim, siz araştıracaksınız.

Tasavvuf, nefis terbiyesi ve tedavisi demek olduğu için tasavvufta da doz önemlidir. Başıboş olmaz.

"Kul hüvâllahü"nün adı İhlas... "Kul eûzü"lerin adı Muavvizeteyn. Neden? Kur'an-ı Kerim'in ayetlerinin oluşturduğu surelerin ayrıca muhassenatı, yani fayda güzelliği vardır. Hasenat, iyilik, güzellik, hoşluk demektir. Muhassenat, fayda güzelliğidir.

İhlas Okumak Amelleri Halis Kılar

Bol bol İhlas suresi okursan amelin halis hâle getirilir. İhlas suresi çok kısa ve basit, bir satırcık ama Cenab-ı Hakk'ın ne olmadığını anlattığı, zatıyla ilgili olduğu için çok önemlidir. Cenab-ı Hak, Ehad'dir, yani başkası yoktur, yegâne mutlak varlıktır, doğurmamıştır. Onun için kişinin amellerinin rafinerisidir İhlas suresi.

Eğer ibadeti ilmihal kitaplarının "İbâdât" başlığı altındaki ritüellerden ibaret sanma hastalığımızdan kurtulmazsak bu kavramı anlayamayız. Pazarda ıspanak tartıyorsun, bakkalda şeker tartıyorsun, kumaşçıda metre ile ölçüyorsun. "Rabbim bana bunları doğru yapmamı emretmişti." diye doğru tartarsan, doğru biçer, doğru metrelersen bu ibadettir. "Ben namazı kıldım, bundan sonra ne istersem yapayım." diye bir şey yoktur. Ağır gelmesin kimseye ama böyle düşünenler Müslüman bile değildir. Çünkü din, ne

* Rahman 55/16.

Ramazan-ı Şerif ayına ve kandil gecelerine hapsedilebilir ne cami duvarları arasına ne evde seccade üstüne hapsedilebilir. 7/24 vardır din. Musikide dinî ve la-dinî musiki ayrımı yaparlar. Hâlbuki hiçbir kurumun la-dinîsi yoktur, her şey dinle ilgilidir. Bir şey, dine ya uygundur ya da değildir. Dine uygun olmayan la-dinî demek değildir. Din dışında hiçbir şey yoktur.

Madeni dağdan kazdın. Birtakım alet edevatla, incecik pudra hâline getirdin. Yıkadın, ettin, içini mümkün mertebe ayıkladın. İçinden gümüş, altın, çeşitli madenler çıkardın. Onu birtakım muamelelerden geçiriyorsun, rafine ediyorsun. Ne yapıyorsun? Ayrıştırıp saf olanını alıyorsun. İhlası temin etmek için nasıl bir toprak parçası gibi gördüğün madeni rafine ediyor, birtakım muamelelerden sonra altın, bakır, gümüş elde ediyorsan, senin de günlük hayatında yaptığın her şey, yemek yemekten def-i hâcete kadar, namaz kılmaktan istirahat hâline kadar, halis yani saf, seni halasa, kurtarmaya götürecek şekilde olsun istiyorsan bol bol İhlas suresi oku.

Halas olmak, nefsin belasından kurtulmaktır. Bu da halis olmakla, ihlasla olur. Bol bol İhlas suresi okursan amelin halis hâle getirilir.

Kaç tane okuyayım diye düşünmeyin. Bol bol okuyun. Bol bol demek rakama sığmaz demek. Sayılı olursa tasavvuftaki gibi olur. Tasavvuf hayatı ise başkadır. Tasavvuf, nefis terbiyesi ve tedavisi demek olduğu için, nasıl doktorun sana verdiği ilaçta doz önemliyse, tasavvufta da doz önemlidir. Ona rakam lazımdır, rakamsız olmaz, başıboş olmaz.

Allah'ın koyduğu ölçüler dâhilinde yaptığın her işte halis olmak istiyorsan ve bu halislikle, ihlas sahibi olarak her türlü nefsani beladan halas olmak diliyorsan bol bol "Kul hüvellâhü ehad, Allâhüssamed, lem yelid ve lem yûled ve lem yekün lehû küfüven ehad" de.

6

ALLAH'IN EN SEVMEDİĞİ HÂL

Bir kelimenin ifade ettiği kavramı tam algılayabilmek için hem sözcük manasına hem deyim manasına temas etmek lazımdır. Tevazu kelimesi, yanlış kullanılan bir neticeye varıyor. "Mütevazi" deniyor konuşurken. Mütevazi, paralel demektir. Tevazu sahibine mütevazi değil, mütevazı denir. "Karşımdaki benim ne demek istediğimi anlıyor. Ben de 'mütevazı' yerine 'mütevazi' dedim. Ama o, onun alçak gönüllü demek olduğunu anladı." Evet. Zihnen anladı ama kalben anlamaz. Çünkü bizim algılamamız yalnızca bedenimize ait algılama noktaları olan beş duyuyla sınırlı değildir.

Sezgi Kalbin Anlamasıdır

Şair, yazar, heykeltıraş, ressam, yani ince sanatkâr olan kişi, eserlerini ne ile ortaya çıkarıyor? Marifeti var, tamam. Ama bir iç itici var, o da ilhamdır. O sanatkâr, o ressam, o hattat, o minyatürcü, o heykeltıraş, o bestekâr, ilhamı beş duyusuyla mı algılıyor? Demek ki başka bir şey daha var. Biz beş duyuyla algılayamayıp, laboratuvara sokup fennî neticeler almadığımız bazı hususları *seziyoruz*.

Sezgi... İşte o sezgiler, yani beş duyunun dışındaki her türlü algılama yolu; zihnin –idrakin değil–, kalbin anlamasıdır. Kelimeleri doğru kullanmak da muhatapla aranızdaki anlaşmayı temin eder. Aynı misalle devam edersek, ben sana "mütevazi" dedim, sen de "alçak gönüllü" olarak anladın. Ama bunu bedenin anladı, *sen* anlamadın. Çünkü sen, beden değilsin. Beden, senin. *Kalbin anlaması için* doğru kelimeler kullanmak lazımdır. Bu çok önemli bir farktır ve bu farkın farkında olmak lazımdır.

Alçak gönüllülük bahsine gelirsek... Gönül çok yüksek bir kurumdur. Gönül kelimesi, dünyada iki lisanda ifade edilir. Biri Farsçadaki *dil*, diğeri Türkçedeki *gönül*. Başka dünya lisanlarında bu manayı ifade edecek müstakil kelime yok. İngilizce konuşanlar *heart* diyor; kalp başka, gönül başkadır. Kalp, gönlün makamıdır. Öylesine yüksektir ki gönül, yanına alçak kelimesini de koysan, alçak gönüllü diye yükseltmiş olursun. Gönül hiçbir şekilde alçalmaz. Çünkü;

Kâbe, bünyâd-ı Halîl-i Âzarest
Dil, nazargâh-ı Celîl-i Ekberest

"Kâbe, İbrahim aleyhisselamın yaptığı bir binadır. Gönül ise Allah'ın tecelli ettiği, Allah'ın nazar ettiği yerdir."

Gönlü tamir etmeden İbrahim aleyhisselamın makamını ziyarete gidersen, mukallit olmaktan, yani taklitçi olmaktan yukarı çıkamazsın. Bildiğiniz gibi taklit, tefekkürü yok eder. Çünkü insanlar bedenlerine hapsolduklarında, alışkınlıklarının da mahkûmu olurlar. Kâbe'yi tavaf edip hacı oldun, amenna; ama bin tane gönül yıktın. Gaye o değil.

"İftihar Etmek İçin Söylemiyorum"

Alçak gönüllü olmak; Allah'ın en sevmediği huylardan olan kibir, gurur belasından halas olmak demektir. Kibir, yani tevazunun

zıttı olan gurur, öyle bir derttir ki... Çok basit: Biri bana bir şey yaptı; üzüldüm, bir de kırıldım. Fail-i hakikinin Allahu zü'l-Celâl olmadığını zannedip kırılmamı, beni kırıcı işi yapana yükledim. Bu, benim kibrimin en alt seviyesidir. Peki, alçak gönüllü olmak, hakikatleri söylememeye kadar varmalı mıdır? Hayır. Bizim her hususta yegâne örneğimiz, misalimiz, uymamız gerekenimiz Habib-i Edib-i Zişanımız (s.a.v.), bir parmak hareketiyle ayı ikiye bölmüştü: Şakku'l-Kamer hadisesi. Hz. Peygamber, birtakım meziyetler sahibi olduğunu söylemese biz nereden ve nasıl öğreneceğiz? Fakat bunları söylediği zaman Efendimizin hiç ihmal etmeden hemen ilave ettiği iki kelime var: "Lâ fahr." Yani iftihar etmek için, övünmek için, yükseklik taslamak için söylemiyorum. Öğrenin diye söylüyorum. İhtiyacı mı var bunu söylemeye? Hayır, onun ihtiyacı yok. Bizim onu anlamaya ihtiyacımız var. O, bizim bu ihtiyacımızı gideriyor.

İspanya'da bir yaşlı hanımla karşılaştım. Bana "Siz Muhammed'e tapıyorsunuz." dedi. "Hayır." dedim, "Biz Allah'a tapıyoruz. Allah'a nasıl tapınacağımızı, Allah'ın kim olduğunu, sizin gibi oğlu olmadığını bize öğreten Muhammed aleyhissalatu vesselam. Biz ona tapmıyoruz, O'nun 'Tap' dediğine tapıyoruz."

Efendimiz Hazretleri'nin (s.a.v.) kendi zât-ı şerifi hakkındaki herhangi bir bilgiyi bize aktarırken dahi hemen arkasından "Lâ fahr" demesi, tevazu sahibi olmamız gerektiğini bize anlatan büyük bir ilmî veridir. Hz. Mevlânâ (k.s.) bu bahiste, aynı tarzda ne diyor?

Men bende-i Kur'ân'em eger can dârem
Men hâk-i reh-i Muhammed Muhtar'em

"Ben yaşadığım müddetçe Kur'ân'ın kölesiyim. Seçilmiş Muhammed aleyhisselamın yolunun toprağıyım."

Bakın, Efendimizin (s.a.v.) ayağının toprağı değil, tarif buyurduğu yolun toprağı. Tevazunun inceliğini görüyor muyuz? *Reh*, yol demek. *Hâk*, toprak. *Hâk-i reh*, yolunun toprağı. Tabii bu hem

ayak altında olmayı ifade eder hem de her şeyin topraktan bittiğine telmihtir. "Bana bir şey ekerseniz, Muhammed Mustafa meyvesi yersiniz." diyor Hz. Mevlânâ (k.s.). Ve bunun arkasından ne diyor? "Ben ancak böyle olmakla şan kazandım." Yani Resulullah'ın yolunun toprağı olarak yükseldim.

Toprak Gibi Ol

Hürriyet, Allah'a kul olmakla elde edilir. Yükseklik, Muhammed Mustafa'ya (s.a.v.) tabi olmakla elde edilir. Bu kadar basit. Biz bunu anlayamıyoruz. Ve yine Hz. Mevlânâ (k.s.) "Hâk şev!" yani "Toprak ol!" diyor. Niçin? "Bahar gelmekle taş yeşermez." Ancak toprak yeşerir. Öyleyse taş kalpli, yani sert kalpli olma. Toprak gibi ol ki nasıl tabiat denen kâinatın güneşi baharda vurduğu zaman taşlar yeşermez, toprak yeşerir; bir irfan güneşi bir gün kalbine vurduğu zaman, kalbin taş gibi olursa senden bir şey bitmez, yetişmez. Toprak gibi olursan senin kalbinde de nice çiçekler, nice nebatlar (bitkiler) açar. Tevazu böyle bir şeydir.

"Kâbe, İbrahim aleyhisselamın yaptığı bir binadır.
Gönül ise Allah'ın tecelli ettiği yerdir."

Tevazunun karşıtı olan gururun, kibrin özel bir şubesi vardır: ucub. Muzaffer Efendi Hazretleri (k.s.) muhtelif meclislerde, cuma günü hutbeden sonra vesaire dua ederken "Ya Rabbi bizi ucubdan da koru." diye dua ediyordu. Lügatlerde karşılığına gurur yazıyor ama Efendim merhum hem gurur diyor hem ucub diyor. Daha sonra seyahatlerimizin birinde, laubalilik derecesine varmayan ama sair zamanda olan birtakım merasimsel saygı gösterilerine de lüzum olmayan, samimi bir saygıyla sordum. "Efendim, siz sık sık ucub buyuruyorsunuz. Ben öğrenmeye çalıştım ancak

bunu sizden başkası öğretemeyecek. Söylemeniz mümkün mü?" dedim. "Kolay, kolay. Bende de hoşaf kaşığı bulaşığı kadar ilim var." dedi. Malumunuz, hoşafa pek yağ bulaşmaz. Su tutmak dahi temizlemeye yeter.

Hoşafın Yağı Kesildi!

"Latife latif gerek." Biraz daha açalım. "Hoşafın yağı kesildi." diye bir tabir vardır. Sultan Mahmut Han, III. Selim Han katledilip Alemdar Paşa tarafından Topkapı Sarayı avlusuna geldiği zaman, bir yerde yatmakta olan III. Selim Han'a uzaktan bakınca "Hünkâr'ın sakalı amma uzamış." diye aklından geçirmiş. Hünkârı göbeğe kadar sakallı görmüş. Hâlbuki o kadar uzun sakallı değil.

Efendimiz Hazretleri (s.a.v.), "Bir kabzadan fazla sakal gurur verir, yapmayın." buyuruyor. Bu sünneti de yanlış anlayan bazı din kardeşlerimiz var. Sünneti ille bir tutam, bir kabza boyu sakal bırakmak olduğunu zannediyorlar. Efendimiz bu kabzayı azami, en çok olarak tayin buyurmuştur. İlle bir kabza değildir. Not olarak bulunsun.

İşte Sultan Mahmut Han, öyle yatarken görünce "Sakalı amma uzamış!" diye düşünüyor. Hâlbuki o çatışma sırasında III. Selim Han'ın yanağına kılıç isabet etmiş. Yanağı sıyrılıp sakalı düşünce, baktığı yönden o şekilde uzun görmüş. Henüz on altı yaşındaki Sultan Mahmut Han, o hâli görünce, yeniçeriden intikam almayı kafaya koymuş. "Seni bu hâle getirenlerin hesabını soracağım!" 1828'deki Yeniçeri Ocağı'nın lağvedilmesine kadarki zaman içinde de sık sık orayı ziyaret etmiş.

Aşçılar sair zamanda kazan yıkamazlar. Çorba pişen, et pişen, pilav pişen kazanda hoşafı da yaparlar, yıkamadan. Tabii hoşafların üstü yağ içinde kalır. Hoşafların üstünün yağsız olduğu gün, hünkârın gelip mutfağa bakmış olduğu anlaşılır. "Hoşafın yağı kesildi!" Korku ifadesi.

Hasılı, ucub ne demektir? "Bende hoşaf kaşığı bulaşığı kadar ilim var. Ucub, özel bir gurur tarzıdır evladım. Kendini âlim zannedenlerde olur." dedi.

Her Eyvallahın Bir İllallah Noktası Vardır

Ben bu durumu evvela 99 depreminde müşahede ettim, şu günlerde de pandemi meselesinde müşahede ediyorum. Allah bir daha göstermesin, 99 depreminde televizyon ekranlarına, uzmanlık alanı sismoloji, yani deprem bilimi olan profesörler, hocalar çıktı. Bir tanesinin dediği, bir tanesine uyuyor muydu? "Öteki arkadaşlar yanlış söylüyor, benim dediğim doğru." Bugün pandemiyle ilgili, kovid-19'la ilgili konuşmalarda ahaliyi rahatlatacak her türlü suale cevap verip ittifak sağlayacak bir öneri alabiliyor muyuz bu ekranlardan? Aşının aleyhinde konuşan, lehinde konuşan, markasını konuşan, geçerlilik süresini konuşan, şifa yüzdesini konuşan... Bunun hakikati ne? Bunun hakikati, o konuşanların ucubu, "Ben en iyisini bilirim." zannı. İşte tevazunun karşıtı olan ucub, yalnızca bu nevi, kendini toplum içinde o konuda söz sahibi addedenlerin gururunun adıdır.

Öylesine yüksektir ki gönül, yanına "alçak" kelimesini de koysan, alçak gönüllü diyerek yükseltmiş olursun. Gönül hiçbir şekilde alçalmaz.

Herkes mütevazı olmalıdır. Tasavvuf kurumunda bunun karşılığı eyvallah kelimesidir. Ama her eyvallahın bir illallah noktası vardır. O illallah noktasını idrak edemiyorsa o derviş, daha derviş olamamıştır.

Tahkir ile tevazuyu karıştırmamak gerekir. İnsanların ayağı altında ezilmek, tahkir görmek demektir; bu, tevazu değildir. Aynı

zamanda tevazu, tahkir görmeye rıza göstermek olarak algılanmamalıdır. Mürşid, mesela koskoca Bursa Kadısı Aziz Mahmut Efendi'yi (k.s.) kadılıktan çıkarıp sırtında ciğer sırığıyla mahalle arasında ciğer sattırabilir. O, onun zati terbiyesidir. Herkes sırkla ciğer satmaz. Ama Bursa Kadısı Aziz Mahmut Efendi, bugün Bursa Kadısı Aziz Mahmut Efendi değil de Hz. Pir, Hz. Hüdai ise bu zati terbiye sayesindedir.

Tasavvuf kurumunda tevazunun karşılığı eyvallah kelimesidir. Her eyvallahın da bir illallah noktası vardır.

Fail-i hakikinin Allah olduğunu bil, ne kimse senden incinsin ne de sen kimseden incin. Bu söz bile kulağımıza küpe olursa, bu okuduklarımızdan bir şeyler elde etmiş diye kendimizi addedebiliriz.

7

ADAM OLMANIN YEGÂNE YOLU

"Vakitler hayrola, hayırlar feth ola, şerler def ola..." denir bütün gülbanklarda, yani mürettep, tertip edilmiş dualarda. Bütün tasavvuf ekollerinin ayinlerinde mutlaka böyle mürettep dualar kullanılır. Tasavvuf ekolleri deyince, hemen akla tasavvufta olmazsa olmaz kavramlar gelir. Bunlar terk, takva, irfan, yardım, keramet, aşk gibi unsurlardır. Nasıl hulefa-i raşidin efendilerimizde sadakat, adalet, hayâ, ilim ve gaza, sırasıyla Hz. Ebubekir (r.a.), Hz. Ömer (r.a.), Hz. Osman (r.a.), Hz. Ali Efendilerimiz (k.v.) hazeratında sembolize olmuşsa, tasavvuftaki bu kavramların da sembol isimleri vardır. Terkte Hz. İbrahim Edhem, irfanda Hz. Bayezid-i Bistamî, zühd ü takvada Hz. Cüneyd-i Bağdâdî, yardımda Hz. Abdülkadir Geylanî, keramette Hz. Ahmed er-Rıfaî ve tabii aşkta Hz. Mevlânâ (k.s.) sembol isimlerdir. Bütün turuk-ı aliyye, yani tasavvuf ekolleri tarafından aşkın sembolü olarak kabul edilen Hz. Mevlânâ'nın bir beyti bize aşkın ne olduğunu anlatma konusunda bir kapı açan anahtardır.

Aşkest tarîk-i râh-ı Peygamber-i mâ
Mâ zâde-i aşkam u aşk mâder-i mâ

"Aşk, benim peygamberimin yoludur. Ben de o yolun çocuğuyum."

Aşktan doğdum deyince hep biyolojik hâller akla geliyor. Çünkü aklımız, bedenimizi hapsetmiş. Biz kendimiz bedenimize hapis olduğumuz için insanı da bedenden ibaret zannediyoruz. Aklımız da ne yazık ki sadece bedenin algılama unsurları olan beş duyuyla algıladığı hususlara karışıyor. Hâlbuki algılama, beş duyudan ibaret değildir. Birçok başka algılama noktalarımız var.

Doğmak Değil, Olmak Marifettir

İnsan nasıl olunur? İnsan olmak, kişinin iradesiyle olacağı bir şeydir. Doğmak ise iradeye tabi değildir. Dolayısıyla doğmak, marifet değildir. Bu beyit bağlamında "para babası" tabirini düşünelim. Para mı o kişinin dünyaya gelmesine vesile oluyor? Hayır. Bu da onun gibidir. Hz. Mevlânâ (k.s.) da "Aşktan dünyaya geldim. Beni doğuran aşktır." diyor. Yani ortaya çıkan Belhli Hüseyin Hatîbî'nin oğlu Muhammed Bahaeddin Veled'in oğlu Muhammed Celâleddin, anası ise aşk.

Burada yanlış anlaşılan bir konu var, ona da temas etmek istiyorum. Aşk, sadece Hz. Mevlânâ'da (k.s.) vardır, başkasında yoktur diye yanlış bir düşünce var. Bu, bizzat Hz. Mevlânâ'nın kendi sözüne muhaliftir. "Aşkest tarîk-i râh-ı Peygamber-i mâ" diyor. "Benim peygamberimin yolu aşktır." diyor. "Ben icat etmedim." diyor yani.

Tabii, bir de kaba sofularımız var. Kur'an-ı Kerim'i metinden ibaret zannedenler, satır aralarında anlatılanları, satırların derununda anlatılanları anlamayanlar, metinciler var. Aşk kelimesinin Kur'an'da olmadığını söylüyorlar. Olmayacak tabii ki. Çünkü "işk" Fârisî'dir. Kur'an-ı Kerim'de Araplaşmış, yani muarreb kelime vardır ama hiç yabancı kelime yoktur. Ancak Kur'an-ı Kerim'de aşkın tarifi vardır.

Allah, kendi ism-i şerifi olan Mümin ism-i şerifini bizlere giydirmiştir, "Yâ eyyühellezîne âmenû!" (Ey iman edenler!) derken bize bir yandan da "Ey adaşlarım!" buyurmaktadır. Farkında mıyız, ne büyük bir hitabın muhatabıyız.

Müminde aşk zaten vardır ama örtülüdür. Mutlaka bir kilit anahtarı lazım. Kur'an-ı Kerim'deki tarif ne? "Müminler Allah'ı *şiddetle severler.*" Eşeddu hubben.*

Muhabbetsiz Hiçbir Şey Olmaz

Yine Kitab-ı Azizimizde "Habibullah" kelimesi geçmediği için Efendimize (s.a.v.) Habibullah demenin doğru olmadığını söyleyenler var. Habibullah kelimesiyle ilgili şunu bilmemiz lazımdır. Kur'an-ı Kerim'de, özellikle ayet sonlarında Allah'ın sevmediği zümrelerle ilgili ibareler vardır. Mesela "müfsitleri sevmez", "kâfirleri sevmez" vs. Keza tamamen aksi olarak başta ihsan edenler olmak üzere, sevdiği fiilleri işleyenleri sevdiğini de buyurur, "tevekkül sahiplerini sever", "şükredenleri sever" vesaire. Allah'ın, Kitab-ı Kerim'inde "Severim." dediği her fiil Resulullah'ta var; "Sevmem." dediği hiçbir fiil Resulullah'ta yok. Ona Habibullah denilmeyecek de bana mı denilecek?

"Aşk, benim peygamberimin yoludur.
Ben de o yolun çocuğuyum."

Aşk, Kur'an-ı Kerim'de yokmuş. (!) "Beni Allah yarattı, O'nun kuluyum. Yatıp kalkarım, ona namaz derim. Aç kalırım, oruç derim. Yedi tur atarım, ona da hac derim. Olur." Ne kadar ucuz. Hiç muhabbet yok mu? Aldığın nefesi verebilmeyi bile ihsan eden Allah'tır.

* Bakara 2/165.

Her zaman nefes almayı konuşuruz. Ancak bir kere de nefes vermemeyi deneyin. Emin olun, nefes vermeden durmak, nefes almadan durmaktan çok daha kısadır. Aldığın nefesi vermeyi bile ihsan edene, sonra tekrar nefes almayı ihsan edene şükretmeyecek misin? Ve bu şükür bir muhabbet hâline, yani sevgi hâline dönüşmeyecek mi?

Aşksız, muhabbetsiz hiçbir şey olmaz. Herkes tahsil hayatından pay biçsin: En çok muvaffak olduğunuz, en yüksek muvaffakiyet kazandığınız ders hangi dersti? Kimsenin aklına filanca ders, falanca ders diye gelmesin. Hepsinin ortak bir tek cevabı var: en çok sevdiğim hocamın dersi. Yalan mı? Bir deneyin.

Derste muvaffak olmak, işte muvaffak olmak, aile hayatında muvaffak olmak hep sevgiye bağlıdır. Peki, dinî hayatta muvaffak olmak, yani gayemiz olan, rıza-yı Rahman'a kavuşmanın en önemli unsuru olan muhabbet, aşk olmasın mı? Bunu inkâr edenler, mahrumdurlar.

İlim Nedir, Nakil Nedir?

Fuzûlî Hazretleri'nin

Işk imiş her ne var âlemde
İlim bir kîl ü kâl imiş ancak

beyti bağlamında Fuzûlî Hazretleri, Allah'ın Âlim sıfatını inkâr etti diyorlar. Böyle bir şey yoktur. Çünkü ilim, özellikle de günümüzde, filancanın lafını falancaya, falancanın lafını filancaya taşımaktan ibaret. Bunun adına zaten ilim denmez, nakil denir. Ama aşk; edebin de, muvaffakiyetin de, başarının da, huzurun da, Hak rızasının da, Resulullah (s.a.v.) rızasının da, kısaca adam olmanın da yegâne tartışılmaz yoludur. Öyleyse "aşk olsun".

Allah Korkusu Değil, Allah Muhabbeti

Peki, Yunus'umuz (k.s.) bu hususta ne diyor?

Aşk gelicek cümle eksiklikler gider

Eksikliğin gitmesi için aşkın gelmesi lazımdır. Mesela gündelik hayatta bir türlü düzeltemediğimiz, trafikte şerit değiştirme sorununu ele alalım. Bol bol hak yemekten, kul hakkından bahsediyoruz. Şerit değiştirerek önüne geçtiğin zatın hakkını yediğini bilmiyorsun. Bu işi ne trafik kanunları ne koyduğun kameralar ne üç beş metrede bir yerleştirdiğin polisler çözemez. Allah muhabbeti çözer. Bakın, Allah korkusu demiyorum. Allah muhabbeti çözer. Çünkü muhabbetin esası, korkudan kaçmak değildir.

Dünyanın bütün terbiye sistemlerinde, pedagoji ilminde terbiye etmek hususunda iki ana yol vardır. Biri mükafatlandırmak, biri cezalandırmaktır. Pedagoji ilmi içinde cezanın yeri mükafatlandırmanın yanında çok küçük miktarda kalır. "Çocuğum uslu durursan seni parka götüreceğim, sana çikolata alacağım." Bu nevi tutulmak kaydıyla verilen vaatler, yani güzellikler daha çoktur. "Bir daha yaparsan kafanı kırarım." vesaireler daha az olması lazımken bizde tam tersidir. Bizde çocuk terbiyesi sevgi üzerine değil, şımartmama ve "Benim dediğim olacak!" üzerinedir. Ancak kendimizin doğru olup olmadığını tefekkür etmezsek bu yanlıştan dönemeyiz.

Sevgiler Birbirine Tercih Edilemez

Çocuğa sevgi, muhabbet verilmiyor. Bu konu, benlik terbiyesiyle de çok alakalı. Daha yeni doğmuş bebeği anne tarafı dayısına, baba tarafı amcasına; kızsa halasına, teyzesine benzetiyor. Her insan kendine benzer. Neden benim tarafıma benzesin? Çocuk biraz büyüyünce de münasebetsizin birisi soruyor: "Anneni mi daha çok seversin, babanı mı?" O yavrucak "Anamı anam gibi, babamı babam gibi severim." demeyi nereden bilsin? Böyle yetiştiğimiz için sevgilerimizin birbirine tercih edilir olması gerektiği fikri ile

büyüyoruz. Hâlbuki bunun cevabı şudur: Sevgiler birbirine tercih edilemez. Cevabını Hz. Ali'den (k.v.) alalım.

Akşam namazı kılındıktan sonra Hz. Ali (k.v.), hâne-i Saadet'e geldi. Zaten Hz. Ali'nin hanesiyle Resulullah'ın (s.a.v.) hanesi arasında sadece kalınca bir perde var. Hz. Ali geldiğinde biraz yüzü asık. Hz. Fatıma (r.a.) "Hoş geldin." dedikten sonra soruyor:

"Hayırdır inşallah, bir rahatsızlığın mı var?"

"Rahatsızlığım yok ama Resulullah bir sual sordu, altından kalkamadım. Kafam herhâlde onunla meşgul. Onun için asık suratlı görünmüş olabilirim. Kusura bakma."

"Ne sordu babam?"

"'Allah'ı mı çok seversin, beni mi çok seversin; Fatıma'yı mı, Hasan'ı mı, Hüseyin'i mi?' Onunla kafam meşgul."

"Ah Ali'm! Bunun cevabı kolay."

"Neymiş?"

"Allah'ı kulluğumla, zât-ı seniyyenizi ümmetliğimle, Fatıma'mı erkekliğimle, Hasan'ımı, Hüseyin'imi babalığımla severim."

"Aman Fatımacığım, bana bir dakika müsaade et. Resulullah'a bunu arz edeyim. Ben de ferahlayayım."

"Ya Resulallah, sorduğunuz sorunun cevabını arz edeyim. Allah'ı kulluğumla, zât-ı seniyyenizi ümmetliğimle, Fatıma'mı erkekliğimle, çocuklarımı babalığımla severim."

Resulullah tebessüm buyurdular, "Doğru." dediler. "Gerçi bu cevap biraz Fatıma kokuyor ama olsun. Doğru."

"Ben Ol da Bil"

Sevgi, aşk, muhabbet ve bununla ilgili her kelime ve o kelimenin ifade ettiği kavram, mefhum, asla birbirine tercih edilen şeyler değildir. Şimdilerde benim saçlarıma ak düştüğü için

bana soruyorlar: "Eski bayramlar, eski Ramazanlar nasıl oluyordu?" Başka oluyordu. Geçen seneki Ramazan-ı Şerif de, önümüzdeki seneki de başka olacak. Çünkü her an değişim hâlindeyiz. Eski bayramlarda dedesinden bayram harçlığı alan bir çocuk sevinci vardı. Şimdi torunlarına harçlık veren bir dede sevinci var. Niye biri diğerinden daha iyi olsun?

Muhabbette de daha iyi, daha kötü olmaz. Allah ve Resulü muhabbeti, aşkı da işte böyle olur. Aşk, hiçbir bahse sığmaz. Buna yine Hz. Mevlânâ'nın (k.s.) bir cevabı ile noktayı koyalım.

Cenâb-ı Pîr'e sormuşlar: "Aşk nedir?"

el-Cevap: "Ben ol da bil."

Aşk edebin de, muvaffakiyetin de, başarının da, huzurun da, Hak rızasının da, Resulullah (s.a.v.) rızasının da, kısaca adam olmanın da yegâne tartışılmaz yoludur. Öyleyse "aşk olsun".

Öyle olamasak bile, Kur'an-ı Kerim'deki "Ve hasune ulâike refîkâ"* ayetine inşallah mazhar olarak onların eteklerini tutar, ellerini tutar, yürüdükleri yol izini takip edersek, bakarsın bizi de onlardan sayıverirler. İnşallah öyle olsun.

* "Bunlar ne güzel arkadaştır!" (Nisâ 4/69)

8

SEVGİ PARMAK İZİ GİBİDİR

Muhabbetin gıdası izhardır; dolayısıyla muhabbetin izharı muhataba lazımdır. Fakat muhabbetin başka bir şartı daha vardır: "Ben yârimi tenha severim." Paylaştıkça bu duygu çoğalmaz çünkü muhabbet de parmak izi gibi, DNA gibi zata mahsustur. Ben muhabbetimi, duygularımı paylaştığımda bazı kendini bilmez ağzı karalar "Kula kul olmuş!" diye düşünebilir. Onların mesuliyetini yüklenmemek, onları da mükellef kılmamak için kime ne kadar muhabbet duyulduğundan genel olarak pek bahsedilmez. Örneğin biz tarhana çorbasını dahi niye sevdiğimizi bilmeyiz. *Niye*siz severiz. Sevgi *niye*sizdir.

Dünyaya gelmek iradi değildir ancak insan olmak iradidir. Malumunuz, her beşer insan değildir. İnsan olabilmek için aşk gereklidir.

Biraz mahrem konulara girelim. Öncelikle mahrem, gizli demek değildir. Mahrem; ihtiram, hürmet gerektiren şey demektir. Yani muhterem şeyler, mahrem şeyler çok yayılmaması gereken şeyler olduğu için muhteremdir, mahremdir.

Ben musikiyi çok severim. Resmî devlet ideolojisi olarak biz ortaokul birinci sınıftan itibaren mandolin dersi almaya başlamıştık. Sesimin cinsinin Batı müziği söylemeye çok uygun olduğunu söylemişlerdi. O zamanlar Bursa Öğretmenler Derneği'nde cumartesi-pazar günü Batı müziği kursları vardı. Rahmetli hocam Hamdi Daner, bana "Seni büyüyünce basbariton yapacağım." derdi. Armoniden kompozisyona her dersi almaya başladık. İki sene kadar devam etti. Bir gün Hamdi Bey'e "Hocam, kusura bakmayın. Bu müzik bana beni anlatmıyor." dedim ve dersleri bıraktım. Bu cümleyi orta ikinci-üçüncü sınıfta nasıl söyledim, bilmiyorum. Ama bir yandan rahmetli annem, Alaeddin Yavaşca dinleyecek seviyede musiki ile haşır neşirdi. Herkes Alaeddin Yavaşca'yı dinlemeyi bilmez, benim annem bilenlerdendi. O sebeple benim de musikiye aşinalığım vardı.

Dinlediğimiz Müzik Ne Anlatır?

Burada başka bir bahisten daha söz etmek isterim. Humeynî ile Saddam'ın tepiştiği 84 Şubat'ında Bağdat'a gittik. Türk kumaşları ve Türk yemekleri tanıtılıyor; Ahmet Özhan'ın solistliğinde de Türk müziği konserleri yapılıyordu. Arkasında bir sürü koruma kılıklı adam olan bir zat geldi. Konseri çok ciddi dinledi. Dediler ki, bu adam Saddam'ın gizli ikinci kolu. Sonra adam, biz otelin kulisinde kıyafet değiştirirken geldi, bizi tebrik etti. Selis* İstanbul Türkçesi konuşuyor, kaf kef farkı hariç. "Harika" değil de "Hariga" diyor. "Ben sizi ağırlamak isterim. Müsait olduğunuz bir vakit evime gelin. Araba gönderir, sizi aldırırım." dedi. Böyle bir âdet vardır: Bir marifet sahibi marifetini sergilemek için bir yere gittiğinde "Hazır gelmişlerken ben de istifade edeyim." diyenler olur. "Bize gidelim." deyince bizim suratlar asıldı. Sonrasında laf müzikten açıldı ve bu zat "Ben Türk müziği çok severim." dedi. "Ben

* Selis: düzgün, anlaşılır.

sadece ve devamlı Türk radyoları dinlerim. Bekir Sıdkı Sezgin ve Alaeddin Yavaşca severim." dedi. Böyle deyince rahmetli Neyzen Doğan Ergin toparlandı, "Ne zaman isterseniz geliriz efendim." dedi. Bir kişinin ne dinlediğinden müziği eğlence olarak mı anladığı, yoksa müziğin zatından mı anladığı belli olur. İşte o müzik, bizi bize anlatan müziktir.

60'ta Sadeddin Kaynak vefat ettiği zaman, onun yirmi sekiz sene talebeliğini yapmış, sonra da Ankara Kocatepe Camii'nin müezzinliğinden emekli olup göçen Tahir Karagöz, Bursa'ya gelmişti. Tahir Karagöz'ün Bursa'da fahri müezzinlik yaptığı süre içerisinde fakir kendisinden, amatörce, muntazaman olmayan dersler hâlinde çok istifade ettim; kendisinden ezan okumayı, çeşitli makamlarda pek çok ilahiyi, durakları öğrendim.

Mahallemizde ta Fatih döneminden kalma bir cami vardı. Yanındaki hamam, dokuma fabrikası olarak kullanılıyordu, cami de o dokuma fabrikasının deposuydu. O zamanlar böyle çok hadise vardı. Dedem işte bu caminin restorasyonunu yapmıştı. Dedemin dokuma dükkânı vardı, evde de dokuma tezgâhı. Dokuma tezgâhında çalışırken bir şeyler mırıldanırdı. Hiçbir şey olmazsa tespih çekerdi. Musikiye bu derece bağlıydı. Hem bu vesilelerle hem de Mevlevîlikteki "ney"e ilgi alakamın artmasıyla süreç biraz daha hızlandı.

Derken ben Konya'ya gidip gelmeye başladım. Orada rahmetli Süleyman Hayatî Dede Hazretleri'yle (k.s.) tanıştım. O yaşlarda, yani lisenin son çağları ile üniversitenin ilk çağlarında ben kravat meraklısıydım. Çeşitli kravatlar almaya çalışıyordum ama memur çocuğu olduğumdan çok imkânım da yoktu. O sebeple annemden izin alarak, babama söylemesini sağlayarak babamın kravatlarını takıyordum. O dönemde babaya bir şey söylenmezdi. Benim babam da öyle otoriter bir zattı.

Bir gün yine Konya'dayım. Konya'ya da iki üç saatliğine gidiyorum. O zaman İstanbul'dan Konya'ya direkt sefer yoktu.

Düşünün, İstanbul'dan Ankara'ya gidiyorsun. Ankara'da garajda bekliyorsun, Konya'ya ne zaman otobüs varsa o zaman binip öyle gidiyorsun. Cumartesi, pazar... Ancak böyle bir tatil gününde, Konya'ya sadece mürşidimi görmeye gidiyorum. Sadece cemâl seyri... Başka bir şey yok. Sohbete bile doğru dürüst vakit yok.

Dünyaya gelmek iradi değildir ancak insan olmak iradidir. İnsan olabilmek için ise aşk gereklidir.

Süleyman Hayatî Dede Hazretleri'nin (k.s.) oğlu vardı. Hızlıca geldi, "Abi, hoş geldin." dedi. Fırlayıp üst kata çıktı. Biraz sonra başka bir kıyafetle geldi, "Abi, eyvallah!" dedi, gitti. Süleyman Dede merhum "Kabuk değiştirdi." dedi. Biliyorsunuz, kabuk değiştirmek yılanlar hakkında kullanılan bir tabirdir. Kıyafete bu kadar önem vermek, yani kabuğa bu kadar önem vermek, öze önem vermemeyi doğuruyor. Orada onu öğrendim. Kravat merakımı giderdim. Renk uyumuna hâlâ uymaya çalışsam da "Bu da pek güzelmiş, bunu da alayım." merakı orada, o anda bitti. Süleyman Hayatî Dede Hazretleri (k.s.) hep mütevazı otururdu. Nazar ber kadem, yani mütevazı olmak... Mesela Sultan Süleyman'ın oğlu Şehzade Mustafa, bir mısraında

Tevazu sahibi ol mâ gibi

diyor. Su hep yerden akar, ama hayatın sebebidir. Ne kadar güzel; hem edebiyat hem de doğruluk.

Tevazu başka bir şey, hırpanilik başka bir şey, kabuğa ehemmiyet vermek başka bir şey. İşte Süleyman Hayatî Dede Hazretleri (k.s.), mütevazı hâliyle ve gözü kalp hizasına bakacak şekilde dururdu. Başı sağa ve öne doğru eğik.

Sonraları Konya'ya gidip gelmeler zorlaştı. Bir gün kendisi İstanbul'a geldiğinde zat-ı alilerini ağırlamaya çalıştık. Bir perşembe akşamı beni Muzaffer Efendi'nin (k.s.) yanına götürdü ve "Hacım, bundan gari bunun terbiyesi senin." dedi. O kadar. Muzaffer Efendi Hazretleri bu söze sadece "Eyvallah!" dedi. Tek kelime. Böyle zatlar uzun uzun konuşmuyorlar. Anlatıyorlar, anlaşıyorlar. Sadece kendileri anlaşmıyor, lazım olan kadar etraftakiler de anlıyor. Bu acayip bir şey. Bereketin matematik ve hesaba sığmaması gibidir bu tesirat. Güzel konuşmakla, belagatle alakası yok. Bunlar ayrıdır, tesir ayrıdır. Bu yüzden "Allah tesir halk etsin." sözü, konserler, sergiler, konferanslar gibi yerlerde muhakkak söylenmelidir. İşte, böyle zevatın sözleri de tesirlidir.

Bizim bütün hayatımız Efendimiz Hazretleri'ne (s.a.v.) yaklaşma çabası değil mi? Kendileri ne buyuruyorlar? "Bana az kelime ile çok mana ifade etmek ihsan olundu." Onun için o büyükler çok konuşmazlar. Ama iki kelimeyle adamın kravat merakını, titizliğini giderirler.

Ertesi hafta Muzaffer Efendime (k.s.) tekrar gittim. Selam verdiğimde "Hoş geldin Hz. Mevlânâ!" dedi. Ben bu sözü "Geldiğin yeri unutma." manasında anladım. Öyle mi dedi, öyle demedi mi bilmem. Ben algıladığıma bakarım. Bizim münasebetimiz devam etti. Müşterek bir ev davetine Muzaffer Efendim (k.s.) "Sen de gel!" dedi. Ben de evvelinde Bursa'da Bursa Musiki Cemiyeti'ne, sonrasında da Üsküdar Musiki Cemiyeti'ne gittiğim için musikiye aşinaydım. Kudüm çalıyordum. O evde bir zat dedi ki: "Biz pazartesi akşamları müzik meşki yapıyoruz. Hatır-ı şeriflerinizde bulunsun."

"Hatır-ı Şerifinizde Bulunsun"

Bendeniz *eski* denen ancak *eskimemiş, kıdem kazanmış* lisanımızı çok severim. Bugünkü sadeleştirilmiş nami altındaki fukara

Türkçeyi ifade-yi meram etmekte noksan olarak görüyorum. "Bana yetiyor." diyenlerin duyguları, düşünceleri güdükleşmiş. Tefekkür etmiyorlar. Bakkaldan peynir ekmek almak, üstüne başına kıyafet almak, maç konuşmak için bu kadar Türkçe yeterli. Ancak tefekkür Türkçesi, sanat Türkçesi bu kadar kısıtlı kelimeyle yapılmaz. Karşındakine meram anlatırken, sevdiğini, saydığını, kızdığını belli edecek kelimeler bile eskiden daha bol.

"Hatır-ı şerifinizde bulunsun." Ben kimim ki hatır-ı şerifim olacak? Böyle söyleyerek seni hatır-ı şerif sahibi bir adam olmaya itiyor, terbiye ediyor. Lisanın da terbiyeye katkısı vardır. Bu zarafet, bu incelik çok hoşuma gitti. O pazartesi gittim ve gidiş o gidiş. Kırk seneyi geçti.

"Hatır-ı şerifinizde bulunsun." diyen zat da Safer Efendi Hazretleri'ymiş (k.s.). Ancak ben o zamanlar tanımıyorum, Muzaffer Efendi'nin (k.s.) yanındaki zevattan biri olarak biliyorum. Henüz üç dört defa görüşmüşüm, o kadar. Çok yeniyim.

Üsküdar Musiki Cemiyeti'nde çeşitli dersler yapılırdı. Tabii nota, solfej, edebiyat, usul... Hatta bir ara edebiyat derslerine rahmetli Emin Ongan Hoca beni bile koymuştu. Hocalık değil ama arkadaşlara yardımcı olmaya çalışmıştım.

Herkes musiki icrasında ya okumak ister ya da melodi aleti çalmak ister. Ben aruza da çok meraklıymdır. Türk müziğinde başka dünyanın hiçbir müziğinde olmayan usul keyfiyeti vardır. Bu, ritimle çok karıştırılır. Bizim müziğimizdeki usulle aruz kalıpları arasında çok ciddi bir rabıta vardır; yani sesin, kelimelerin hece sayısının, uzunluğunun birbirine ahenginde. Bu halk şiirinde, hece vezninde de olur. Duraklı heceler, duraksız heceler vardır. Esas itibarıyla bu, kalıp meselesidir, sözü kalıba dökmek de zaten çok ciddi bir marifettir.

Aruzda çok ciddi bir iç ahenk vardır. İşte ben o iç ahenge çok bağlı olduğum için on dört kişi ile birlikte –Allah rahmet eylesin– Hurşit Ungay'ın özel usul ve kudüm dersine yazıldık. Biz

Cemiyet'te Emin Ongan'dan başkasına hoca diyemezdik. Diğer herkese "abi" ya da "abla" diye seslenirdik. "Hoca" deyince akla sadece Emin Ongan gelirdi. Onun için ben hâlâ Hurşit Hoca diyemiyorum. Ancak Hurşit Ungay daha sonra konservatuvarda usul hocalığı da yapmıştır.

Hurşit Ungay'dan aldığımız on dört kişilik derste en sonunda sadece ben kaldım. Öteki arkadaşlar, melodi değil diye itibar etmediler. Şimdiki vakıf, o zamanki toplantı yerinde pazartesiden itibaren, hatta bazen zikrullah sırasında bile çalardım.

O zaman bendir âdeti pek yoktu. Münir Nureddin, İstanbul Belediye Konservatuvarı İcra Heyeti Şefi olduğu zaman aralık ayında mutlaka bir ayin okuma konseri yapardı. Orada kudüm çalınırdı. Klasik eserlerde bile kudüm çalınmazdı. Münir Nureddin bir de eski Şan Sineması'nda on beş günde bir Yahya Kemal konseri yapardı.

Bir gün bir zikir sırasında Muzaffer Efendi (k.s.) elime kudümden daha çok ses çıkaran bendiri verdi. O zamana kadar hiç çalmamışım, hatta elime dahi almamışım. Aa, o da ne! Sanki kırk yıldır çalıyorum. Sonra radyoda, hatta Viyana Operası Orkestrası'nda bile çaldım. Berlin Filarmoni Orkestrası Salonu'nda –ki "Karajan'ın oyuncağı" denilen, dünyanın en güzel akustik salonudur– hiç mikrofon kullanılmaz. Orada bile çaldım. Muzaffer Efendi bana "Kudüm çalma, bunu çal." dedi. Tabii tasavvuf terbiyesi icabı öptük, başımıza koyduk.

"Çalgı Öpülüp Başa Konulur mu?"

Din, Allahu Subhanehu Teala'nındır. Onun yarattığı en yüce mahluk, esmasını ihsan ettiği, kendi ruhundan ruh üfürdüğü ve kendine yeryüzünde halife kıldığı Hz. İnsan'a aittir din. Defin, dümbeleğin, piyanonun, kemanın, udun, neyin, orgun, obuanın, flütün, tanburun dini olmaz.

Yeri gelmişken söyleyeyim, televizyonun da dini olmaz. "Münasebetsiz kanallar var diye ben evime televizyon sokmuyorum, günah." diyorlar. Ne münasebet. Frekansını ayarla. Resulullah (s.a.v.), 7/24 muhtelif kanallardan neşriyat yapıyor. "Ezan-ı Muhammedî yeter!" diyorlar. Sen hiç gönül frekansını, ezan-ı Muhammedî'ye ayarladın mı?

Dolayısıyla saz, Allah diyene tempo tutuyorsa öpülür, başa konur. Veya Efendimiz Hazretleri'nin (s.a.v.) ara sıra, hasbelbeşer bunaldığı zamanlarda "Bilal, gel, beni ruhlandır." dediğini biliyoruz. Bunu söylediğini biliyoruz da Hz. Bilal'in (r.a.) ne yaptığını pek iyi bilmiyoruz.

Namazlar, oruçlar, sair ibadet u taat, kul olmanın Cenab-ı Hak tarafından bize gösterilmiş kestirme yollarıdır. Namazsız olmaz ama namaz kılmak için yaratılmadık. O namazı kılarken tevhid ehli olmak için yaratıldık.

Hz. Bilal (r.a.) sadece ezan okuyan bir zat değildir. Kendisi bir kere Beytülmâl'in kâtibi, Resulullah Efendimiz Hazretleri'nin (s.a.v.) özel hazinedarıdır. Yani, Efendimiz Hazretleri, devlet reisi olduğundan örtülü ödeneği vardır ve Hz. Bilal ona bakmakla görevlidir. Aynı zamanda esirelerden mesul kişidir. Efendimiz Hazretleri'nin resmî bir ziyaretinde onun harbesini (mızrak) taşıyan kişidir. Harbe, istiklal ve riyaset alametidir. Hz. Bilal, namaz kılınacağı zamanda da harbeyi Efendimizin önüne koyup sütre yapan kişidir. Ayrıca, Hucerat-ı Saadet'e girmeye yetkili veya müsaadeli tek zattır. Efendimiz Hazretleri'ne bu kadar yakın. Ama bir de şu özelliği var: Bir hava okuduğu zaman adamı ferahlatıyor. İşte Resulullah Efendimiz bunu istiyor ondan.

İnsanın Saz Olması Ustanın Elinde Olur

İnsan sesi, en büyük müzik aletidir. Her müzik aletinde bir boşluk vardır. Neyin ortası boş. Keman boş, ud boş. İnsanda üç tane boş var: karın boşluğu, göğüs boşluğu, kafa boşluğu. Bu üç boşluktan istifade edip ses tellerine nefes vurdurarak ses çıkarırsın. Onun için hiçbir saz, insan kadar yüce saz değildir. Ama saz, ancak sazendenin elinde; ney, neyzenin dudağında dile gelir. İnsanın da saz olması ustanın elinde olur. Kamıştan çalgı olmaz, neyden çalgı olur.

İşte bütün bunları elli seneye yakın zamandır burada anlattığım zevatın devam ettirdiği ortamdan öğrendim.

Muzaffer Efendi'nin (k.s.) hâli tavrı dedeme çok benzerdi. Dedem, hayatımda en çok sevdiğim insandı. Hiç azarını işitmedim. Her dediğimi yaptı ama hiç şımarmadım. Misafiri olduğu zaman kapının eşiğinin kenarında iki diz üstü otururdum. Ama kendi kendimize olduğumuz zaman kucağında otururdum. Hatta babaannem kızardı, "Kazık kadar oldun, boyun dedeni geçti, hâlâ kucakta oturuyorsun." derdi. Dedem ise "Aldırma, aldırma." derdi. Yani babaanneme "Bırak otursun." diyor, bana da "Babaannenin sözüne aldırma." diyor.

Eskiden hep sokakta oynardık. Araba gürültüsü yok. Mahalle amcası ve mahalle teyzesi, annemiz babamız yetkisinde. Kulağımızı bile çekerler gerekirse. Çektirmedik, başka mesele. İşte dedem, çocukların oyunu bozulmasın diye sokak değiştirirdi. Ceketsiz çok nadir gezerdi. Ceketinin sol cebinde mutlaka kâğıda sarılı şekerler olurdu, çocuklara onları verirdi. Bazen hava çok soğuk olduğunda ve kar yağdığında, sabahleyin mahalle camiine namaza giderken evdeki sobadan kül alırdı. Camiden fakirhaneye kadar bayağı bir yol vardı, ancak yokuş olduğundan güzel kızak kayılırdı. Çocuklar bir taraftan kaysınlar, yürürken kayan yerden yürümesinler diye yolun karşı tarafına giderken kül dökerdi. Dedemin dokuduklarını diken bir hanımın çocuğu ile mahallemizde başka bir

çocuk yetimdi. Her pazar günü onları evde benimle beraber kendi elleriyle yıkardı.

Ufakken beni Ulu Cami'ye götürürdü. Teravihte yatsının son sünnetini kılıp iki rekât teravih kıldıktan sonra "Hadi arkaya siz." derdi. Havuzun arkasında boşluk olurdu, orada arkadaşlarımla birdirbir oynardık. İmamın ne zaman oturacağını anlayınca hemen otururduk. Bu o Ramazan her gece böyle devam ederdi. Ertesi Ramazan, beş gece. Daha ertesi Ramazan bir gece, daha ertesi Ramazan ise hiç oyun yok, sadece namaz var.

Kur'an-ı Kerim okumayı evden öğrenmedim. Çünkü babam da babaannemden öğrenmemiş. Hâlbuki babaannem komşulara da ders verirdi. "Evlatlıkla başka türlü oluyor." derdi, yani illa hoca lazım.

Kur'an-ı Kerim'i okumayı öğrendikten sonra dedem beni Ulu Camii'ne götürdü. Ulu Cami'de namaz kılınıp hemen dağılınmazdı. Belli direklerin dibinde, belli zevat olurdu. Onlar belli namaz vakitlerinde hep orada olurlardı. Böyle bir sistem vardı. Bu kişilerin geneli çarşıda esnaftı, hepsi de dedemin arkadaşıydı. Onlara "Benim torun Kur'an-ı Kerim okumayı öğrendi." dedi Onlar da beni imtihan etmek için "Şunu oku." demiyorlar, açıyorlar mushaf-ı şerifi, sayfanın ortasından iki tırnak arası seçip "Burayı oku." diyorlar. Bayağı zorlandım ama hepsini okudum. Aferin deyip saçımı okşadılar. Oradan meşhur kebapçı İskender'in Kayan'daki ilk dükkânına, klasik Bursa kebapçısı, gittik. "Bak!" dedi, "Ben evde tezgâhta çalışarak ekmeğini kazanan, hiçbir başka geliri olmayan, orta hâllinin altında bir adamım. Ama Kur'an okumayı öğrendiğine çok sevindim. Sana bir mükâfat vermek için seni buraya getirdim. Bir de Allah'ı düşün, onun istediği bir şeyi yaptığın için sana ne mükâfatlar verecek acaba?" Böyle bir terbiye sistemi vardı dedemin. Muzaffer Efendimde (k.s.) de bu terbiyenin aynısı vardı. Dedem 62'de vefat etti. Yaklaşık on sene sonra Muzaffer Efendimle tanışıp yaklaştık.

Dedem de Muzaffer Efendim (k.s.) de şahsı için öfkelenmezdi. Öfkelendikleri olurdu ama şahsı için asla. Asabiyet-i diniyyeleri vardı, dinî meselelerden dolayı öfkelenirlerdi. Aynı huy bana da geçti. Dedemden mi Muzaffer Efendimden mi, onu bilmiyorum. Allah cümlemizi şahsi öfkemize esir olmaktan korusun. Ama asabiyet-i diniyyesi olmayanın imanı noksandır. Bu da böyle biline.

Elbette dinin şiarları vardır. O şiarlardan biri ezan-ı Muhammedî'dir ve günlük mükellef olduğumuz namazdan daha önemlidir. Neden? Çünkü o umumidir. Namaz ise sana mahsustur. Kılarsan ne âlâ. Kılmazsan da hesabını verirsin. Bunları pek anlamıyoruz. Çünkü dinimizi seccade üstüne, caminin dört duvarı arasına, Ramazan ayına, bir de mübarek gecelere sıkıştırmışız. Yani eski tabirle camide derviş, dışarıda keşiş olmuşuz. Böyle olmaz. Aşksız hiçbir şey olmaz.

Tasavvuftaki canana verilecek olan can benliktir.
Benliği vermek can vermekten daha zordur.

Efendimiz aleyhisselama (s.a.v.) gelen ayet* önemli: "Onlara buğzedebilirsin." Bu buğzetmek silah kullanmaktan dediklerini kabul etmeyip reddetmeye, kötü sözle defetmeye varıncaya kadar çok geniş bir yelpazedir. Buğzetmenin çok sınırlı bir kapsamı yoktur. Çünkü Efendimiz, Bedir Harbi'ne o ayet nazil olduktan sonra başlamıştır.

Dedemi herkes çok severdi. Mahalleden komşumuz olan bir arkadaşımla farklı üniversitelerde okuduğumuz için yollarımız ayrılmıştı. Geçenlerde başka bir arkadaşımız vasıtasıyla bir araya geldik. "Bursa'ya Nuh Dede'nin kabrine gidersen benim için de

* "Ey Peygamber! Kâfirlere ve münafiklara karşı cihad et, onlara karşı buğz et/sert davran. Onların varacakları yer cehennemdir. O ne kötü bir varış yeridir!" (Tevbe 9/73)

Fatiha oku." dedi. Mahallenin çocuğu; akrabamız değil. Ama bütün çocukların dedesi, adı Nuh Dede.

Bir Hutbeye Sığanlar

Muzaffer Efendim (k.s.) çok esprili biriydi. Allah rahmet eylesin, Şemseddin Yeşil Hazretleri (k.s.) gibi hutbeleri de epey uzun sürerdi. O, Seyyid Nizam'da hutbe okurdu. Muzaffer Efendi, Kapalı Çarşı'da, Çarşılı Han Mescidi'nde hutbe okurdu. Ama uyarırdı, "Uzun sürecek, işi olan Bayezid Camii'ne gitsin." Yarım saatlik hutbe içinde ağladığımız, kahkaha derecesinde dişimizi sıkarak güldüğümüz, çok derin düşündüğümüz olurdu. Yarım saate tüm bunları sığdırırdı. Her seferinde değil tabii, ama bunlar olurdu. Bir Hz. Hüseyin, bir Kerbela anlatırdı... Tabii ehl-i beyt muhabbetini de ehl-i beyt-i *Mustafa* olduğundan, *Muhammed Mustafa* (s.a.v.) sevgisi perçinler. Birtakım insanlar şimdi ehl-i beyt-i Mustafa'yı sevmeyi ve Cenab-ı Hüseyin'e mersiye okumayı, kendi inisiyatifinde zannediyorlar. Hatta "Bunlar Şia meyilli!" diyecek kadar da ağzı karalar. Muzaffer Efendi'yi bir kere dinleseler di ne olduğunu anlarlardı.

Muzaffer Efendim (k.s.), bir yere girdiği zaman o yer ondan ibaretmiş gibi farklı bir havası olan bir zattı. Safer Efendim de yok gibi dururdu. Bu meşrepler aynı yolun yürünmesine mâni olan şeyler değil. Çünkü meşrepler çok farklıdır. Ama bu meşrepler içinde ana yoldan ayrılmak yoktur.

Biz Ebubekir Efendimizi (r.a.) halim selim bir zat olarak tanırız. Ama mesela Hendek Muharebesi sırasında, Medine abluka hâlinde olduğundan malzeme tükenmiş. Doğru dürüst yiyecek bir şey yok. Aç geziyorlar. Resulullah Efendimiz Hazretleri (s.a.v.) karın açlığını bastırmak için mübarek üstünü kuşakla sarıp karnına taş bağlamış. Hatta bu sebepten dolayı tasavvuf ekollerinde, tarikatlarda şeyhler taş kemer kullanırlar. Taş kullanacak

kadar aç gezdiği zamanda Ebubekir Efendimizin (r.a.) oğlu bir arkadaşıyla yürüyor ama bir yandan da diliyle ağzını temizliyor. "Baba, bir oğlak bulduk, bir keçi yavrusu bulduk, onu yedik." Bir tokat. "Resulullah açken siz nasıl yemek yersiniz?" Demek ki celâl onda da var. Celâlin bir sembolü gibi görünen Ömer radıyallahu anh, Fârûk-ı Âzam, "Fırat kıyısındaki dul karının keçisi kaybolsa Ömer'e sorarlar." diye ağlıyor. Öyle de rakik bir kalbi var.

Muzaffer Efendi Hazretleri (k.s.) eskiden Laleli'de otururdu. Sonra Fenerbahçe'ye geçti ahir ömründe. Laleli'de yaz akşamları dükkândan eve inerken o zaman orada olan çarşının içinden geçerdi. Fen Fakültesi'yle Süpürgeci Han arasındaki yol çok güzel eserdi, esnaf da akşam üstü alçak sandalyelerini kapının önüne atardı. Muzaffer Efendim oradan geçerken herkes ayağa kalkardı. O geçince sırayla otururlardı; biri oturur, biri kalkar. Böyle bir ayağa kalkıp oturma durumu olurdu.

Allah karşılıksız ihsan edendir. Biz kulluğumuzu yapalım. O Allahlığını zaten yapıyor.

Amerika'da bir lokantada oturuyorduk. Biz daha önce gitmiştik. Muzaffer Efendim (k.s.) sonradan teşrif etti. O teşrif ettiğinde biz ayağa kalktık. Bizimle beraber bütün lokanta ayağa kalktı. Biz elbette kalktık ancak bütün lokanta niye ayağa kalktı? Bir "adam" geldi diye.

"Biz Allah İçin Yaşıyoruz"

Amerika'ya gittiğimizde samimi sabah kahvaltıları yapardık, öğle ezanına kadar sürerdi. Tabii sohbet sürüyor, yemek değil. Çay, kahve... Bir kardeşimiz sordu, "Sizin hakkınızda mağrur diyorlar?" Biz kızıyoruz diye, "Evladım tasavvufta bir usul vardır. Mürşidine

bir şey söylerlerse cevap vermeyeceksin. Yapabilirsen susturmaya, yani sohbeti değiştirmeye çalışacaksın ama kızmak yok. Daha doğrusu kızılır da tutacaksın kendini veya terk edeceksin. Asla cevap vermeyeceksin. O mağrur olmaktan değil. Herkes anlamaz. O, in'ikâs-ı Kibriyâ'dır. Yani, Cenab-ı Hakk'ın ekberliğinin yansımasıdır. Biz Allah için yaşıyoruz. Nefsimiz için yaşamıyoruz. O öyle istiyorsa öyle olur. Bizden değil o." dedi. Çünkü hakikaten de katiyen gururun, ucbun zerresi yoktu.

Yine Amerika'da büyük bir evin bahçesinde kır yemeği veriliyordu, ızgara vesaire yapılmıştı. Çocuklar da vardı. Muzaffer Efendim (k.s.) çocuklara yağ satarım, bal satarım öğretti, hem de çocukların şive bozukluklarını taklit ederek. Üstelik kendisi de terleyecek kadar onlarla oynadı. Sırtına havlu koyduk, o derece.

İlmî mevzularda hiç tavizi yoktu ancak "Ben bilirim!" demezdi. Ara sıra "Eh, bizde de hoşaf kaşığı bulaşığı kadar malumat var." derdi. Hoşaf kaşığının bulaşığı ne kadar olur? Neredeyse hiç.

Az lafla tesir yaratırd ve o tesir, o anda hissettiğin "Çok hoşuma gitti, bayıldım." hissi gibi değildi. Ömür boyu devam ederdi.

Safer Efendi'nin Kızması Dahi Çok Zarifti

Safer Efendi Hazretleri (k.s.), meşreben çok mütevazı bir zattı. Yirmi beş sene huzurunda bulundum, gece gündüz beraber yatacak kadar yakın olduk ancak kızdığı vakit ağzından kötü söz işitmedim. Kızması çok zarifti. Diyelim ki birisi bir kabahat yaptı veya kötü bir şeyden bahsediliyor. "Ne yapalım hasta? Allah şifa versin." derdi. Onun normal olmadığını "hasta" kelimesiyle ifade eder ve mutlaka hayır duada bulunurdu. Biraz daha sinirlendirecek bir şey olursa takkesinin altından başını kaşırdı. Çok sinirlendiği zaman, vakitsiz namaza dururdu. O sinirlendirecek kişi veya hadiseden Allah'a sığınırdı. Akşam ezanına yarım saat falan varsa, yani kerâhet vaktiyse, o zaman abdesti olmasına rağmen bir daha

abdest alırdı. Fakat bu kadar zarif ve latif davranmanın yanı sıra, bir konuşma sırasında bir kabahat tekrar edildiğinde "O zaten on yedi sene evvel de buna benzer bir kabahat yapmıştı." deyiverirdi.

Safer Efendimin (k.s.) karşısında konuşulmazdı. Bir sene umreye gidileceği vakit çok hastaydı. Hepimiz tehir etmesini ricaya giriyoruz. Bir söz söyledi, karşısında durmak mümkün değil. "Bak, bak, bak. Bana orada ölmeyi çok mu görüyorsunuz?" dedi. Ne cevap verebilirsin? Aynı gece çok samimi arkadaşı ve iş ortağı olan Mustafa Abi "Vazgeçirdiniz mi?" dedi. Çok güzel İstanbul Türkçesi konuşurdu ama sinirlenince Trabzonlu olurdu. "Yok Mustafa Abi, böyle böyle söyledi." dedik. "Ben vazgeçirirum." dedi. Beş dakika sonra çıktı, "Kim yazıyor listeyi? Beni de yazın." dedi. Böyle de karşısındakini cevaba muktedir kılmayacak kadar okkalı konuşurdu Safer Efendim.

Meşrep, Terbiyeye Muhtaç

Meşrebe muhalefet etmek mümkün değildir. Ama meşrebin, daha doğrusu karakterin kullanılması terbiyeye muhtaçtır. Bir kupa bardağı ele alalım. Aslı bildiğimiz toprak, kum. Ne terbiyeler gördü de kupa hâline geldi. Daha az terbiye görseydi pencere camı olacaktı. Daha çok terbiye görseydi gözlük camı olacaktı. Daha da çok terbiye görse tıbbi alet olacaktı. Aslı hep kum; meşrep, karakter aslı. Terbiye görmesi lazım. Bir de bu terbiyeyi kabul etme meselesi var. Camı ısıtarak terbiye ederler. Önce hamur hâline gelir, hatta kızarır ve ona üflenir. Usta elinde olmazsa cam çatlar. Bunu kendi meşrebine göre yapıyorsun.

Terbiye gördüğüm zatlardan bana ne kaldı? Mutlaka bir şeyler kalmıştır. Maddelendirmeye veya kategorize etmeye çalıştığın zaman da olmaz. Ama mutlaka gökten zembille inilmiyor. Mesela Efendimiz Hazretleri'nin (s.a.v.), amcasını, Ebu Talip Hazretleri'ni çok örnek aldığı bilinir. O da çok örnek alınacak bir

hayat yaşamış. Zaten Ebu Talip Hazretleri baba yaşında ve baba gibi. Yani bir rol model oluyor. Ama meşrebe muhalif rol model seçerse kişi tenakuzda (çelişkide) kalır. Onlar, yani mürşidler kendisine rol model alacak insanı da seçtiriyorlar. Nasıl? "Ben tarhana çorbasını sebepsiz severim." denir ya, işte o da öyle. Sebebi izaha gelmiyor, o da bir meslek.

Kabiliyete Göre Terbiye

Bazı insanlar sokakta, kırda gezerken "Bu çiçek şu öksürüğe iyi gelir, şu bitki buna iyi gelir." diyebilirler. Bu kabiliyetleri vardır. Bazıları da hiç tahsil görmemelerine rağmen bir araziye baktıkları zaman "Bu toprakta bakır var. Bu toprakta alüminyum var." diyebilirler. Ben niye anlamıyorum da o anlıyor? Allah ona vermiş, bana vermemiş. İşte kabiliyetine göre terbiye vermek, çeliğin cinsine göre su vermektir. Zamanını kollamak da mürşidlerin şahsi maharetleridir. Allah, onlara o mahareti vermiş.

Bu mahareti Hasan Sabbah gibi dünya saltanatı için kullanmak isteyenler de olmuş. O herifin de evveliyatı doğrudur. Babası İmamiye Şii'sindendir, Ahund lakaplı, Kum'da doğmuştur. Ama İsmailî olduğu için tefekkürü bozulmuş ve bütün marifetini menfaatine kullandığı için sonu kötü bitmiş. Hâlâ kötü örnek olarak konuşuluyor.

İyi örnek elbette çok vardır ama tasavvuf hayatındaki tevazu unsuruna muhalif olduğu için çok fazla konuşulması önlenmiştir. Kim tarafından? Bizzat tasavvuf kurumu tarafından. Kişisel bir şey değildir.

Allah rahmet eylesin, Doğan Cüceloğlu'nun Anadolu irfanından bahsettiği bir makalesi vardır. Üvey annesinin sapanla kuş vurmasını önlediğini anlatır. Okuma yazma bilmeyen bir hanım. Anneciği vefat edince on bir kardeş olduklarından babası tekrar evlenmiş. Bir gün sapanla kuş vuracakken üvey annesi uyarmış,

"Yavrum, o da can taşıyor. Yapma." demiş. "Bunu ben sonradan tefekkür ettim." diyor yazısında, "Bunu veren tasavvuf ahlakıdır." Objektif ilim adamları bunu bilirler. Ama tasavvufun müntesiplerine "Hûcu!" diye hakaret edenler bu işten anlamazlar. Hâlbuki nefes alıp verirken bile "Hû" sesini çıkarmıyor muyuz?

Bütün Terkler Birliğe Varmak İçindir

Can bahsi açılmışken arz etmek gerekir; tasavvuftaki canana verilecek olan can, benliktir. Benliği vermek can vermekten daha zordur. Şu üçleme, tevhide indiği zaman işe yarar: aşk, âşık, maşuk. Bir hâl var, bir de hâli taşıyan muhataplar var. Bunlar da kalmayacak. Misafirlik, ev sahibi, misafir. Böyle olmayacak, yani sen, ben yok. Bunca senedir konuşuyoruz, Allah'ın bizden istediğinin ibadetler olmadığını öğretemedik. Allah bizi namaz kılmak için yaratmadı. Tevhid için yarattı. Çünkü kul olmak tevhid gerektirir. Namazlar, oruçlar, sair ibadet u taat, kul olmanın Cenab-ı Hak tarafından bize gösterilmiş pratik, kestirme yollarıdır. Namazsız olmaz. Ama namaz kılmak için yaratılmadık. O namazı kılarken tevhid ehli olmak için yaratıldık. Onun için üç olmaz. İki hiç olmaz.

On kerre demedim mi sana sevme dokuz yâr

diye başlayan bir deyim ve onun da bestelenmiş hâli vardır.

Üçün ikisin terk ede gör, tâ kala bir yâr

diye biter. İşte bütün bu terkler, birliğe varmak içindir. Tasavvufta terk-i can diye ifade edilen can, benliktir, egodur, enaniyettir.

9

SÜNNETLERİ HİKMETLE YORUMLAMAK

Her ilim, evvela öğrenilir, sonra tatbik edilir. Mesela tıp tahsili yapmak için liseye kadar tahsil görüp sonra lise mezunu olmak gerekir. Bilahare gerekli dersler okunacak. Üçüncü, dördüncü sınıfta hasta ile, hastane ile bir münasebet peyda edilecek. Ve altı senenin sonunda hekim olunacak. Sonra ihtisas yapmak istediği dalın imtihanına girilecek vesaire... Fakat kabule dayalı, yani laboratuvara sokulmayan, neticesi alınmayan, bedenin algılama unsurları olan beş duyunun algılamasıyla yetinilemeyen hâller evvela takliden tatbik edilir, sonra öğrenilir.

Gülün Kokusunu Koklayan Bilir

Gülün kokusunu laboratuvara koyabilir miyiz? Gül kokusunu laboratuvardan elde ederiz, o başka. Ama gülün kokusunu laboratuvara sokamayız, burunla algılarız. Yani gülün kokusunu, gül koklayan bilir. Sonra gül üzerinde tetkikat yapmak, onu sanayileştirmek mümkündür. Bugün Isparta'mızda, gül suyundan, güllü

sabuna, kreme vesaireye varıncaya kadar çok güzel şeyler yapıyorlar. Ama evvela bunları yapanların hepsi, çocukluklarında gül bahçesinde gül kokladılar. Evvela yaptılar, sonra öğrendiler.

İşte din de böyledir. Din bir kabuldür. Kabul edersin veya etmezsin. Bu kabulde laboratuvar araştırmaları yapılması caiz midir, değil midir? Her hususta, her türlü araştırma yapmak caizdir. Ancak "İman gaybadır." diye bir söz var. Biz gayb kelimesini doğru kavramıyla algılayamıyoruz. "Kayıp, bilinmeyen" olarak algılıyoruz. "Gaip" demek bilinmeyen demek değildir, "beş duyuyla algılanamayan" demektir. Yani bir zat çıkıyor, "Ben yaratıcı Tanrı'nın elçisiyim." diyor. İnanırsın veya inanmazsın. İnanırsan onun sonraki dediklerine de inanırsın. İnanmıyorsan zaten sen o halakanın dâhilinde değilsin. İstediğini yap. Bu hususta çok ciddi bir hürriyete sahibiz. Ama inandıktan sonra inandığımız hususlarda birtakım incelemeler yaparsak, o şüphelenilen ve bir araştırma neticesi giderilen husus iman olmaktan çıkar, tecrübi bilgi olur.

Kemal teferruattadır. Onun için Efendimiz Hazretleri'nin (s.a.v.) hayat-ı seniyyesini incelerken teferruata bakmamız lazım.

Abdullah oğlu Muhammed (s.a.v.), "Ben Allah'ın resulüyüm. Tanrı Allah'tan ibarettir ve o da birdir, ben de onun kulu ve elçisiyim." dediğinde "Peki!" dersek Ebubekir Efendimize (r.a.) benzeriz, "Ne malum?" dersek Ebu Cehil'e benzeriz. Peygamber söylediği sözlerin bazısı hakkında "Bu, benim sözümdür." diyor, bazısı hakkında da "Bu Allah'ın sözüdür, yani ayet, yani Kur'an cümlesi. Bunu ezberleyin, bir yere kaydedin." diyor. O zamanki kayıt imkânlarıyla deriden yumuşak tablete, papirüse vesaire kaydedilmesi mümkün ancak daha çok akıllara kaydediliyor.

İş, Okuma Yazma ile Bitmez

Kur'an-ı Kerim nazil olmaya başladığı zaman Mekke toplumunda okuma yazma bilen kişi on yediden ibaret. Sakın ha "Amma cahil toplummuş!" diye düşünmeyelim. Okuma yazma cehaleti gideren unsurlardan sadece biridir. Rahmetli Âşık Veysel okuma yazma bilmezdi, çünkü gözleri görmüyordu. Rahmetli Kani Karaca okuma bilmezdi çünkü onun da gözleri görmüyordu. Biri Türk Halk Edebiyatı'nın ve Halk Müziği'nin zirvelerinden; ötekı Kur'an-ı Kerim kıraatinin, mevlid kıraatinin, klasik müzik kıraatinin zirvelerinden biri. Demek ki iş, okuma yazmayla bitmiyor.

Hafıza çalıştırıldıkça vüs'at, genişlik, hacim kazanır. Mesela, Efendimizin (s.a.v.) ahireti teşrifinden kısa bir zaman sonra devletin resmî şairi olan Ferezdak namında çok meşhur bir şair vardır. Zamanın halife veliahtı olan Hişam bin Abdülmelik hacca geldiğinde Kâbe avlusunun kalabalığından dolayı her şavtta, tavafın her bir bölümünde, Hacerü'l-Esved'e istilam etmek, el sürmek, öpmek vesaire istese de yapamıyor. O sırada Ali bin Hüseyin, İmam Zeynelâbidin Hazretleri (r.a.) geliyor. Hişam bin Abdülmelik'ten daha genç. Herkes ona yol açıyor. İmam Zeynelâbidin Hazretleri, Hacerü'l-Esved'in önüne kadar yürüyor. Tavafını itişip kakışmadan, ona tazim ederek yapıyor. Hişam bin Abdülmelik de o sırada tavafı bitirmiş, namazını kılmış, kenarda oturuyor. Yanındakilerden biri "Kim bu ya? Size böyle hürmet edilmiyor!" diyor. O da küçümser bir ifadeyle "Bilmiyorum." diyor. Hâlbuki biliyor. Ferezdak, "Bilmiyorum." sözüne karşı o anda "O ki, bilmemekle kendinizin cehaletinizi ilan ettiğiniz zat, Resulullah'ın torunudur." diye bir şiir okumaya başlıyor.

Daha önceki zamanlarda Arap kabilelerinin birbirleriyle olan silahlı çatışmalarında evvela bir taraftan bir şair çıkıyor, kendini ve kendi taraftarlarını övüyor, karşı tarafı yeriyor. Sonra karşıdan bir şair çıkıyor ve o da kendini övüp karşı tarafı yeriyor. Sonra "mübâriz" denilen bir veya üç kişi, karşı taraflardan

geliyorlar ve çarpışıyorlar. Kimse müdahale etmiyor. O çarpışmanın sonunda karşılıklı kuvvetler savaşıyorlar. Bu hep böyle olagelmiştir. Asr-ı Saddet'te Efendimizin (s.a.v.) gazvelerinde de böyle olmuştur.

Hani bizim âşıkların atışma veya kafiye uydurma yarışmaları olur. Mesela eski âşık kahvelerinde âşıklardan biri bir kelime söyler, varsayalım "mektup" olsun. Diğer âşık mektup kelimesiyle kafiyeli ve tabii kalıplı bir şiir okuyacak. Sonra sıra ilk âşığa geçecek. Hangisi mektup kelimesine daha çok kafiye uydurursa o galip gelecek. Şiiri o anda doğaçlama söylüyorlar.

İşte Mekke toplumu, Kur'an-ı Kerim nazil olmaya başladığı zaman böylesine ciddi bir hafızaya sahip. Malum Efendimiz Hazretleri (s.a.v.) yirmi beş yaşlarında iken Hz. Hatice'nin (r.a.) kervanında kâtip olarak ortakçı oluyor. Bu kervan Güney Ürdün'de bir köye kadar gidip dönüyor. Hz. Peygamber döndüğünde, kervan sahibi olan Hz. Hatice'ye hafızasından hesap veriyor. Bu kervanda sade buğday taşınmıyor, sade hurma taşınmıyor. Envaiçeşit malzeme var. Bunların miktarı, para değerleri, satımı, o paraların yekûnu vesaire hepsi hafızasında. Böyle bir hafıza kuvveti var. Onun için Asr-ı Saadet'teki Müslümanlar, yani muhacirin ve ensarın kısm-ı küllisi hafızdır. Bu hafızların içinde Hz. Peygamber'in "Kur'an-ı Kerim'i bunlardan öğreniniz." diye buyurmuş olduğu, Abdullah ibn Mesud (r.a.) gibi çok önemli kıraat âlimi olan zevat vardır.

Taklitten Tahkike

Resulullah (s.a.v.) buyuruyor ki: "Bu Allah kelamıdır, bir yere kaydedin." Bir de "Bu Allah kelamı değil, bunun kaydına lüzum yok. Öğrenin, aklınızda tutun. Tatbikata intikal ettirin. Fiilen işleyin." Bu kelamlar, zaman içinde bir yere toplanmamıştır fakat bir Türk âlimi olan Buharalı İsmail Buharî

Hazretleri (r.a.) tarafından kaydedilmiştir. Yani Efendimiz Hazretleri'nden İsmail Buharî Hazretleri'nin işittiği kişiye kadar çok sağlam, delilli bir rivayet zinciri –ki buna teknik anlamıyla hadisin senedi denir– oluşturmuştur. Metinler bazen Efendimiz Hazretleri'nin mübarek ağzından çıkanla kelimesi kelimesine aynı olmaz ama mealen aynıdır. Zaten önemli olan manadır.

Efendimiz Hazretleri'nin (s.a.v.) bir hadisinin veya bir sünnetinin aynısını tatbik etmek, o hadisin hikmetine tam uymak demek değildir. Mesela Efendimiz Hazretleri "Çocuklarınıza ata binmeyi öğretin." buyuruyor. Bakın, hadisin kelimesinde "Deveye binmeyi öğretin." yok. "Ata binmeyi öğretin." var. Çünkü deve, nadiren süratli gider. Hecin develer vardır. Hatta Osmanlı ordusunda bile Arabistan'da, Hecin-süvar denilen deve süvarileri vardır. Bu develer hızlı koşar ama normali o değildir. At hep hızlı gider. "Ata binmeyi öğretin." Yani ne diyor Efendimiz aslında? "Günün en hızlı nakil vasıtasını kullanmayı öğretin."

"Ok atmayı öğretin." Mızrak buyurmuyor. Kılıç buyurmuyor. Hançer buyurmuyor. Ok, yani en uzun menzilli silah. Demek ki bugün öyle bir imkân olsa çocuklarımıza roket atmayı öğreteceğiz. Sünnetin aslı budur. Bizzat Efendimiz Hazretleri'nin (s.a.v.) mübarek ağzından çıktı diye, aynısını taklit etmek için ok atmayı öğretmekte de bir mahzur yoktur. Ancak okta kalmamak lazımdır.

İşte Efendimiz Hazretleri'nin (s.a.v.) dediklerini ve yaptıklarını "Niye yaptı? Niye söyledi? Ne zaman? Kime, hangi şartlar altında?" diye incelemeler yapmadan, motamot taklit edersek elbette feyiz kazanırız, yükselme ve ilerleme de elde ederiz. Ama Zât-ı Seniyye-yi Peygamberî'nin kastettiği yükselme ve ilerlemeyi kazanamayız. Neden? Kelimede kaldık da ondan. Asıl olarak manaya ve hikmete bakmamız lazım.

Kemal Teferruattadır

Bugün haccın sünnetleri olarak pek çok şey anlatılır, bütün hac kitaplarında bunlar yazar. Dikkat buyurun, bunların hepsi taklit sünnetlerdir. Efendimiz Hazretleri (s.a.v.) kitapta bahsi geçen haccını misafir olarak mı yaptı, mukim olarak mı yaptı? Suale buradan başlarsak pek çok şey öğreniriz. Medine'de ikamet ettiğine göre Efendimizin haccı, misafir haccıdır. Doğum yeri Mekke olabilir ancak o sırada Mekke'de oturmadığından mukim sayılmaz. O misafirliğe göre davrandı ve Mekke'de ikametgâhı olmadığı için şeytan taşlamanın daha pratik, daha kolay olacağı bir yerde, Mina'da geceledi. Bunun bir sünnet olması doğru ama hikmetini incelememiz gerek. Mina'da oturup üç gün şeytanı taşlama vazifesini yapmak mı kolay yoksa farz tavaf bir defa olduğundan farz tavaf için Harem-i Şerif'e gitmek mi kolay diye düşünelim. Burada fiilen pratik bir çözüm geliştirmiş Efendimiz.

Her ilim, evvela öğrenilir, sonra tatbik edilir. Fakat hâller evvela takliden tatbik edilir, sonra öğrenilir.

Keza beyaz giymek de öyledir. O iklimde elbette beyaz giyilir. Efendimiz (s.a.v.) her yerde beyaz giyseydi bu, dinî kaide olurdu. Mesela Mekke'nin fethinden sonraki Taif'te olan Huneyn Gazvesi'nde Efendimiz beyaz giyinmemiştir. Taif, biliyorsunuz bayağı yüksek ve soğuk bir yerdir. Çok yüksek olduğu için çöl ayazı olur. Taif Seferi'ne giderken Efendimiz koyu kahverengi bir elbise üzerine, gri ve siyah çizgili kalın yünden bir aba giyiyor. Niye beyaz değil? Çünkü orası soğuk. Dolayısıyla özellikle siyer okuyup biraz tetkik etmek ve bildiğimiz ansiklopedik bilgileri teferruatlandırmak lazımdır.

Şu sözü unutmayalım: Kemal, teferruattadır. Yani olgunluk, yükseklik, yücelik, detayda gizlidir. Detaylar teferruattır. Ne kadar güzel olursa kemal (olgunluk) o kadar ortaya çıkar. Onun için Efendimiz Hazretleri'nin (s.a.v.) hayat-ı seniyyesini incelerken teferruata bakmamız lazım.

İnsanlar, Hacerü'l-Esved'i öpeceğim diye birbirlerini eziyorlar. Bu İslam'a, Müslüman'a yakışıyor mu? Hâlbuki Efendimiz Hazretleri'nin (s.a.v.) çok önemli bir gün olan Mekke'nin fethi gününde Kâbe'yi tavaf ederken bineğinden inmeyip elindeki asasını kaldırmak suretiyle Hacerü'l-Esved'i selamladığı, istilam ettiği bilinen bir gerçek. Bir din kardeşinin ağzının burnunun kanamasına, itiş kakışa sebebiyet vereceğimize Resulullah'ın o sünnetini yapmalıyız.

"Sünnet ve hadis var mıdır, yok mudur?" diyorlar. Çok basit. "Kur'an-ı Kerim bize yeter!" diyenlere soruyorum: İki rekâtlık bir namazda secdenin iki celse olduğu, rükûnun keyfiyetinin nasıl olduğu, yani tam olarak nasıl eğileceğimiz Kur'an-ı Kerim'in neresinde yazıyor? Namazın vakitleri yazıyor mu? Veya "Gökleri ve yeri yarattığı zamandan beri Allah indinde ay on ikidir. Bunlardan dördü, muhterem (haram) aylardır."* buyuruyor Allah ama ayları sayıyor mu? "Hac bilinen aylardadır."** buyuruyor. Zilhicce diyor mu? Demiyor. Ben hadis ve siyer okumazsam, sadece Kur'an tercümesi okuyarak da kadimden beri haccın Zilhicce ayında olduğunu öğrenebilir miyim? Namazların rekâtlarını öğrenebilir miyim? Fatiha'dan sonra ne okunacağını Kur'an-ı Kerim yazıyor mu? Tahiyyatlar, salavatlar, tesbihatlar yazıyor mu? Yazmıyor. Peygamber öyle yapıyordu, biz de ondan öğrendik. O yüzden "Peygamber'den bir şey öğrenmeye lüzum yok, o kitabı verdi, sonra da ahirete göçtü." diyenlere itibar edilmez.

* Tevbe 9/36.
** Bakara 2/197.

Biz Kur'an-ı Kerim'i ne namaz hocası seviyesine indirebiliriz ne de peygambersiz din olur. Bunun içine peygamberin yaptıkları, söyledikleri dâhildir. Ve yine o ayetler diyor ki: "Peygamberim size ne verdiyse onu alın, nelerden kaçınmanızı söylediyse onlardan kaçının."* Ve "Kur'an-ı Kerim bize yeter, hadise lüzum yok." diyenler için bir ayet daha var Kur'an-ı Kerim'de: "Men yuti'i-r-rasûle fekad etâ'allâh." (Kim ki Resulullah'a itaat ederse Allah'a itaat etmiş olur.)** Buradaki itaat kelimesini kaldırın:

"Kim Resulullah'ı severse Allah'ı sevmiş olur."

"Kim Resulullah'ı üzerse Allah'ı üzmüş olur."

"Kim Resulullah'ın sözünden çıkarsa Allah'ın sözünden çıkmış olur."

Bu, bu demektir.

* Haşr 59/7.
** Nisâ 4/80.

10

DÜNYADA ACI BİR TANEDİR, ZUHURU SINIRSIZDIR

"Allah cümlemize rahmet etsin." deyince, "Öldük mü?" diyorlar. Hâlbuki biz sadece öldükten sonra mı Allah'ın rahmetine muhtacız? Bu dünyada muhtaç değil miyiz?

Benim gençliğimde Bursa'da Ulu Cami'de meczup bir büyüğümüz vardı. Deliyle meczup başka şeylerdir, malum. Bir şeyden memnun olduğu zaman "Allah sana rahmet eylesin." derdi. Anlamayanlardan bazıları, "Ölümümüzü istiyor herhâlde. Deli adam, ne olacak!" diye düşünürdü. Hâlbuki rahmet, her zaman muhtaç olduğumuz bir şeydir.

Allah'ın rahmetinden kat' etmeyiniz (kesmeyiniz). Neyi? Ümidi, geleceği, daha iyi olmayı, daha yüksek olmayı...*

Bazı Şiiler, Muharrem'de kırbaçla dövünürler. Katoliklerde de onlara benzeyen bir grup vardır. Onlar da Hz. İsa'ya (a.s.) yapılan eziyeti kendi bedenlerinde tatmak için dövünürler. Hatta eline, ayağına çivi çaktıran koyu Katolikler dahi vardır. Biz kendine

* "Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyiniz." (Zümer 39/53).

eziyet etmek olarak bu nevi hareketleri algılıyoruz. Hâlbuki bu algılamamız şu genel hatadan kaynaklanıyor: Biz kendimizi bedenimiz zannediyoruz veya insanı bedenden ibaret zannediyoruz. Hâlbuki ne bedenimiz biziz, ne de insan bedenden ibaret.

Cenab-ı Hak "Nefsinize zulmetmeyin." buyuruyor. Nefse en büyük zulüm, Allah'ın emirlerine riayetsizliktir. "Kul yâ 'ibâdiyellezîne esrafû alâ enfusihim lâ taknetû min rahmetillâh."* "Esrafû", israf ettiler. İsraf haram değil mi? Yani eziyet değil mi? Demek ki nefislerini israf ettiler. Neyle? Allah'ın emrini dinlememekle. "Alâ enfusihim", nefislerine. "Lâ taknetû min rahmetillâh", Allah'ın rahmetinden kesmeyiniz. "İnnallâh yağfiru'z-zünûbe cemîâ", muhakkak Allah sizin küçük kabahatlerden büyük kabahatlere kadar tüm günahlarınızı affetmeye muktedirdir. "İnnehu huve'l-gafûru'r-rahîm", O, Gafûr ve Rahîm'dir.

Allah Güzeldir, Güzelliği Sever

Demek ki Allah emrini dinlememek suretiyle nefislerine zulmeden zalimler bile Allah'ın rahmetinden ümit kesemezler. Bir söz vardır: Müslüman, "beyne'l-havf ve'r-recâ" yaşar. "Korku ve ümit arasında" diye tercüme edilir, hâlbuki reca tam olarak ümidin karşılığı değildir.

Elbette Allah'ın gazabından korkarız. Ancak Allah'ın gazabından korkmak, Allah'ın zatından korkmak demek değildir. Böyle zannetmemizin sebebi pratiklik mi, tembellik mi, cehalet mi? Slogan ezberlemeyi dini öğrenmek zannediyoruz. Allah'tan korkulmaz. Allah korkunç mu ki, korkalım?

* Zümer 39/53.

"İnnallahe cemîlun yuhibbu'l-cemâl." "Allah güzeldir, güzeli sever." diye tercüme ediyorlar; bu tercüme yanlıştır. Allah güzelliği sever. Cemâl güzel demek değildir, güzellik demektir. Allah güzeldir. Peki güzelden korkulur mu, yoksa güzel sevilir mi? Korktuğundan ne yaparsın? Kaçarsın. Sevdiğine ne yaparsın? Sevdiğin kudretli olduğu için ona sığınırsın. Allah'tan niye korkalım, niye kaçalım? Sen anamı babamı, çocuğunu, zevcini zevceni dayak korkusuyla mı seviyorsun? Sevdiğin için seviyorsun. Sevdiğini sevindirmek, seni sevindirmiyor mu? Sevindirmiyorsa zaten adam değilsin. Seni konuşmaya lüzum yok.

"Dünya hayatında şükrünü artırmak için kendinden aşağı olanlara bak. Ahiret hayatında sevabını artırmak istiyorsan da kendinden yukarıdakilere bak."

Sevdiğini sevindirmekle sevinen Hz. İnsan, Rabbini de sevdiği için O'nun hatırını kırmak istemez. Nasıl sen, yavrun kendisine zararı dokunacak uygun olmayan bir şey yaptığında çok üzülüyorsan Rauf ve Rahim, yani dost ve merhametli olan Allah, kulları hata yaptığı zaman üzülür. Sevgilimi, yârimi, Rabbimi üzmeyeyim diye kendine çekidüzen verirsin, hatadan kaçınırsın. Bunları cehennemde yanmayayım diye yaparsan muhabbet nerede? Biz eğer ümitlerimizi, dünya metaı ile sınırlandırıyorsak o zaman zaten baştan yanlış yapıyoruz.

Dünyevi Arzuları Gemlemeli

Dünyada acı bir tanedir; zuhuru namütenahidir, sayısızdır. Dünyadaki acıların hepsi sadece fânidir. Çünkü biz farkında olalım ya da olmayalım, iman etmiş olalım ya da olmayalım; tevhid ehliyiz, "bir" ehliyiz. Birden ayrılan her şey bizim için üzüntü kaynağıdır.

Mesela şu kalemin çok güzel yazmasını istiyorum. Ama mürekkebi bittiği için yazmıyor. Ben bunun yazma isteğinden ayrıldım diye üzülüyorum, kalem yazmıyor diye değil. Vefatlarda, vefat eden zatın bedeninden ayrıldık diye üzülürüz. Ya da diyelim ki maaş zammı bekliyoruz. Umduğumuz kadar da ücret zammı gelmedi. Yüzde yirmi istiyorduk, yüzde on sekiz çıktı. Ayrıldığımız şey nedir? Burada niye üzülüyoruz? Yüzde yirmi zam beklentisinden ayrıldığımız için.

Dünyada mali açıdan kendinden üst seviyedekilere bakıp kendini kahrediyorsan, o mutsuzlukla yaşıyorsan yazık. Hâlbuki Hz. Abdülkadir Geylani'yi (k.s.) dinle: "Dünya hayatında şükrünü artırmak için kendinden aşağı olanlara bak. Ahiret hayatında sevabını artırmak istiyorsan da kendinden yukarıdakilere bak." Yine Hz. Abdülkadir'in buyurduğu bir söz: "Dünyevi arzularınızı gemlemedikçe tam bir huzura ve mutluluğa erişemezsiniz."

Nefsin senin bineğindir; at, araba, kokpit (pilot kabini) gibi. Gaza ne kadar basarsan o kadar hızlı gider. Atı, deveyi ne kadar kamçılarsan o kadar hızlı gider. Atta gemlemek dediğimiz şey, diğer ulaşım araçlarında frendir. Arzularını gemlemezsen, yani frenlemezsen bu hayatta mutlu olman mümkün değildir.

Bu hayatta hep bir şeyler umuyoruz. Bazen umduğumuza kavuşamıyoruz. Ummak da bir varlıktır. Var olan bir şeyden ayrılınca üzüntü yaşıyoruz. Bu üzüntüler birikiyor, mutsuzluk oluyor. Asık surat, asabiyet, huzursuzluk ve bunların sebep olduğu bedenî rahatsızlıklar... Hâlbuki hiçbir hususta ümidi bu kadar yüksekte tutup bedenin hastalığına sebebiyet verecek derecede ayrılık acısı yaşamanın manası yok.

Her Şey Değişir

Hz. Mevlânâ (k.s.) bu dünya gidişatına dair bir misal veriyor. Zat-ı şeriflerinin zamanında, malum, Moğol belası var. Alâeddin Keykubad'ın ahirete göçmesinden sonra bir de Selçuk tahtında

şehzadeler kavgası oluyor. Hz. Mevlânâ buyuruyor ki: "Askerler yürürlerken dışarıdan bir emir gelir: 'Dur!' Bir emirle en arkadaki en önde, en öndeki en arkada olur. Tıpkı bunun gibi, siz de bulunduğunuz yerin ilanihaye olduğunu düşünmeyin." Cenab-ı Hak da çok ağır bir misal verip "Bu misali çoğaltın." buyurarak "Hiçbir emrimi dinlemeyerek veya emirlerimin çoğunu dinlemeyerek nefislerine zulmedenler bile benim rahmetimden ümit kesmesinler." buyuruyor.

Kahkahalarla güldüğümüz, hep beşuş bir çehreyle yaşadığımız mutlu zamanlarımız oldu. Devam etti mi? Hüngür hüngür ağladığımız zamanlar oldu. Devam etti mi? Dünyanın kendisi fâni. Biz zaten fâniyiz. Dolayısıyla hâller de fâni. Mutluluk da mutsuzluk da, zenginlik de fakirlik de, hastalık da sağlık da... Hepsi fâni, geçici. Bu geçici olan ve mutlaka değişecek olan şeyler, bizi niye ümitsizliğe sevk ediyor ve neticesinde karamsarlık, yeis, bedbinlik yaratıyor? Yaratmaması lazım.

Kur'an-ı Kerim'i her zaman bir bütün olarak ele almak lazım yoksa iş, Bektaşi fıkrasına benzer. Bektaşi'ye "Niye namaz kılmıyorsun?" demişler. "Ayet var." demiş. "Lâ takrebu's-salâte" (Namaza yaklaşmayınız). "Doğru da ayetin devamı var." demişler, "Entum sukerâ" (İçkiliyken).* "Hafız değilim, ben o kadarını bilmem." demiş. Yani cımbızla çekince istediğiniz manayı verirsiniz. Onun için Kur'an-ı Kerim, müminin imanını, kâfirin küfrünü artırır.

Tembelliğin Adını Ümitsizlik Koymayalım

Cenab-ı Hak başka bir ayette de şöyle buyuruyor: "Leyse li'l-insâni illâ mâ seâ" (İnsan için hiçbir şey yoktur, ancak mesaisi/çalışması vardır).** Malum Arapçada bir kaide vardır. Bir söze kuvvet vermek istendiği zaman, evvela olumsuz/menfi taraf söylenir. Sonra illa, ancak, lakin gibi kelimelerle olumlu taraf söylenir. En basiti: Lâ

* Nisâ 4/43.

** Necm 53/39.

ilahe illallah. Önce olumsuzu söylüyor. Dolayısıyla ümitsizlik neticesi olan yeis, karamsarlık, bedbinlik çalışmaya mâni olmayacak.

İnat ile sebat birbirine çok yakındır. Bunu birbirinden ayıracak şey, inadın nefisten doğduğunun, sebatın Hak tarafından olduğunun farkını idrak edebilmektir. İnat nefistendir, sebat ise Hak'tandır. İşte biz ümit bağladığımız bir şeye ulaşabilmek için ayetin genel manasına bakıyoruz. Buna kavuşmak için de hiçbir şey yapamazsın; ancak çalışmak... Yani mesai, say u gayret. Bu gayretin büyütülmüş şekline cehd denir. Cehdin de çoğulu cihaddır. Cihad için yeni zaman sözlüklerinde "kutsal savaş" vesaire yazıyor. Savaşın kutsalı olmaz, savaş iyi bir şey değildir. İyi bir şey olsaydı Kur'an-ı Kerim'deki bir ayette şu iki kelime olmazdı: "Ve's-sulhu hayr."* Hayır, barıştadır. Barış, hayırdır. Dolayısıyla harbin mukaddesi, mübareği olmaz. Tıp ilmindeki ameliyat gibi, en son çaredir savaş. Esas hayır olan sulhtur. Ama biz bunları doğru anlayamıyoruz. Ve cihad kelimesinin gayretin son kertesi olan cehd kelimesinin çoğulu olduğunu bilmiyoruz. Elbette bir harpte gayret en son derecesinde kullanılır. Onun için deyim olarak söylenmiştir ama kelime manası bu demek değildir.

Hasılı, biz ümidimize kavuşmak için dahi Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyip çalışacağız. Bundan daha kolay bir şey var mı? Buradaki zorluk şu: Çalışmak nefse ağır geliyor. Tembelliğin adını asla ümitsizlik koymayalım.

Sevdiğini sevindirmekle sevinen Hz. İnsan, Rabbini de sevdiği için O'nun hatırını kırmak istemez.

Allah karşılıksız ihsan edendir. Biz kulluğumuzu yapalım. O Allahlığını zaten yapıyor. Bu mevzuda nedir kulluğumuz? Ayeti tekrar ederek noktayı koyalım. "Leyse li'l-insâni illâ mâ seâ." (İnsan için hiçbir şey yoktur, ancak ve ancak çalışması vardır).

* Nisa 4/128.

11

ALLAH'IN EN SEVDİĞİ HÂL

İnsanlar üçe ayrılırlar: avam, havas ve hassü'l-havas. Bunlar doğuştan elde edilen tabaka yüksekliği değildir. İrade ile yapılan, Hak emrine ve Hak Resulü'nün (s.a.v.) sünnetine riayetle kazanılacak mertebelerdir. Hayır ve şer, bizim için vardır. Ancak hassü'l-havas mertebesindekilerin indinde hayır ve şer yoktur, hep hayır vardır.

Bizler Cenab-ı Hakk'a, kadın erkek, uzun kısa ya da şu milletten olalım diye dilekçe vermedik, gönderildik. Ama bir anne babadan dünyaya gelmenin insan olmak için yeterli olmadığını da biliyoruz. İnsanlık, yani Hz. İnsan olmak, irade ile yapılan çalışmaların neticesinde kazanılan pek yüce bir mertebedir. Öteki insanlar, o Hz. İnsan'ın şeklini taşıdıkları için mutlaka saygıdeğerdirler, en denîsi, en şakisi, en asisi olsa bile. Çünkü tövbe kapısı açıktır, günün birinde bütün o menfi, olumsuz hâllerini bırakıp müspete, doğruya, iyiye, güzele, yüceye yönelebilir.

Meşrebi Hak Rızasına Uygun Hâle Getirmeli

Şimdi yaradılış özelliklerimiz olarak bir misal arz edeyim. Ben eli sıkı bir adam olarak yaratılmışım. Bunu değiştirmem

mümkün değil. Lens takarak göz rengini değiştirmek gibi değil bu. DNA'mızı, parmak izimizi değiştiremeyiz. Dolayısıyla yaradılışta verilen el sıkılığını değiştiremeyiz. Ama irademiz, bizim bu yaradılışımız ile ne şekilde davranacağımıza karar veren güçtür. Yaratıcımızın emirlerine riayet ediyorsak cimrilik yasaktır ama tutumluluk yasak değildir. Eli sıkı yaratılmış bir insan, bu el sıkılığını cimrilik olarak tezahür ettirirse ona hesap sorarlar. Tutumluluk olarak tezahür ettirirse yine sorarlar ama sonunda "Aferin!" derler.

Bir de tersini düşünelim: Ben çok eli açık bir adam olarak yaratılmışım. Bu elimin açıklığını Yaratıcı'nın emri istikametinde cömertlik olarak kullanırsam sorarlar, "Aferin!" derler. Peki, müsriflik olarak kullanırsam? Yine sorarlar ama "Aferin!" demezler.

El sıkılığını ve el açıklığını, tutumluluk ve cömertlik olarak ortaya koymak bizim irademizde olan bir şeydir. Biz bu irademizi Allah'ın emirlerine uygun şekilde kullanmak mecburiyetindeyiz. Yaradılışımıza muhalif kullanmamalıyız, zaten istesek de yaradılışımıza muhalefet edemeyiz.

Cömertlik, Allah'ın en çok hoşuna giden meziyetlerden biri ve hatta birincisidir. Kur'an-ı Kerim'de birçok yerde bazen teferruatlı, bazen bir iki haslet ifade edilerek mümin tarifleri yapılmıştır. Müminler Allah'a inanırlar, ibadet ederler, zekât verirler, namaz kılarlar, ahitlerinden dönmezler, emanete riayet ederler ve "sahî olurlar". Sahavet, cömertliğin üst mertebesidir.

Allah Dünyada Kâfirden Bile Rızkını Kesmez

Epey bir zaman önce biz üniversitedeyken Galata Köprüsü'nün altında ispirtocu tabir edilen, sokakta sefil, süfli hayat yaşayan insanlar vardı. O zamanlar Adalar ve Yalova vapuru Galata Köprüsü'nden kalkardı ve çok sık kullanılırdı. O insanlar, pejmürde hâlleriyle gelip para isterlerdi. Ben talebeyken işe başladım, hem okudum hem çalıştım. Çalışmaya başlayınca elime biraz para

geçti. Onlara bir şeyler vermeye gayret ederdim. Bir gün bir arkadaşım "Ya niye veriyorsun?" dedi, "Alıyor, ispirtoya veriyor." O zamanlar alkol pahalı ama bakkaldan alınan mavi ispirto çok ucuzdu. Evlerde ispirto ocağı yakılırdı, bol ispirto vardı. Bakkallar bile satardı ispirtoyu. "Niye öyle diyorsun?" dedim. "Netice itibarıyla rızkın sahibi Allah. İster ispirto olur ister zemzem olur. Bunun fail-i hakikisi Allah. Allah ispirto içiyor diye onun nefesini kesiyor mu? Rızkını kesiyor mu? Sadece ispirto içmiyor, yanında ekmek peynir de yiyor. Ben verdiğim paranın nereye harcandığını kontrol edersem veya kontrol etme amacıyla verirsem, benden çıktıktan sonra ne olursa olsun demeyip üstüne düşersem bunun adı cömertlik olabilir ama sahavet olmaz."

Allah kendini inkâr edene, hatta hakaret edene dünyada bizim görebildiğimiz ve anlayabildiğimiz bir ceza veriyor mu? Rızkını, nimetini kesiyor mu? Kesmiyor. Ben kim oluyorum da o ispirto mu içecek zemzem mi içecek diye peşine düşüyorum.

Mademki istedi, benden aşağıdır. Neden aşağıdır peki, ne bakımdan? Mangırı benden daha azdır. Cebinde benim cebimdeki kadar para yoktur. Veya zaman zaman şöyle havadisler çıkar, falanca yerde bir dilenci yakalandı, bankada şu kadar hesabı, tapuda bu kadar kaydı var diye. Benden daha çok malı mülkü, parası olabilir. Ama istemek haysiyetsizliğini gösteriyor. Ben istemek haysiyetsizliğinde değilim, ondan daha haysiyetliyim. Yine benden aşağıdır, yine vermek lazımdır.

Zekât, Fukaranın Hakkıdır

İslam'daki zekât, sadaka, fitre vesaire gibi kurumsallaşmış ödemelerden bahsetmiyorum. Bunları veren, sadece görevini yerine getirmiş olur. Çünkü zekât, çok sade bir tabirle fukaranın hâli vakti yerinde olanlar üzerindeki hakkıdır. "Nereden hakkı oluyor?" diye soranlar Asr-ı Saadet'teki müşriklerdir. Onun için sakın "Nereden

hakkı oluyor?" diye sormayalım. Çünkü o hakkı onlara Allah tayin etmiştir. Fukara, zenginin malı üzerinde hak sahibidir. Çünkü insandır. O insanlığı bir anlayabilsek "Benim!" demenin ana zemini olan "ben" lafını ve "ben"in ifade ettiği hâli ortadan kaldırabilsek zaten bu izaha lüzum kalmaz.

Hasılı fitre, benim kelle sahibi olarak benden daha az mali gücü olanlara vermem icap eden, Allah'ın tayin ettiği kelle vergisidir. Devletin tayin ettiği vergiyi verip Allah'ın tayin ettiği vergiyi vermemek olmaz. Hesabı çok basit. Kişi bir öğünde kaç para ile karnını doyurabiliyor? Bir aile var, mütevazı yiyor, beş liralık. Başka bir aile var, ballı kaymaklı, börekli besleniyor, sekiz lira. Ona beş lira olur fitre, diğerine sekiz lira. Bu kadar basit. Diyanet ne ilan etti diye sormanın âlemi yok. Herkes kendi mutfak bütçesi ne ise onun bir öğünlüğünü fitre olarak verecek.

Fidye de Ramazan-ı Şerif'te hasta olup oruç tutamayınca verilir. Bir günlük iftarda ben ortalama kaç paralık yemek yiyorsam o kadar parayı Rabbimin tayin ettiği zamanda o ibadeti yerine getiremediğim için veririm. Böylece bir başka Müslüman'ı sevindirerek Rabbimden özür dilemiş olurum. Sıhhate kavuştuktan sonra fidyesini verdik diye o oruçları tutmamak olmaz. Sıhhat avdet edince o oruçların ödenmesi lazımdır. Ayrıca bu oruçları tutmak kaza da sayılmaz çünkü Ramazan-ı Şerif'te tutma imkânı yoktu; bu sebeple eda sayılır. Bunun dışında, oruç tutacak sıhhate kavuştuktan sonra günlerin kısalmasını beklememek lazımdır, eğer beklenirse işte o zaman kaza olur.

Cömertlik, Allah'ın en sevdiği huylardandır; bütün yarattıklarında görmek istediğidir. Benzetme olarak Cebrail aleyhisselamın bütün meleklerin başöğretmeni olduğunu söyleyebiliriz. Allahu zü'l-Celâl, Süleyman Çelebimizin (k.s.), Mevlid-i Nebî'nin Miraç bahrinde buyurduğu gibi "bî-hurûf u lafz u savt", harfsiz, sözsüz ve sadasız konuşur. Buna mazhar-ı kelam denir. Meleğiyle veya insan kuluyla konuşur, biz öğrenelim diye.

Allah, Cebrail aleyhisselama sormuş: "Senin bu öğretmenlik vazifen olmasaydı ne yapardın?" Cebrail aleyhisselam da "Ya Rabbi, senin mahlukatına su taşırdım, su içmelerini temin ederdim." demiş.

Cebrail'in Frenkçesi Gabriel'dir ve Gabriel de lügat manası olarak akl-ı selim demektir. Akl-ı selimin sembolleştiği varlığın "Su dağıtırım." demesindeki hikmeti düşünelim. Dünyanın kaçta kaçı su? İnsan bedeninin kaçta kaçı su? Bir düşünelim, anlayalım. Cebrail aleyhisselamın bu sözü üzerine Cenab-ı Hak, "Böyle cömert olduğunu bildiğim için seni başöğretmen tayin ettim." buyurmuştur. İşte cömertlik bu kadar önemlidir.

Cömert Olanı Allah Mükâfatlandırır

Muzaffer Ozak Efendim (k.s.) 1985'te göçtü. Ancak biz hâlâ "Ben o merhumdan şu şekilde istifade etmiştim, şöyle para almıştım, bana şöyle yardım etmişti." diye anlatan insanlarla muhatap oluyoruz.

İnsanlık, yani Hz. İnsan olmak, irade ile yapılan çalışmaların neticesinde kazanılan pek yüce bir mertebedir.

Mekke'de bir umre ziyaretindeyken bir zat geldi. "Ben" dedi, "Buradaki Ümmü'l-Kurra Üniversitesi'nde profesörüm. Çok güzel İstanbul şivesiyle Türkçe konuşuyor. "Türk'üm, İstanbul İlahiyat mezunuyum." dedi. Sonra, "İlla size bir şey ısmarlayacağım." diye ısrar etti. Yatsıdan sonra tavaftan çıkmışız, saat çok geç olmuş. O saatte yemek yememiz mümkün değil. Teşekkür ediyoruz ama adam çok ısrarcı. İllaki bir şey ısmarlayacak. "Bari bir çay ya da limonata içelim." dedi. Mecbur oturduk bir yere, limonata içiyoruz.

"Niye bu kadar ısrar ediyorsunuz?" diye sorunca, "Size niye ısrar ettiğimi söyleyeyim. Ben öğrenciyken sık sık o zatın dükkânına giderdim, sahaftı. Oturduğu sandalyenin arkasında bir raf vardı. Dönüp oradan bir kitap alırdı. 'Al evladım, bu kitap sana lazım olacak. Okursun, öğrenirsin.' derdi. Ben o zaman imam-hatip lisesinde okuyordum. Bu birkaç defa tekerrür etti. Her seferinde içinden para çıkıyordu. Hiç olmazsa sizin onu tanıdığınızı bildiğim için maddi bir şey yapmak istedim." dedi.

Biz Allah'ın inayetiyle, hidayetiyle kulluğumuzu yaparız. Merak etmeyin, o da Allahlığını yapar. Amelimizi cömertlik yaptığımız kul gibi değil, Allah gibi değerlendirir; cömert olanı Allahlığıyla mükâfatlandırır, unutmayın.

12

NEFSİN MERTEBELERİ

Nefsin mertebeleri vardır ve nefis terbiye edilerek bu mertebeler aşılır. Çok kısa aktaracak olursak, Kur'an-ı Kerim'in ifadesiyle Yusuf suresinde anlatıldığı gibi, kişiye kötülük emreden, kişiyi kendi emir ve iradesi altına alan nefs-i emmâredir. Sonra Allah'ın verdiği akıl, fikir, duygu, sezgi gibi hâllerle o "emir veren nefs"in her emrine uymanın yanlış olduğunu algılamasıyla kişinin yaptığı bazı şeyleri beğenmemesi nefs-i levvâmedir. Nefs-i emmâre bir yandan emir veriyor, levvâme tarafı "levm" ediyor, yani "Yanlış yaptın!" diyor. Bir yandan da başka bir nefis mertebesi "O şeyi o kadar kötü yapacağına, bu kadar iyi yap." diye ilham etmeye başlıyor ve buna da nefs-i mülhime deniyor. Nefs-i mülhimenin ilhamatı ile yapılan güzel hâller kişide memnuniyet, itminan, tatmin uyandırıyor; nefs-i mutmainne oluyor.

Cenab-ı Hak nimetler veriyor. Bu nimetler, Allah Teâlâ'nın emrettiği istikamette, doğru kullanıldığı zaman dünyamızı da ahiretimizi de aydınlatıyor, yanlış ters istikamette kullanıldığı zaman da karartıyor. Gayet basit. İşte Cenab-ı Hakk'ın verdiği bu

nimetlere, "Öyle olmasaydı da böyle olsaydı." diye burun kıvırmadan eyvallah demek, razı olmaktır. Yani, nefs-i razıyye.

Allah'tan razı olmak

"Allah razı olsun!" Dilimize pelesenk olmuş bir ifade. Allah'ın bizden razı olduğu hâl de nefs-i merzıyyedir. Soruyorum: Biz Allah'tan razı mıyız ki Allah bizden razı olsun? Onun için "Allah razı olsun!" cümlesi çok ucuz bir slogan olarak kullanılmamalıdır. Evvela biz Allah'tan razı olmayı öğreneceğiz çünkü mertebe öyle sağlanır. "İrcii* ilâ rabbiki râdiyeten merdıyyeh."** Evvela rıza mertebesi, sonra merzıyye mertebesi. Bunlardan sonra da nefs-i sâfiyye gelir.

Dua, borçlanma kökünden gelen bir kelimedir.
Biz Rabbimizden bir şey istediğimiz zaman şükür borçlanıyoruz.

Allah'tan razı olmak, zannettiğimiz kadar kolay bir şey değildir. Ve çok kolayca kullandığımız "Allah razı olsun!" duası da o kadar basite indirgenecek bir dua değildir. Allahu zü'l-Celâl "Sizin dualarınız olmasa benim indimde ne kıymetiniz olabilir?" buyuruyor.** Dua, netice itibarıyla borçlanma kökünden gelen bir kelimedir. Biz Rabbimizden bir şey istediğimiz zaman borçlanıyoruz. Ne borçlanıyoruz? Şükür borçlanıyoruz. Bu şükrün edası, mükellef olduğumuz ibadetleri yerine getirmekle başlıyor. Nail olduğumuz nimetleri kardeşlerimize, hayvanata, nebatata, cemadata

* "O senden, sen O'ndan razı olarak Rabbine dön!" (Fecr 59/28).

** "De ki duanız olmasa Rabbim size ne kıymet verir..." Furkan 25/77.

dağıtmakla yürüyor. "İnsan cemadata da mı ikramda bulunur?" diye düşünmeyelim. Elbette cemadata da ikramda bulunulur. Bir kıymetli taş, mermer, granit vesaireyi dinamit ile patlatırsan hem çok ziyan olur hem de canı yanar. Ama zamanın teknolojisini kullanıp o taşı döner testere ile kesersen, yani cansız gibi muamele etmezsen ona hizmet etmiş ve şükrünü ona da dağıtmış olursun. Bize cansız diye öğretilmesine rağmen hakikatte onlar cansız değildirler. Onların da canı vardır.

Kahrın da Hoş, Lütfun da Hoş

İşte biz, razı olabilmek durumundayız. Günde asgari kıldığımız kırk rekât namazın her rekâtının birinci cümlesi "el-Hamdü lillahi Rabbi'l-âlemin."* Hamd, içinde hem şükrü hem de senayı barındırır. Yani hem teşekkür ederim hem de seni överim demektir.

Çok enteresandır, eskiden dergâhlarda "Ya Rabbi şunu şöyle yap, bunu böyle yap!" diye dua edilmezdi. "O Rabbü'l-âlemin, şunu şöyle eyleye, bunu böyle eyleye!" diye temennide bulunulurdu. İşte bu temennide bulunmayı günlük içe sindirmeyle yapanlar ancak rıza makamında olurlar. Yani "Kahrın da hoş, lütfun da hoş!" diyebilenler rıza makamındadır.

Hoştur bana, senden gelen,
Ya gonca gül yahut diken,
Ya hil'at u yahut kefen,
Lütfun da hoş, kahrın da hoş.

Büyükler bu kalıba dökülmüş güzel söz ve manayı genel prensip olarak şöyle formüle etmişler: Kahr u lütfu bir bilmeyen Bir'e erişemez. Çünkü Allahu zü'l-Celâl'de zıtlık yoktur. Hem kahır hem lütuf, hem öldürücü hem diriltici... Bunlar zıt değil, biz

* Fatiha 1/2.

öyle anlıyoruz. Senin diri kalman için bazı şeylerin ölmesi lazım. Buğdayı biçip tanesiyle sapını ayırmazsan, sonra da o ayırdığın taneyi öğütüp un yaparak, suyla karıştırıp hamur yaparak fırına atmazsan ekmek yiyemezsin. Demek ki buğdayı öldüren, seni diri tutan O. Sen niye kendini merkez görüyorsun? Kendimizi merkeze almamamız lazım.

Ne yazık ki bugün çok müşahede ettiğimiz bir şey: Çocuk terbiyesinde yavrularımızı şahsiyetli, kimlikli yetiştirelim endişesi ile benmerkezci yetiştiriyoruz. Acaba farkında mıyız? Herkes "Bana göre böyle." diyor. Adama bir gün sorarlar: "Sen kimsin?" El elden üstündür, hem de arş-ı âlâya varıncaya kadar.

Her Şey Allah'tandır

Toplum olarak nasıl sabrı hiçbir şey yapmadan beklemek olarak algılıyor isek rızayı da miskinlik gibi "Eh ne yapalım bu kadar verdi, böyle verdi." gibi anlıyoruz. Üstelik sadece böyle anlamakla kalmayıp işin içine bir de iftira sokuyoruz. Lafta her şeyi Allah'ın verdiğine inanıyoruz ama başarılı bir iş adamı olunca "Filan yerde okudum, falan adamları seçtim, şöyle bir sistem kurdum vs." diye düşünüyoruz. Kafayı çekiyor, "Allah böyle yazmış." Hapse düşüyor, "Kaderim böyleymiş." İyiler kendimizden, kötüler Allah'tan. Demek ki sen iyilik yaratabilecek bir kudret görüyorsun kendinde. O zaman tek tanrılık kalmadı. "Lâ ilahe illallah" nerede? "Hayrihi ve şerrihi minallahi teâlâ" nerede?

Bu tenakuzlardan kurtulabilmek, rızayı ve sabrı doğru anlamak için çok okumak lazım gelmez; hocaya gitmek, ilim tahsil etmek lazım gelmez; doğru davranmak lazım gelir. Onun için ne yazık ki çok ilim tahsil ettiğini zannedip öğrendiklerini hayatına tatbik edemeyenler ne mutlu olabiliyorlar ne de yetiştirmekle görevli oldukları insanları, yani evlatlarını öğrencilerini, maiyetlerini –usta çırağını ve kalfasını– eğitebiliyorlar. Neden? Çünkü kendisi

bildiklerini yapmıyor. Ne kadar güzel nasihat edersc etsin, kişi o işi kendisi yapmadığı müddetçe söyledikleri tesir etmez.

Kişinin Söylediği ile Yaptığı Aynı Olmalı

Malum, İstanbul sur içinden ibarettir. Ama toplumun Eyüp Sultan Hazretleri'ne (r.a.) olan saygısı, Üsküdar'ın çok ciddi bir yerleşim yeri olması, Galata'nın da eskiden beri Ceneviz kolonisi olarak yerleşim merkezi olması hasebiyle İstanbul'da, İstanbul kadılığından maada (başka) üç tane daha kaza merkezi yani kadılık/mahkeme merkezi olarak Eyüpsultan, Üsküdar ve Galata kadılıkları kurulmuştur. Sonra şehir büyüdükçe özellikle bugünkü Barbaros Hazretleri'nin türbesinin olduğu Beşiktaş Meydanı gelişmeye başlamış. Sinan Paşa o camiyi yaptırana kadar orası limanmış. Beşiktaş gelişince orası da bir kaza merkezi olmuştur.

Kahr u lütfu bir bilmeyen Bir'e erişemez.

Olmuş hadisedir: Beşiktaş'ta, yokuşun başında, manzaralı güzel bir yerde, konak sahibi zengin bir zat vefat etmiş. Üç beş gün sonra Beşiktaş kadısına, kılığından kıyafetinden beyzade olduğu belli olan delikanlı bir zât-ı şerif gelmiş. "Kadı Efendi! Allah menzilini mübarek etsin, bizim peder vefat etti. Size bir sualim olacak. Babamdan kalma evde iki köle, bir de cariye var. Cariye yaşlı birisi, bana da hizmet etmiş, emeği geçmiştir. Köleler de bahçeyle, hayvanlarla, seyislikle uğraşıyorlar. Bunlar statü olarak bana kaldı, ben ne yapayım?" demiş. Kadı Efendi, "Beyzadem, sen bana yarın gelir misin?" deyince, "Peki, madem öyle olsun." demiş delikanlı. Ertesi gün beyzade yine gelmiş. Daha "Selamün Aleyküm!" demeye kalmadan, "Yavrum, azat et, azat et!" yani "Hürriyetlerine kavuştur." demiş Kadı Efendi. Delikanlı da "Yahu Kadı Efendi! Bu

kadar basit bir cevap için beni bugün neden tekrar getirttin?" deyince, "Evladım, sözümün tesir etmesi için evvela benim yapmam lazımdı. Benim de evimde bir köle vardı. Bu akşam gittim, onu azat ettim. Onun için sana azat etmeni bugün söylüyorum." demiş.

Malum, köle azat etmek Hz. Ebubekir Efendimizin (r.a.) en fazla yaptığı fiildir. Bugün kölelik yok diye kimsenin aklına gelmesin. Siz bugün kölelik yok mu zannediyorsunuz? Sigorta sözleşmelerini okudunuz mu? İşçi sözleşmelerini okudunuz mu? Okursanız o zaman kölelik var mı yok mu anlarsınız. Statü başka şey, fiiliyat başka şey.

Kişinin elfâzıyla ef'âli aynı olmadığı sürece olmaz. Bunun manası nedir? Kişinin söylediği ile yaptığı aynı olacak. Maalesef toplumumuzda böyle olmadığı için, adına atasözü denen ama asla atalarımıza yakışmayan bir slogan laf var: "Hocanın dediğini yap, yaptığını yapma/gittiği yoldan gitme." Vallahi böyle hoca olmaz.

Bunu evvela ana babalar yapıyor. "Aman yavrum yalan söyleme!" diye güzel bir nasihat veriyorlar. Telefon çalıp çocuk telefonu açınca da "Ben evde yokum." dedirtiyorlar. Daha az önce çocuğa "Yalan söyleme." diyordun, şimdi sen yalan söylüyorsun. Bu söz sizce tesir eder mi? Bu söz, o çocuğun yalan söylememesini temin edecek tesirde olur mu? Olmayacağı aşikâr değil mi?

Allah'ın Rızasını Kazanmak, Allah'tan Razı Olmakla Başlar

Rıza makamı ve Allah'ın rızasını kazanmak, evvela Allah'tan razı olmakla başlar. Bu, riyaya yer vermeden, onun verdiği her şeye eyvallah demektir. Ama bu ne yazık ki tembellik, atalet olarak tezahür ediyorsa "Allah razı olsun." diye milyon kere tekrar etmen bir işe yaramaz, Allah razı olmaz. Allah bunu kendi ayetinde buyuruyor: "Râdıyeten merdıyyeh."*

* "O senden, sen O'ndan razı!" (Fecr 59/28)

Ali Efendimizin (k.v.) lakabı niye Murtaza? Çünkü o, Allah'tan razı olduğu için Allah da ondan razı. Murtaza'nın manası odur. Murtaza'yı bazıları Farsça bir kelime ile karıştırırlar. Murtaza; mert, yani er, rical olmak demek değildir. Esasında kavramsal olarak merzıyye mertebesine erenler mert olurlar. Bu, sözüne güvenilir anlamındaki mert değildir; ricalullah olmaları bakımındandır. Rical, devlet-i ilahinin yeryüzünde yürümesini temin eden Allah memurlarıdır. Çünkü Allah, yeryüzünde Allahlığını kulları vasıtasıyla yapar.

"Nereden nereye geldik?" demeyelim, hangisi lazımsa onu alalım. Allah'tan razı olmayı, yani isyan etmemeyi öğrenelim. Hürriyet, isyan demek değildir.

13

İNSANIN ŞEKLİ MUHTEREMDİR

Genel bir prensip vardır: İnsanlar ya yaradılışta eş ya da dinde kardeştir. Bu çok önemli! Hz. Mevlânâ'nın (k.s.) buyurduğu gibi, muhtelif kaplardaki suları ele alalım. Kapları kırınca, su birdir. İnançlar, inançların gereği olan ibadetler, yaşam biçimleri, ırklar, cinsiyetler, coğrafi bölgeler, bunların hepsi birer kaptır. Bu kapları kırınca geriye aynı su, yani aynı insan kalır.

Peki su, bir kaptan başka bir kaba boşaltıldığında ne olur? Mesela Allah'ın Resul'ünü (s.a.v.) öldürmek kastıyla giden katil namzedi de Ömer (r.a.); dönüşte başka bir kaba boşaltılmış, "Peygamberlik benimle bitmeseydi benden sonra Ömer peygamber olurdu." diye iltifata uğrayan da Ömer. Ağız, burun, kulak, göz, boy bos, endam, huy, parmak izi, DNA... Hiçbir şey değişmedi. Kabı değişti. İşte bu sebepten dolayı insan, bilaistisna muhteremdir.

Bu ihtiram ve hürmet/saygıdeğerlilik meselesinden dolayı dünyada harp hukukunun temellerini atan Resulullah Hazretleri'dir (s.a.v.). O dönemlerde ve hatta günümüze kadar uygulanagelmiş savaşlarda yapılan korkunç hadiseler vardır. Tarih 1956, Cezayir'de

Fransız boyunduruğundan, müstemlekeliğinden kurtulma mücadelesi veren Cezayirli mücahitleri yakalayan Fransız generaller, onların burunlarını ve kulaklarını kesmiştir. Şahsi kütüphanemde de bu durumu gösteren fotoğraf mevcuttur.

Harp Hukukunu İlk Belirleyen Efendimizdir

Asr-ı Saadet'te de müşrikler, harp meydanında takatsiz kalmış, yaralı ya da ölmüş olanların burunlarını ve kulaklarını kesiyorlardı ve içlerinden bazı vahşiler, bunları ipe dizip boyunlarına asıyorlardı. Uhud Gazvesi'nde, okçular yerini terk edince Halid bin Velid'in (r.a.) hücumu sebebiyle geçici bozguna uğramıştık ve yetmiş şehit vermiştik, o şehitlerin bazısının da burun ve kulakları kesilmiştir. Hâlbuki Uhud Gazvesi'nden önce, Bedir Gazvesi'nde iken Efendimiz Hazretleri (s.a.v.) giderken yolda buyuruyorlar: "Aman dileyene kılıç çekilmeyecek. Sana cevap verebilecek, mübareze edebilecek, kılıç sallayabilecek takatte olmayan yaralılar öldürülmeyecek. Eğer düşmanlık etmeyecek bir gayrimüslimle karşılaşılırsa dokunulmayacak. Ölüler ortada bırakılmayacak." Çünkü eskiden ölüler, çöl hayvanlarının gelip onları yemesi maksadıyla ortada bırakılırmış.

Ve nitekim Bedir Gazvesi'nde Efendimiz Hazretleri'nin (s.a.v.) mübarek canına kasteden, çoğu akrabası, komşusu, arkadaşı, ahbabı, en azından hemşehrisi olan insanlardan ölenler olunca, Efendimiz büyük bir çukur kazdırıp onları oraya defnettirmiştir. Hatta sonra o çukurun başına geçip "Beni dinlemediniz de iyi mi oldu? Hem dünyanız mahvoldu hem ahiretiniz mahvoldu. Keşke beni dinleseydiniz." kabilinden konuşma irad buyurmuştur. Ashab-ı Bedir –ki haklarında ayet nazil olmuş muhterem zevât-ı kiramdır– "Ya Resulallah, bir şey buyuruyorsunuz ama anlarlar mı?" diye sual edince, Efendimiz Hazretleri, "Anlarlar. Sadece cevap vermeye muktedir değildirler." buyurmuştur.

Efendimiz Hazretleri'nin (s.a.v.) son yavrusu İbrahim bin Resulullah aleyhisselam göçtüğünde, bugün imam efendilerin kabir başında telkin diye adlandırdıkları şekilde "Oğulcuğum de ki: 'Rabbim Allah'tır. Peygamber'im babam Muhammed'dir. Kitabım Kur'an'dır. Müminler kardeştir.'" buyurmuştur. Oysa evladı, çocuk olduğu için mükellef değil; bize talim için telkin ediyor Efendimiz. Vefat eden kişi anlamasa, duymasa Resulullah yok yere telkinde bulunur muydu? Şimdilerde ölü anlamaz diye düşünen bozuk imanlılar bu gibi olmuş hadiseleri inkâr ediyorlar.

Velhasıl, kulak ve burun kesmeye, aman dileyene kılıç çekmeye, yaralıları öldürmeye, cesetleri ortada bırakmaya yasak getirince Resûl-i Kibriyâ aleyhi ekmelü't-tehâyâ Efendimiz, dünya harp hukukunun ilk kaidelerini belirlemiş ve tatbik etmiştir. Neden? Çünkü onlar da *insan*.

Yüz, Ayrı Bir İhtirama Sahiptir

İnsanın bu mübarekliği, kardeşliği ve eşliği nereden kaynaklanıyor? Allah, "Ol!" dedi, biz de olduk; ancak sadece bunu bilerek çok şey bilmiş olmuyoruz. Düşünmemiz gereken şey şudur: Allah neye "Ol!" dedi? Eğer bir şey varsa zaten vardır, ona "Ol!" denmez. Bir şey yoksa da "yok"a hitap edilmez. Akiller için, yani aklını sadece para kazanmaya, dünyada daha müreffeh yaşamaya hapsetmeyip "Ben nasıl yaratıldım? Neden yaratıldım?" diye düşünenler için evvela sual buradan başlar.

Allahu zü'l-Celâl bir emir verdi, zatından sıfatına "Kün!" yani "Ol!" diye emir buyurdu. Bu emir üzerine kendi nurundan -zatından değil- bir nur ayrıldı ve insan şeklinde tecessüm etti, yani cisimlendi, görüntü hâline geldi. Ve o, şekil hâline hapsolmuş bir nur hâlinde iken "Lâ ilahe illallah" dedi. Allahu zü'l-Celâl cevap verdi: "Muhammedu'r-Resulullah." İşte onun adına nur-i Muhammedî derler. O nur-i Muhammedî, Allah'ın muradıyla

şeklen insan şekline büründüğü için her insanın şekli muhteremdir. Yüze tokat vurulmaz.

Konya'da bir büyüğümüz vardı. Oğlu boks kursuna gidiyordu. "Çok söyledim, dinletemedim kerataya. Bu boksta hep yüze vurmak var. Sonu iyi gelmeyecek bu çocuğun." demişti. Nasıl ki koca Peygamber-i Zişan Hz. Nuh'un (a.s.) oğlu, babasını dinlemediyse bu kardeş de babasını dinlemedi. Hakikaten sonu perişan oldu. Sadece bedeni mahvolmuş, yüzü dağılmış gibi düşünmeyelim; manası mahvoldu, ziyan oldu.

Velhasıl, yüze vurulmaz. Yüze sövülmez. Yüz, bedenin içinde ayrıca bir ihtirama sahiptir.

Kardeş Olmayı Öğrenmeliyiz

İnsanın şekli, nur-i Muhammedi'nin şekli olduğu için bütün insanlar bilaistisna saygıdeğerdir. Bu, insanların yaradılışta eş olmasının izahıdır. Peki, dinde kardeş olmak? O da Allah'ın emridir. "İnneme'l-mü'minûne ihvetun." (Müminler ancak kardeştirler).* İhvetun, kardeştir; ihvan, kardeşler; ahi, kardeş demektir. Bizim Ahi teşkilatının adı aslında "kardeşler teşkilatı"dır. Buradaki kardeşlik, aynı mesleği icra etme kardeşliğidir: süpürgecisi, terlikçisi, kuyumcusu, çiftçisi...

İnsanın şekli, nur-i Muhammedi'nin şekli olduğu için bütün insanlar bilaistisna saygıdeğerdir.

Biz kardeşliği sadece aynı ana babadan doğma zannediyoruz. Allah'ın tayin ettiği bir kardeşliğimiz var bizim, din kardeşliği. Ama ne yazık ki öylesine bencil, egoist, enaniyet sahibi insanlar

* Hucurat 49/10.

olduk ki miras için kardeşlerimizle kavga ediyoruz. Asliye Hukuk Mahkemeleri Yazı İşleri Müdürlüğüne sorarsanız, miras davalarının yüzde yetmiş beşinin kardeşler arasında olduğunu öğrenirsiniz. Sonra hala, dayı, amca, teyze, yeğen gibi akrabalar takip eder. Aynı babanın neslinden geliyorsun, aynı ana rahminde büyümüşsün, aynı anadan beslenmişsin, aynı sofrada oturmuşsun; belki abinin, ablanın küçülmüş ama eskimemişlerini sen giymişsin, seninkileri kardeşin giymiş ama sonra, "Anamızdan babamızdan kalan malın yüzde şu kadarı senin olacak, şu kadarı benim olacak!" diye kavga ediyorsun...

Biz aynı anadan babadan kardeşliğimizi yaşayamayan insanlar olarak milyarlarca Müslümanla nasıl kardeş olacağız? Evvela aileden başlatalım kardeşliğimizi. "Ta Fizan'daki, Sibirya'daki, Antarktika'daki bir Müslüman'ın ayağına diken batsa buradaki Müslüman'ın kalbi kanar." Tamam doğru da, daha çok mal alayım diye kendi kardeşini mahkemeye veriyorsun. Nasıl oluyor bu iş? Dolayısıyla bu ideal noktaları bırakıp evvela kendi miktarımız kadar kardeş olmayı öğrenmemiz lazım.

Mülkün Sahibi Allah'tır

Hem "Tebârakellezî biyedihi'l-mülk" diyeceksin, dedenin evinin alnında "Ya mâlike'l-mülk" yazacak, namaz kılıyorsan her gün en az kırk defa "mâliki yevmi'd-din"* diyeceksin; sonra da mülk kavgası yapacaksın. Biz ailede kardeşliği sağlayamadığımız zaman, Müslüman kardeşliğini nasıl sağlayacağız?

Bir paylaşım lafıdır, gidiyor. Mülk benim mi ki paylaşım yapayım? İnsan kendisinin olan şeyi paylaşır. Mülkün sahibi Allah'tır, biz sadece emanetçiyiz.

2021 yılını devletimiz Yunus Emre Türkçe Yılı ilan etti. Pek de güzel yaptı. Ancak Yunus'umuzun hangi sözünü dinliyoruz?

* Fatiha 1/4.

Mal sahibi, mülk sahibi
Hani bunun ilk sahibi?
Mal da yalan, mülk de yalan.
Var biraz da sen oyalan.

Böyle mi yapıyoruz? Yunus'un (k.s.) Türkçesini anlasak ne olacak, anlamasak ne olacak? Bu sözü yerine getirebiliyor muyuz ki? Anlamak, idrak etmek midir, fiiliyata dökmek midir?

Vermenin Adı Paylaşma Değildir

Paylaşmak denen şey, bize bizden olmayanlardan bulaşan hastalıktır. Biz bir şey paylaşmayız, ikram ederiz. Biz kerim oluruz. Ne kadar? Kerîm-i Mutlak olan Allah'ın yeryüzünde halifesi olan, kendi ruhundan ruh üfürdüğü, esmasını taşımaya izin ve ruhsat verdiği, ihsan ettiği Allah'ın halifesi sıfatıyla, mutlak manada değil ama kendi kapasitemiz miktarınca kerim oluruz.

Vermenin adı paylaşma değildir. O sosyalist kafaların düşüncesidir. Niye hem kendi aslımızda olan hem de insan haysiyetine yakışan kavramları bırakıp ithal kavramlar alıyoruz? Bir fukara ile senin olmayanı paylaşman mı, yoksa emanetçisi olduğundan ona ikram etmek mi haysiyetli? Hangisi "insan"a yakışıyor?

Dolayısıyla İslam kardeşliğinden bahsedebilmek için –ki bu kardeşlik tevhid esasına dayalı bir kardeşliktir– biz evvela kendi evimizde kardeşliğimizi ortaya koyalım, hayata geçirelim. Nüfus kütüğünde aynı ana babanın adını taşıyor olmak, aynı sayfaya kaydedilmek kardeşliğinden bahsetmiyorum. Kardeşlerimizle "kardeş gibi" yaşamaya bir başlayalım. Biz, bize düşeni yapalım. Allahu zü'l-Celâl de –O'na bir şey düşmez ama– gereğini yerine getirir.

Biz evde "kardeş" olalım. O bizi "Müslüman kardeşliği"ne, "insan eşliği"ne kadar yüceltir. Ama evvela kardeşiyle kardeş gibi yaşamayı öğrenenleri...

İnsanlar ya yaradılışta eş ya da dinde kardeştir.

14

DERT İNSANA NASIL DERMAN OLUR?

Saygı kurumuyla aram pek iyi değildir. Çünkü hep şöyle düşünmeye gayret ettim: İnsan sevdiğine saygısızlık yapabilir mi? Elbette yapamaz, değil mi? Öyleyse esas olan sevgidir. Saygıda ritüel vardır; kişi çok saygı duyduğu kişilere karşı bile belli formlarda hareket eder; örneğin, karşısında bacak bacak üstüne atmaz. Bu anlamda saygı gösterisinde riya vardır. Riya, yani Hak'tan başkasına yaranmak, gizli şirktir. Fakat yalnızca saygı ritüelini yerine getirip hakikatte saygı duymamak, düpedüz gizli şirk olan riyadır.

Bir beyit vardır:

Kimi ar'ar dedi kadd-i dildâra kimi elif
*Cümlenin maksûdu bir ammâ rivâyet muhtelif**

Yani yârin boyunun güzelliğini kimisi "ar'ar" ismi verilen bir servi ağacı cinsi ile ifade eder. Hatta ona Dalmaçya servisi bile derler. Kalınlaşmaz, bizim eski minyatürlerimizdeki o serviler gibi pek zarif olur. Elif harfi de malum ince uzun, zarif bir harftir.

* Muhibbî.

Aslında ar'ar diyen de, elif diyen de yârin boyunun güzelliğini anlatmak istiyor. Yani maksat bir ama söyleyiş farklı.

Bunu pek çok söze, hâle, davranışa, fikre uygularsak şöyle bir şey çıkıyor: Galata Mevlevîhânesi Postnişîni Mehmed Esad Galib Dede Efendi Hazretleri (k.s.), şimdilerde –benim ölçülerime göre biraz terbiyesizce– "Şeyh Galib" deyip geçtikleri zat, buyuruyor ki:

Hoşça bak zâtına kim zübde-i âlemsin sen

Türkçemizde artık pek kullanılmayan şahane bir tabir vardır: zât-ı âliniz. Yani yüksek kişiliğiniz, varlığınız. Çünkü her insan, halifetullah olmak itibarıyla zât-ı âlîdir. İnsanların *sıfatı* bozuktur: kâfir, hırsız, kumarbaz, zânî vesaire. Âlim, zarif, şâyân-ı hürmet (hürmete layık) gibi güzel sıfatlılar da vardır. Ama insanların *zatı* her zaman için âlîdir.

Bizde Ne Varsa Kâinatta da Var

Biz zannediyoruz ki kâinat çok büyük ve biz o kâinatın içinde bir noktayız. Bir açıdan öyle ama âlem olmak bakımından. Senin vücudundaki damar uzunluğu dünyadaki bütün nehirlerden uzun, sinir uzunluğu Ekvator'un bilmem kaç katı; yani sende ne varsa bu kâinatta var. Bu kâinatta ne varsa sende var değil. Onun için zatına hoşça bak.

Bunlar maddi açıdan yaptığımız açıklamalardır, manevisine girmeyelim. Zaten insanın sadece halifetullah sıfatı yeter. Bu ifadenin Hz. Pir Niyazi-i Mısrî (k.s.) tarafından söylenmiş bir başka ifade tarzı var:

Burhan sorardım aslıma,
Aslım bana burhan imiş.

Yani ben kendime bir delil arardım; hâlbuki bizzat kendi varlığım bana delilmiş. Sadece bu cümleyle ilgili olarak 700 sene evvel yaşamış olan Hz. Mevlânâ'ya (k.s.) bakalım:

Güneşin varlığına delil, güneştir.

Yani bazı "var"lara delil aramak deliliktir.

Niyazi-i Mısrî Efendimizin (k.s.) nutk-i şerifine devam edelim:

Derman arardım derdime,
Derdim bana derman imiş.

Çünkü Allah dermansız dert yaratmamıştır, pandemi dâhil. Biz bilmiyoruz dermanı. Allah rahmet eylesin, Fındık Hafız diye tanınan, çok güzel dua eden bir büyüğümüz vardı. Hasta bir kızcağızı vardı. "Ey devasız dert yaratmayan Rabbim! Hastegâna, benim kızıma da deva ihsan eyle." Her duasında bu kalıbı kullanırdı. "Devasız dert yaratmayan Allah..."

Peki, Hz. Niyazi'nin (k.s.) sözündeki "Derdim bana derman imiş." ne demektir? Dünya, birtakım nefisperestler, yani sadece nefsinin emrinde olanlar için bir oyun, eğlence, avunma ve oyalanma dünyasıdır. Hakiki insan için, nefsine esir olmamış, nefsinin bineğine binmeyip nefsine binmiş, nefsini kendisi idare eden insanlar için dert ve dava sahibi olmak esastır. Derdi ve davası olan, oyalanmaya ve avunmaya ihtiyaç duymaz.

Müslüman'ın Boş Vakti Olmaz

"Boş vaktinizde ne yaparsınız?" diye bazen münasebetsizce soruyorlar. Müslüman'ın boş vakti olmaz ki. Deniz kenarına inip ayaklarımı suya sokup bir çay içerim. Bu, boş vakit değil, dinlenmedir. Herkesin hakkıdır. Boş vaktinde kitap okuduğunu

söyleyenler de olur. Kitap okumak, boş vakit doldurmak için midir? Bu kadar hafife alınır mı kitap okumak denen şey?

Boş vakit, ne yapacağını bilmemekten kaynaklanan, can sıkıntısı ortaya koyan hâldir. Bu can sıkıntısını gidermek için de meşru bir hâlle vakit geçmez. Bu sebeple kişi, kendini uyuşturmak veya oyun oynamak gibi gayrimeşru şeylere yönelir. Tabii kumar olmamak kaydıyla dinlenmek için, kafa dağıtmak için oyun oynamak caizdir.

Dert ve Dava Sahibi Olmak

Dert ve deva arayanlar, dertlerinin devasını dertlerinde bulanlardır. Onun için eskiden, mesela bir zikrullah meclisinde, çok müessir (tesirli) bir vaazda, hutbede veya bir askerî geçit alanında "Allah!" diye birileri narayı atıverirdi. Yanında civarında arif bir zât-ı şerif varsa –o duysun veya duymasın– güzel bir dua ve temennide bulunurdu: "Allah derdini artırsın!" Bir askerî resmî geçitten, keyif duyup nara atacak kadar mest olan, elbette o askere bağrında, benliğinde, varlığında yer vermiş adamdır. Harp olsun olmasın, askerin muvaffakiyeti için o, günde beş vaktine beş ekleyip dua eder. Çünkü onun bir derdi var, bir davası var.

Akıl, Sadece Akılsızlara Yol Gösterir

Zikrullahta keyif alıp nara atanlara, nara atmanın dinimizde yeri olmadığını söyleyip karşı çıkıyorlar. Ebubekir Efendimizin huzur-i Resulullah'ta ne yaptığını bilmiyorlar. Birtakım gelişmelerin sonucunda Efendimiz, Hz. Ebubekir'e buyuruyor ki:

"Ya Ebubekir! Cebrail geldi ve bana dedi ki: 'Allah'ın Ebubekir'e selamı var. Onu ilet ve ona de ki: 'Ben Ebubekir'den razıyım. Ebubekir de benden razı mı?'"

Akıl, sadece akılsızlara yol gösterir. Hz. Ebubekir'de akıl gitti, çok şükür. Başladı dönmeye. "Ene râdî, ene râdî."* İşte semânın ilki odur.

Yaratılmış her şey fânidir ama yaratıcı bakidir. Baki varken fâninin peşinde koşmak, davasızlık ve dertsizlikten kaynaklanır. Allah derdimizi artırsın.

Mesele, Hz. Ebubekir (r.a.) gibi dert ve dava sahibi olmaktır. Sevgili arkadaşı ve peygamberi mağarada yakalanacak diye endişe edip gözleri fırlayan, dişleri birbirine geçen, eli ayağı titreyen ama Efendimiz Hazretleri (s.a.v.) "Mahzun olma, Allah bizimledir." sözü üzerine sakinleşen bir zât-ı şerif. Yani Ebubekir Efendimizin bir Muhammed Mustafa derdi var, bir davası var. Bizim öyle bir derdimiz ve davamız var mı?

Davasız ve dertsiz insan, boş insandır. Aynen gaz tenekesi gibi boş boş ses çıkarır. Dolu bir tenekeden vurduğunuz zaman ses gelir mi? Gelmez.

Allah Derdimizi Artırsın

Hasılı "Derdim bana derman imiş."te miş'li geçmiş zaman olduğu için Niyazi-i Mısrî Hazretleri'nin (k.s.) geçmiş zamanı kastettiğini düşünmeyelim. Hazret "Böyle olduğunu anladım." demek istiyor. Yani derdinin dermanının derdinde olduğunu yeni keşfettiği için "Dermanım derdimdedir." demiyor, "Dermanım derdimde imiş." diyor.

Bunu anlayabilmek için elbette çok ciddi nefis terbiyesinden geçmek lazım. Niyazi-i Mısri Hazretleri'nin (k.s.) kendisi bir

* "Razıyım! Razıyım!"

şeyh çocuğu, çok ciddi bir tahsil görmüş. Hatta ta Malatya'dan Kahire'ye gidip el-Ezher Medresesi'nde yüksek dinî tahsil görmüş, hafız-ı Kur'an olmuş. Fakat sonra Antalya'nın Elmalı kazasında gözleri görmeyen ihtiyar bir zatın terbiyesine girmiş. Ezher'de okuyan pek çok âlim biliyoruz. Onların isimleri hatırımızda değil ama Niyazi-i Mısrî Efendimizin ismi hatırımızda. Neden? Nefis terbiyesinden geçip derdinin dermanının, derdinde olduğunu keşfedebilecek hâle geldiği için. Ve bu nutk-i şerifi yazmakla bize de nasihatte bulunuyor: "Dert sahibi olun. Boş gezmeyin. Yemek, içmek ve üremekten ibaret değildir sizin ihtiyacınız. Onlar hayvanlarda da var. Sizin ihtiyacınız, dert sahibi olmak, dava sahibi olmaktır."

Akıl, sadece akılsızlara yol gösterir.

Buradaki dava, Yunus Emre Hazretleri'nin (k.s.)

Ben gelmedim davi için
Benim işim sevi için

mısralarındaki dava değildir. Yunus Emre Hazretleri burada benlik davasından bahsetmektedir. Yunus Emre Hazretleri'nin sözünü de doğru anlayalım.

Mahlukun Değil, Hâlık'ın Peşinde Koşmalı

İşte o eskilerin güzel duası: "Allah derdinizi artırsın!" Vatan, bayrak, millet, ümmet, din, kitap, peygamber, ahlâk-ı hamîde, İslam gibi yüksek kavramların davası ve derdi olur. Zengin olmanın, filancayı elde etmenin, şunu bunu derleyip toplayıp stoklayıp sonra ölüp mirasçıları mahkemeye düşürmenin derdi olmaz.

Ne yazık ki Türkiye'de miras davaları pek çok. Hiç düşünmüyor musunuz? Size o mirası bırakanlar, o mirası almadan gittiler. Neyin kavgasını yapıyorsunuz? "O benim hakkım!" diye düşünmekten vazgeçip görevlerimizi düşünmeliyiz. O zaman aynı babadan üremiş, aynı anadan doğmuş, aynı memeden emmiş, aynı sofradan yemiş kardeşler birbirlerini mahkemeye vermezler dünya malı için. Bakın, bu da dertsizlikten ve davasızlıktan kaynaklanıyor. Mahkemede davası var ama kendinin davası yok. Peşinde koştuğu şey ise en nihayetinde mahluktur. Niyazi-i Mısrî Hazretleri, Mehmed Esad Galib Dede Efendi Hazretleri, Yunus Emre Hazretleri (k.s.) gibi zevat-ı kiram mahluk peşinde koşmuyor; bunun içine cennet ve cehennem de dâhil. Çünkü cennet de mahluktur, cehennem de mahluktur. Onlar Hâlık, yani yaratıcı peşinde koşuyorlar, yaratılmışın peşinde değil.

Yaratılmış her şey fânidir ama yaratıcı bakidir. Baki varken fâninin peşinde koşmak, davasızlık ve dertsizlikten kaynaklanır. Allah derdimizi artırsın.

15

EFENDİMİZİN HAYATINI TEFERRUATIYLA ÖĞRENMELİYİZ

"Allah'ın her günü bir." deniyor ama bayram, kandil, Ramazan ve hatta cuma günü var. Ayrıca Allah'ın her günü birse niye mayıs ayının ilk haftasında "Anneler Günü", haziran ayının üçüncü haftasında "Babalar Günü" var? Demek ki her gün aynı değil.

Ana babanın günü olmaz. Yılın 365 günü "Anneler Günü"dür ve yine yılın 365 günü "Babalar Günü"dür. Ne mutlu annesi babası var olup da onların rızasını kazanabilene, onların gönlünü hoş tutabilene.

Benim şimdi elini öpecek anam babam yok, ancak Allah bunu da değiştiriyor; elimi öpecek torunlarım var, amenna. Ama torun başka, ana başka.

Biz anne deyince bizi dünyaya getiren veya gelmemize vesile olan biyolojik annemizden gayrısını pek hatırlamayız, ilk anda gayrısı aklımıza gelmez. Varlıklarını inkâr etmeyiz ama anne

deyince bizi dokuz ay taşıyan emziren, besleyen, büyüten biyolojik annemiz aklımıza gelir.

Müslümanlar olarak, Allah'ın bize anne tayin ettiği peygamber zevcelerinin isimlerini biliyor muyuz?

Dokuz ay meselesinden söz açılmışken şuna değinmesek olmaz: Anne yavrusunu dokuz ay taşır, baba bir ömür taşır. Çünkü o yavrunun da, onu dokuz ay taşıyıp dünyaya getiren ananın da rızkı ve terbiyesi babanın yükümlülüğündedir.

Kimler Annemizdir?

"Biyolojik annemizden başka bir annemiz olabilir mi?" diye bir sual varid olursa herhangi bir sebeple evlenme sona erdiğinde ve babamız biyolojik annemiz olmayan bir başka hanımla evlendiğinde, o hanımın neyimiz olacağını düşünerek cevabı bulabiliriz. O hanım, bizim annemizdir. Üvey anne değildir, üvey diye bir şey yoktur. Çünkü ona ömür boyu nikâh düşmez. Erkek çocuktan misal verirsek eğer, bu delikanlının büyüyüp evlendiğinde hanımının annesi, yani kayınvalidesi olacak. Kaynana değil, kâim ana; yani anne yerine kâim olan. Tıpkı kaymakam gibi, kâim makam, yani valinin makamının ilçe hududunda kâim olanı. Ve kayınvalideye de ömür boyu nikâh düşmeyeceği için, vefat ya da boşanma ile evlilik bitse dahi kayınvalide, kayınvalide olarak kalır. Bir de bu delikanlının küçükken annesinin sütü yetersiz olduğu için bir sütanneden süt içtiğini varsayalım. O da sütannesidir, o da ömür boyu annedir ve nikâh düşmeyecek kadar yakındır.

Bunlardan başka annelerimiz de var: Allahu zü'l-Celâl'in Kitab-ı Kerim'inde Ahzab suresinde Bütün müminlere –kelime seçimi önemli, Müslüman değil, "mümin"– anne tayin edilen,

Efendimiz aleyhissalatu vesselamın (s.a.v.) zevceleri var.* Onlar, bütün müminlerin anneleridir. Biz toplum olarak bu konudan o kadar uzak, o kadar bigâne, o kadar ilgisiziz ki...

Lütfen kendinize sorun sevgili kardeşlerim. Bir Müslüman olarak, Allah'ın bana anne tayin ettiği peygamber zevcelerinin isimlerini biliyor muyum bilmiyor muyum? Biz toplum olarak yeterince Müslüman değiliz. Ezanın okunması, camilerin açık olması yeterli değildir. İslam'ı ibadetle sınırlamamak lazım. Namaz kılmak şahsi vazifedir, marifet değildir. Ancak vazifesini yapmayan o kadar çok insan var ki yapan, kendini evliya zannediyor.

İslam Tüm Hayatı Kapsar

Analarının ismini bile bilmeyen Müslümanlar olarak biz, niçin birçok noksanlıklarımızın, şikâyet mevzuu olan konularımızın İslam'dan kaynaklandığını ileri sürüyoruz? "Sen Müslüman mısın ki kabahati İslam'a atıyorsun? Daha annenin adını bilmiyorsun!" deyince bana kızıyorlar. Siz ise vicdanınızla karar verin. Bu, kızılacak bir söz mü yoksa ikaz olarak algılanacak bir söz mü? Baygın bir insanın suratına çarptığınız su ya da attığınız tokat şiddet midir şefkat midir? Bu sözleri, bu bağlamda ele almak lazımdır.

Şimdilerde sürekli pasif bir Müslümanlık propagandası yapılıyor. Efendimiz Hazretleri'nin (s.a.v.) mübarek elinin yetim başı okşadığı vurgulanıyor sürekli. Yanlış mı? Doğru! Ancak Resulullah Efendimiz Hazretleri'nin mübarek eli, yetim başı okşadığı kadar kılıç kabzası da tutardı. Gerektiğinde mızrak da sallardı. Bizim aynı zamanda gazi bir peygamberin ümmeti olduğumuzu unutmamamız lazım. Yanağı yaralandı mı? Dişine ok gidip kırıldı mı? Dizleri parçalandı mı? Kanı döküldü, gazidir. Kendisi bizzat muharebeye girdi. Zırh giydi, miğfer giydi, miğferin üstüne sarık

* "Peygamber, müminlere nefislerinden daha evladır, zevceleri de analarınızdır." (Ahzab 33/6)

sardı. Niye sadece yetim başı okşuyoruz? İşte bizim sadece yetim başı okşayan bir toplum olarak kalmamızı isteyenler, bize o yetimleri bırakan hainlerdir. İnceliği arz edebildim mi?

"Annelerimiz ile Peygamberimizin gazi olmasının ne alakası var?" diye düşünmeyelim, hepsinin birbiriyle alakası var. Ve hepsinin ilacı, çözümü, rahata, felaha ermesi, Efendimiz Hazretleri'nin (s.a.v.) hayat-ı saadetlerini teferruatıyla öğrenmekten geçer. Belki yanlış yaparız diye bir şeyleri yapmaktan korkmayalım. Yanlış kılarsam diye namaz kılmaktan korkmayalım. Sen kıl, o düzelir. Ama eğer kılmazsan, düzelecek bir şey yok.

Kitap Değil, Konu Okumalıyız

Efendimizin (s.a.v.) hayatıyla ilgili bir sürü saçma sapan, ipe sapa gelmez, münasebetsiz yazılar var. Onları da okuyun. "Bakalım ne saçmalamışlar, ben onlara güzelce cevap vereyim." diye okuyun. Ancak her okuduğumuza inanmamamız lazım. Bu sebeple bir konuda sadece tek bir kitap okumakla olmaz. Konu okuyacağız. Liseyi bitirene kadar bir sürü kitap okuduk; kimse liseyi tek kitap okuyarak bitirmiyor. Neden Peygamber aleyhisselamın hayatı mevzubahis olunca tek kitapla yetiniliyor?

Kâbe içine put konmakla Kâbelikten çıktı mı? Çıkmadı elbette. Gönlümüz de öyledir. İçine dünya putu koysak da gönlümüz temizdir çünkü onu Allah yarattı.

Efendimizin (s.a.v.) izdivaçlarıyla ilgili pek çok bilgi kirliliği mevcut. Mesela on iki hanımın bir arada olduğu zannediliyor. Hâlbuki Hatice Validemiz göçene kadar başka hanım yok. Hz. Hatice vefat ettikten sonra Hz. Sevde ile evleniyor, senelerce Hz.

Sevde ile oturuyor. Medine'ye göçtükten sonra da Hz. Ayşe'yle evleniyor.

Efendimizin (s.a.v.) izdivaçlarının kendisi kaç yaşındayken olduğunu bilmemiz lazım. Hz. Ayşe (r.a.) hariç validelerimizin hepsi dul. Niye? Çünkü Efendimiz Hazretleri, onlara bir şeref kazandırmak, siyasi birlik sağlamak, izdivacın ırkla olmadığını göstermek vesaire için evlilikler yapıyor. Mesela Yahudi ırkından bir hanımla evleniyor. Sonradan o hanım Müslüman oluyor, o ayrı mesele. Hatta validemize "Sen Yahudi'sin!" dediklerinde Hz. Peygamber "Ben Hz. Musa ve Hz. Harun'un torunuyum diyemedin mi? O da Hz. İsmail'in torunu..." deyince ortalık yatışıyor.

"Ben Üstünüm" Diyen Üstün Değildir

Cinsiyetin, milliyetin insanın elinde olan bir şey olmadığını hiç unutmamamız lazım. Cenab-ı Hakk'a Türk ve erkek olarak doğayım diye dilekçe mi verdim? Türk yaratmış. Erkek olmuşum. Hamd u senalar ederim. Kız çocuğu olarak da doğabilirdim. Ona da eyvallah! Kızlık-erkeklik birbirine üstünlük unsuru değil ki. Kürtlük, Türklük, Çerkezlik, Lazlık, Çinlilik, Finlilik birbirine üstünlük unsuru olamaz. *Adam* olmak, birbirine üstünlük unsurudur. "Ben üstünüm!" diyen zaten üstün değildir.

Tüm bunları öğrenebilmek için Efendimizi (s.a.v.) öğrenmemiz lazım. Unutmayalım ki Efendimizin zevcelerine "anne" diyebildiğimiz zaman onları örnek almak, onlardan ibret almak, yaşayışlarından feyz almak mümkün olur. Onlardan ibadetle ilgili, fıkıh hükümleriyle ilgili, Efendimiz Hazretleri'nin gündelik hayatıyla ilgili, insan münasebetleriyle ilgili bir şeyler öğrenmemiz gerek. Mesela Kudüs konusu... Kudüs, Efendimiz zamanında Hristiyanların elinde. Bir ara İranlıların, yani Mecusilerin eline geçmiş, sonra tekrar Roma'ya. O zamanlar orada Müslümanların ibadethanesi yok. Ama Miraç hadisesinden sonra Efendimiz

aleyhisselam Meymune Validemize (r.a.) Kudüs-i Şerif'i anlatınca, "Keşke ziyaret nasip olsaydı ya Resulallah!" diyor Validemiz. Peygamber Efendimiz bunun üzerine, "Madem o kadar görmek istiyorsun, o zaman Mescid-i Aksa'nın kandillerinde kullanılsın diye oraya yağ gönder." buyuruyor. Buradan da bir hüküm çıkıyor. Nedir o hüküm? Allah'ın temiz, mübarek dediği hiçbir yer kirletilemez.

Kâbe içine put konmakla Kâbelikten çıktı mı? Çıkmadı elbette. Gönlümüz de öyledir. İçine dünya putu koysak da gönlümüz temizdir çünkü onu Allah yarattı. Koyduğun dünya putunu attığın zaman ise şimdiki Kâbe olur.

Nasıl bir yed-i Muhammedî geldi, temizledi putları Kâbe binasından? Senin de gönlüne bir irfan güneşi doğar, bir irfanlı el gelir, putunu temizler. Sen kendini niye hor görüyorsun?

Hoşça bak zâtına kim zübde-i âlemsin sen

buyuruyor Galata Mevlevîhânesi Şeyhi Muhammed Esad Galib Dede Efendiyyü'l-Mevlevî (k.s.).

Böyle hikmetli nutk-i şerifler irad eden mübarek zatları her daim saygıyla anmak gerekir; hiçbir zaman onlardan alelade biri gibi bahsetmemek lazımdır. Bu zevât-ı kiramdan bahsederken, örneğin, sadece Şeyh Galib denmez; bu kadar uzun söylenmiyorsa bile Şeyh Galib Dede denir. Bu ve benzeri terbiye noksanlarını da ancak Efendimiz Hazretleri'ni (s.a.v.) ve onun en yakîni olan Validelerimizi (r.a.) öğrenerek yok edebiliriz. "Kaç tane kitap okumak lazım bunları öğrenmek için?" diye sormayın. Hele bir tane okuyun, sana kaç tane kitap okumuş kadar bilgi geldiğini göreceksin. Bu nasıl gerçekleşir? Matematiğe vurursan öğrenemezsin. Çünkü "Vettekûllâh ve yuallimukumullâh:" Allah'tan ittika ederseniz, onu sayarsanız, Allah size öğretmen olur. Onun için ömür boyu hayırlı tahsiller diliyorum.

* Bakara 2/282.

16

TEVHİD ÖNEMLİDİR

"Bayramın mübarek olsun." diye güzel temenni içeren bir söz vardır, hâlbuki bayramlar zaten mübarektir. Bayramın mübarekliği bizim dememizle olmaz. Hakiki manada bu söz, "Allah bu mübarekliğin farkına seni de vardırsın." anlamına gelir. Allah, bayram vaktine eriştiğimiz zaman, bayram içinde olduğumuzun idrakini hepimize ihsan etsin. Çünkü bayramlar, sadece takvim yapraklarının kopması, yani gök cisimlerini hareketiyle gelen giden günler değildir.

Her değişen anla birlikte biz de değişiyoruz. Geçen seneki 10 Zilhicce'deki ben ile bu seneki 10 Zilhicce'deki ben apayrı. Öyleyse tecelliyat sadece yaşa göre değil, yaşın getirdiği büyüme ile de değişir.

İlim, insana insandan tecelli eder. Buna, bayram münasebetiyle çocuğa farklı bir günde olduğunu hissettirmek öğretisi de dâhildir. Çocuğa bayram günlerinde, mendil, harçlık vesaire armağanlar vermek, büyüyünce –yaşlanınca değil– artık harçlık alınacak değil, Cenab-ı Hakk'ın ihsanından medet umulacak bir bayram olduğu telakkisini ve idrakini hasıl eder.

İnsanlar eski bayramların nasıl olduğunu merak ediyorlar. Peki, güzellikleri niye mukayese ediyoruz? Hep bu misali veriyorum: Ben çocukluğunda dedesinden bayram harçlığı alıp sevinen biriydim. Şimdi ise torununa bayram harçlığı verip sevinen biriyim. Hangisi güzel? Torun olarak o güzel, dede olarak bu güzel. Mukayese etmekten vazgeçmek lazım.

Beden Başka, Hazret-i İnsan Başka

Kurban Bayramı bağlamında iki hususu birbirinden ayırmak lazım: Allah için kurban kesmek ve Rabbin için kurban kesmek. Fakir, ilk kez 1974'te hacca gittim. Bayramın birinci günü kurban kesilecek. Büyüklerimiz "Kurban yerine gidin. Büyükbaş ya da deve alın, kesin; bir miktar da getirin, tadalım" dediler. Kurbanı aldıktan sonra kesim yerine bir gittik ki hakikaten ziyanlık, İslam'a aykırı bir durum söz konusu. Ancak bu ziyanlık olacak diye kurbanı kesmekten vazgeçebilir misin? Çünkü kurbanı kesmekle ortaya çıkan hasılanın ne olacağını Allah, Kitab-ı Kerim'inde söylemiyor, Habib-i Edib-i Zişan (s.a.v.) söylüyor. Bir kişilik ise üçte biri kendinizin, üçte biri ahbap ve akrabaların, üçte biri ise fukaranın. Hasıla bu şekilde bölüşülür. O hasıla Efendimiz Hazretleri'nin tarif ettiği üzere bölüşülemiyor diye kurban kesmek vecibesi sakıt olur mu? Ziyan oluyor diye kesmemek yahut zengin olduğu zannıyla kesmemek olmaz.

Zenginlik bahsinde Türkiye'nin sembol iki zengin ismini misal olarak verelim: Vehbi Koç ile Sakıp Ağa (Sabancı). Vehbi Bey merhum, Sakıp Ağa merhuma, ahbap oldukları için kurban eti gönderecek. Sakıp Ağa'ya da Vehbi Bey gönderecek. Bu, et ihtiyacını gidermek değildir; bu, ikram ve hediyeleşmektir. Ayrıca bunun manevi tarafını göz ardı etmememiz lazım. Resul-i Zişan (s.a.v.), niye kasaplık hayvanı değil de kurban etini göndermeyi buyuruyorlar? Vekil, aynen asil gibidir. Kendileri kesmese de kurban onlarındır. Vehbi Bey'in besmelesiyle, "Bismillahi Allahu ekber"i ile

Sakıp Ağa'nın "Bismillahi Allahu ekber"i farklı. İşte bunlar, et vasıtasıyla birbirine ikram olunacak. Yenilen şey sadece et değil, o eti kesenin gönül hâli de ikram ettiğine bir şekilde yansıyor. Aklından hediye edeceği kişinin geçmesi dahi tesir eder. Bu konuda zengin ya da fakir ayırmamalıyız.

Doğruları öğretebilmek doğru hareket etmekle olur, doğruları söylemek yetmez.

Tesiri hep maddi anlamda düşünüyoruz, yani bedene ait algılama yollarıyla sınırlı zannediyoruz. Bir türlü anlayamadık ki beden başka, Hz. İnsan başka. Hz. Mümin demediğime dikkat çekerim: insan bilaistisna. Yeryüzünde Allah'ın halifesi. Mübarek sıfatı bozuksa da düzelir inşallah. "Onun hanımının başı açık. O içki içiyor. Ona selam verme, ona dirsek çevir. Ardına geleni tep, önüne geleni ısır." Bu zihniyet yanlıştır.

Resulullah Efendimiz Hazretleri'nin (s.a.v.) ilk muhatapları kimler? Putperestler, değil mi? Ne karşındaki putperest ne de sen Resul-i Kibriyâ'sın. Sen kim oluyorsun da adam beğenmemezlik, selam vermemezlik yapıyorsun? Alnın secdede delinse para etmez. Ben değil, Sahib-i Şeriat Efendimiz söylüyor. "Öyle namaz kılanlar vardır ki –Allah o hâlden cümlemizi muhafaza buyursun– yanlarına yorgunluktan başka, öyle oruç tutanlar vardır ki yanlarına açlıktan başka kâr kalmaz."*

Adam beğenmemek, "Ben ondan üstünüm!" demek Şeytan'ın lafıdır. Onun için bunları doğru algılamak lazım. Hele hele Allah'ın bize emrettiği ibadetleri birbirine tercih etmek veya değiştirmek gibi bir küstahlık yapan kişi, İslam dairesinin dışına çıkar. Bunun farkında değiliz. Yani mesela "Kurban keseceğine fukara çocuğa

* İbn Mâce, Sıyâm, 21.

ayakkabı al." demek Müslümanlık değildir. Kurban kesmek, fukara çocuğa ayakkabı almaya mâni mi?

Kurban Bayramı "Et Bayramı" Değildir

Kesmek meselesi olduğu için biz kurbanlıklara zebh deriz. Mezbaha kelimesi oradan gelir; boğazlamak manasındadır. Yani kurbanlık hayvanı boğarak, kurşunlayarak öldüremezsin; illa kesilerek ölecek. Bunun çok ince bir hikmeti vardır. Biz insanız, bu kanın akması lazım. Sonra askerde aşı olurken dahi kan görüp bayılan delikanlılar oluyor. Eskiden mahalle içlerindeki Kurban Bayramı telaşeleri de bitti. Buna vahşet diyorlar, ancak bu vahşet değildir. Kişiyi normal hayata alıştırmaktır. İnsanların şahsi pislikleri bu kuruma toptan mal edilemez. Birileri kurban hayvanının bağırsağını sokağa atıyor diye herkesi yargılamamak gerekir. Velev ki pis; düzelt, öğret. "Herkesten bir şeyler beklerken ben bu hususta ne gibi bir noksanlık yaptım da o beklediğimi karşıdan alamadım?" diye düşünenimiz var mı? Yok. Temizliğin imandan geldiğini biliyoruz ama kurban kesme ibadetinin pisliğini etrafa saçmamak da ibadet, onu öğretememişiz. Kabahat bizim. Biz doğrusunu öğretmek için bütün gayreti sarf ettikten sonra hâlâ kabahat işleyen varsa onu suçlayalım. Biz öğretmek için ne yapmışız? Hiçbir şey. Doğruları öğretebilmek doğru hareket etmekle olur, doğruları söylemek yetmez. Bunu da unutmamak lazım.

Hasılı Kurban Bayramı'nın "et bayramı" olma fikriyatının terk edilmesi lazım. İnsanların ekserisi sanki yasakmışçasına diğer günlerde fukaraya et ikram etmiyor. Ve bu durumun zenginlikle de bir alakası yok; gönülle alakası var.

Kurban Bayramı bağlamında çok mühim bir hadis var. "Birinci gün bayram namazı vaktiyle dördüncü gün ikindi vakti arasında cebinde bir kurbanlık para olan kimse kurban kesmezse mescidimize uğramasın." diyor Efendimiz. Kurban, zekât gibi nisaba tabi değildir. Mesela fukara bir zatı ele alalım. Haftada yarım kilo kıyma

alabiliyor. Ama bir sene içinde para biriktirip bir koyun alacak takati buldu. O koyunu Allah için kurban olarak keser ve isterse etin tamamını kendi yer, bu caizdir. Zengin olan bir zatın da bir fukaraya kurbanlık koyun hediye etmesi ve karşılığında o fukaranın zengine kurban etinden ikram etmesi de caizdir. Artık temel mülkiyet o verdiğin, ikram ettiğin zata geçtiği için o, istediği gibi kullanır.

Küslük, Tevhide Aykırıdır

Bayramlarda var olan küslüklerin de sona erdirilmesi lazım. Her türlü bozukluğumuzun, yanlışlığımızın ilacı Efendimizde (s.a.v.) var. Efendimiz Hazretleri deyince genel manada evlâd-ı Mustafa'yı anlamalıyız. Hasan ve Hüseyin Efendilerimiz (r.a.) henüz çocukken bir oyundan dolayı aralarında küslük olmuş. Zaten dünyada muzırlık bitse çocuklar yeniden icat eder. Hz. Fatıma Validemiz (r.a.) Hz. Hüseyin'i bir kenara çekmiş, "Sen ufaksın, o senin abin. Ona gidip bu küslüğü bitir." Hz. Hüseyin de cevaben, "Anneciğim, biliyorum ama dedemden şöyle işittim: 'Herhangi bir dargınlık olduğunda bunu gidermeye ilk teşebbüs eden daha büyük sevap alır.' Abim o sevabı alsın diye bekliyorum." İşte bu cevap, Allah vergisidir, doğuştandır; sonradan olunmadığının kanıtıdır. Bayramları küs olduklarımızla aramızı düzeltmek gibi güzelliklere vesile kılalım. Cuma günleri, Müslüman'ın haftada bir gelen bayramıdır. Cuma gününü de küslükleri bitirmek için kendimize vesile kılabiliriz.

Bayramın mübarekliği bizim dememizle olmaz.
"Bayramın mübarek olsun." sözü hakiki manada,
"Allah bu mübarekliğin farkına seni de vardırsın."
anlamına gelir.

Peki, küslük, dargınlık neden yasak? Her şeyden önce tevhide aykırı olduğu için yasak. Allah bizden tevhid, birlik istiyor. Onun

için münferit kılınan namaz, cemaatle kılınan namazdan yetmiş derece az feyizlidir. Allah neden "Orucun sevabını ben veririm." buyuruyor? Çünkü Allah bizden tevhid istiyor, birlik istiyor. İftitah tekbiriyle selam arasında, en kalabalık yerde, diyelim ki bir milyon kişinin namaz kıldığı Harem-i Şerif'te en uzun namaz yarım saat sürer; peki, orucu kaç milyon kişi aynı anda kaç saat tutar? Sadece Türkiye'de, Ağrı'dan Çeşme'ye kadar bilmem kaç milyon kişi o günün en az on beş-on altı saatinde aynı anda ibadet hâlinde oluyor. Alnın secdede delinse tevhid için attığın bir adım, o namazdan daha ziyade sana yükseltme ve ikram getirir. Tevhid önemlidir.

Allah, bayramlarımızda tevhidi yaşamayı bize buyursun. Bayramın sadece tebrikleşmeden ibaret olmadığını, daha başka şeyleri de düşünmemiz icap ettiğini Rabbim bize idrak ettirsin. O zaman kulun sultanını bulup bayram etmesi belki daha kolay olur.

17

BU DEVİRDE TASAVVUF OLUR MU?

"Vakt-i şerifler hayrola, hayırlar feth ola, şerler def ola." Bu üç cümlecik, tasavvuf hayatında kullanılan bir gülbank sloganıdır. Vaktiyle kullanılmakta olan değil, hâlâ kullanılan dualardır. Biz, tasavvufu ve tasavvuf ekolleri olan tarikatları sadece ayinleri ve lokalleri olan tekkeler ile tanıyoruz. Tasavvufun ise ne olduğunu doğru dürüst bilmiyoruz.

Tasavvuf bu devirde olmaz diye düşünmemek gerekir. Bu devrin geçmiş devirlerden farkı ne ki tasavvuf bu devirde olmasın? Daha yüksek bina, daha geniş yol, daha hızlı vasıta mı tasavvufun günümüzde olmamasına sebep olacak? Bunlar neyi değiştirebilir? Teknolojik icatların tümü, çamaşır makinesinden elektrik süpürgesine varıncaya kadar, insanların eskiden çok gayret sarf ederek yaptıkları işleri makine vasıtasıyla daha az gayret sarf ederek yapmalarına yarar. Çamaşır hep yıkanıyordu, eskiden kille, külle, sabunla, sodayla, çivitli suyla; ya da kazanda kaynatılarak dere başında. Ama çamaşır hep yıkanıyor. Makine ile yıkanması mı ilerilik!

Yüzyıllardan beri var olan, pek bilmediğimiz, sanki tek bir yolmuş gibi kabul ettiğimiz İpek Yolu'nda deve kervanlarıyla Atlas Okyanusu'ndan Çin Seddi'ne mal taşınıyordu. Şimdi trenle, vapurla, uçakla hızlı taşınıyor diye biz ileri miyiz? İleriliğin ölçüsü bu mu?

Küçük Cihaddan Büyük Cihada

Bizler, iradeli ve nefisli olarak yaratılan mahluklarız. Bizim irademiz de var, nefsimiz de var. Efendimiz Hazretleri (s.a.v.) bir gazveden dönüşte sohbet eder gibi buyuruyor ki: "Küçük cihaddan büyük cihada gidiyoruz." Sahabelerin hepsi bunu daha büyük bir harp hazırlığı ve daha büyük bir düşman olarak algılıyorlar ve Efendimize bu minvalde sualler soruyorlar, "Efendim Roma'ya mı Sasanilere mi?" diyorlar. "Yok, yok." diyor Efendimiz. "Büyük cihad, nefisle cihaddır."

Harp, başlangıcı ve bitişi olan bir hadisedir. Kitab-ı Kerim'imizde bir ayet içinde iki kelimeden ibaret çok önemli bir ibare var: "es-Sulhu hayr." Hayır, barıştadır veya barış hayırdır. Yani savaş esas değildir, sulh esastır. Savaş ya bir tecavüzü defetmek için olur ya da tecavüz edemesinler diye göz korkutmak için olur ki düşman başa çıkamayacağını düşünsün. Peki, nefis mücadelesi biter mi? Sure-i Yusuf'ta, Yusuf aleyhisselamın ağzından, "Ve mâ uberriu nefsî" (Ben nefsimi ibrâ etmem, aklamam. Çünkü o bana daima kötülük ilkâ eder.)* buyruluyor. Bu da ancak kafa teneşire vurunca biter.

Evliyaların da nefisleri vardır, onların da mücadele etmesi gereken ahval vardır. Tarihte rastlanmıştır: Ahalinin evliya olarak gördüğü bir zat, belli bir muhite sahip olduktan sonra öyle bir tepetaklak düşer ki darmadağın olur. Çünkü nefsin hastalıklarından olan kibre kapılabilir.

* Yusuf 12/111.

Nefisle Mücadelede Silah, Kişinin Kendisidir

Nefisle cihad bitmez. Dışarıdan silah yardımı, asker yardımı, lojistik destek vesaire de yok. Yegâne silah, kişinin kendidir. Güzel nasihatler vermek, güzel yollar göstermek de yardımdır ancak bu yardımlar, dinleyene verilir. Efendimiz Hazretleri'nin (s.a.v.) Ebubekir Hazretleri'ne (r.a.) söylediği söz ile Ebu Cehil melununa söylediği söz arasında fark var mı? Biri "Eyvallah!" dedi, Sıddık-ı Ekber oldu. Öteki "Hayır!" dedi, şerre gark oldu. Demek ki iş, gelen yardım, yani nasihat ve doğru yol göstermede değil. İş, kişinin kendinde. Ancak söz dinlerse bu yardımlar işe yarar. Yani nefisle mücadelenin yegâne silahı kişinin kendidir. Bu durum Hz. Âdem'den (a.s.) kıyamete kadar devam edeceğine göre tasavvuf bitmez.

Tasavvuf bir kavramdır, bunun hayata geçirilmesi elbette ekolleşmiş tarikatlar vasıtasıyla olur. Bugün Türkiye'de tarikat faaliyetlerinin kanunen yasak olması demek, tarikat yasak demek değildir. Çünkü devlet zoruyla inanca istikamet verilemez. Ve tasavvufun esası, temeli, tavanı, tabanı muhabbet, yani sevgidir. Hiçbir kanun, hiçbir ferde "Şunu seveceksin, bunu sevmeyeceksin." diyemez. Dese de kimse kale almaz. Öyleyse "Bugünkü modern dünyada böyle şey olur mu?" suali, abesle iştigaldir çünkü bu mücadele bitmez.

Bu mücadelenin içinde akıl var, ruh var, beden var, nefis var, gönül var. Hepsi ayrı ayrı kavramlar. Malumunuz, gönül kavramı dünyada sadece iki lisanda tek kelime ile ifade edilir. Biri Farsçadaki gönül anlamına gelen "dil" kelimesi –Konuşulan dil değil, Farsçada zebandır o– bir de Türkçedeki "gönül" kelimesi. Başka hiçbir dünya lisanında gönül kavramını ifade edecek tek kelime yoktur. Mesela Latince kökenli olan İngilizcede "heart" diyorlar; veya sevgiyi ifade için "love." Kediye de "love", çiçeğe de "love", akrabaya da "love", Rabbine de "love." Ancak bu kelime bu duyguları anlatmaya yeterli olmuyor. Meyil başka şey, arzu başka şey, muhabbet başka şey, muhabbetin şiddetlisi olan aşk başka şey. Bir de aşkın ilerisi vardır, ona cünûn derler. Onun için,

Harâbat ehlini hor görme zahid
Defineye mâlik viraneler var

denmiştir. Bazı kimseler dışarıdan harâbat ehli görünür ama aslında defineye mâliktir.

Nefisle Mücadele Bitmez

Hasılı, derleyip toparlarsak; mademki nefis var, tasavvuf vardır çünkü nefisle mücadelenin yolu tasavvuftan geçer. Bu mücadelenin en büyük silahı da muhabbettir, yani sevgidir. Daha önce de arz ettiğim gibi Arapçada başına bu *mu*, *mû* ön eki gelen kelimelerde mütekabiliyet, yani karşılıklı olma durumu vardır. Muhabbet müstakil olmaz, karşılıklı olur; yani birbirini *hûb*larsın. *Hûb* güzel demektir; *hûb*lamak, birbirini güzellemek. Her şey güzeldir, görmeye göz lazım.

Ebubekir Efendimizle (r.a.) Risaletpenah Efendimiz Hazretleri (s.a.v.) bir yere doğru yürümekteyken Ebubekir Efendimiz yan yan yürümeye başlamış. Efendimiz tebessüm buyurmuşlar. "Gördüm, gördüm ya Ebubekir, rahat yürü." demiş. Meğer yol kenarında -af buyurun- bir köpek leşi varmış, Efendimizin mübarek gözleri rencide olmasın diye Ebubekir Efendimiz onu göstermemeye çalışıyormuş. Efendimiz sonra şöyle devam etmiş: "Ya Ebubekir bak, Allah dişlerini ne kadar muntazam dizmiş."

Mademki nefis var, tasavvuf vardır çünkü nefisle mücadelenin yolu tasavvuftan geçer.

Köpek leşinde bile güzelliği görebilmek için Muhammedî göze sahip olmak lazımdır. Öyleyse kâinatta çirkin yoktur. Her şey güzeldir. Biz güzeli görmeye gayret sarf etmeliyiz. Bunun için insanın gönül gözü de açık olmalı. Onun için tasavvuf hayatında,

"resmiyette 1925 öncesinde" zikrullah meclisinde kendinden geçip gözünü kapayan birileri olursa, mürşid olan zât-ı şerif veya vazifeli kişi "İftah ayneyk!" diye bağırırmış. "Gözlerini aç!" Yani iki gözünü aç. O, bu iki kafa gözünü aç demek değil. Hem baş gözünü kapatıp ahenksizliğe sebep olma hem de gönül gözünü aç.

Bir kere gözünü kapatıp kendinden geçmek cemiyetin içinde uyumsuzluğa sebep olur, ahenk bozulur. Evvela aklın başında olacak. Öyle kendinden geçmek, coşmak işin gösteri tarafıdır. Kişinin hakikaten kendinden geçtiği durumu ise bunun dışında tutuyoruz; o zaten ahengi bozmaz, ahenge ahenk katar.

Nimetlerin Şükrünü Eda Etmeliyiz

Bugünkü dünyada tasavvuf ve onun ekolleşmiş hâli olan tarikatın lazım olmadığını varsayarsak, günümüzdeki gibi muhabbetsiz, kendi kendine yaşayan, makine başında ömür çürüten, bir yere gitmenin lüzumsuz olduğunu zanneden, bir düğmeye basınca önüne gelen görüntülerle yetinen tembel ve mutsuz bir toplum olacağımız kaçınılmazdır. Umutsuzluğu giderecek hiçbir şey yapılmıyor. Yapılan her şey, avunma ve oyalanma. Bir önceki neslin dizleri seksen yaşında tutmazken, bu neslin dizleri makine başında oturmaktan, hareketsizlikten dolayı elli beş yaşında tutmayacak. Bunun daha başka mahzurları da var; örneğin tembellik, üremeye bile mâni olur. Bir iki evlat ile yetinirsin. Sen öyle istediğin için az sayıda evlat sahibi oldum sanırsın ancak bunun esas sebebi bedenî tembelliktir.

Pandemi sürecinde insanın değeri daha çok anlaşılmıştır. Parkta oturmak, deniz kenarında iki adım yürümek, denize iki çakıl atıp sektirmek... Çok basit şeyler ama yasak olunca ne kadar özleniyor. Öyleyse biz içinde bulunduğumuz nimetlerin şükrünü eda edelim, nankörlük etmeyelim. Çünkü nankörlük edersek Allah nimetini azaltır. Şükredersek Allah nimetini çoğaltır.

Biz, muhabbetsiz yetişen bir toplumuz. Çok kötü alışkanlıklarımız var. Sigaradan, içkiden, uyuşturucudan bahsetmiyorum. Ondan çok daha kötü bir şey bahsettiğim. Mesela, yeni konuşmaya başlayan bir çocuğa münasebetsizin biri mutlaka sorar: "Anneni mi çok seversin, babanı mı?" O yavrucak, bu suale muhatap edilerek anne ile baba arasında sevgi tercihi yapmaya mecbur bırakılıyor. "Annemi annem gibi, babamı babam gibi severim." diyecek çağda da olmadığından bu sual, onu bozuyor. Bunun adına da terbiye diyorlar, hâlbuki Muhammedî usule uygun olmayan hiçbir şey terbiye değildir.

Sevgi olduğu müddetçe tasavvuf vardır.

Sevginin Gıdası İzhardır

"Ben çocuğumu kucağıma almam, yatağında severim." diyenler insanlarımız var. Bu da fevkalade yanlıştır. Koca Peygamber (s.a.v.) dört ayak olup ensesine Hüseyinciğini (r.a.), beline Hasancığını (r.a.) oturtup deve taklidi yaptı mı? Yaptı. Sen kim oluyorsun da çocuğunu, torununu kucağına almadan seviyorsun? Peki o yavrucak, yarın öbür gün kendi yavrusuna, torununa sevgisini nasıl gösterecek? Bu suale "Göstermese de olur." diyecekler var. Hâlbuki her varlığın bir gıdaya ihtiyacı vardır. Varlık demek cisim demek değildir. Sevgi de düşünce de varlıktır ve sevginin gıdası izhardır, yani zahir etmek, ortaya çıkarmak. Ben sana "Seni seviyorum!" demezsem o sevgi ölür.

Efendimiz Hazretleri'nin (s.a.v.) "Hediyeleşin, sevişin." buyurmasındaki kastı işte budur. Sen birine hediye almak için, dükkâna girdin, cüzdanını çıkardın, kartını çıkardın, "Hangisi hoşuna gider?" diye düşündün. O kişinin bunlardan haberi yok zannederek yapıyorsun. Gerçekte ise senin ona hediye alma niyetin, seçme

ve para ödeme gayretin ulaştı bile. Hediyeleşmekten kasıt sevdiğini düşünmek, ona bir şey vermek, yani sevdiğini ortaya koymaktır.

İşte biz, sevgimizi ortaya koymadığımız için sevgisiz bir toplum olduk. Çok basit; trafiğe çıkın, beş dakika gidin. Birbirine el kol sallayan, ağzı münasebetsiz şekilde çalışan insanlar göreceksiniz. Aynı bayrak altında, aynı dinden, aynı dilden, aynı ırktan ama sevgisiz... "Hizmetçi yaparsa kabahat, evlat yaparsa kaza." diye eski bir söz vardır. Kendi de aynı hataları yapıyor ama başkası hata yapınca bağırıyor. Çünkü sevgisi yok.

İşte sevgi olduğu müddetçe tasavvuf vardır. Nefis olduğu müddetçe –ki kıyamete kadar var– tasavvuf vardır. Bu devirde olur mu diyenin şaşarım akl-ı perişanına.

18

EDEPSİZDEN İLİM ZUHUR ETMEZ

Ben bilmez idim gizli ayân hep sen imişsin
Dillerde ve gözlerde nihân hep sen imişsin
Senden bir nişan ister idim bu cihan içre ben
*Âhir bunu bildim ki nişan hep sen imişsin**

Mısralar "Ben bilmez idim"le başlıyor; bu sözün içinde "Ama şimdi öğrendim." anlamı da var. Sonrasında zaten "Ahir bunu bildim ki nişan hep sen imişsin." diyerek aşikâr ediyor.

İçtihad, İslami hayatın olmazsa olmaz bir unsurudur ve kaidelerin 1400 sene önceki yaşama göre değil, günün yaşamına göre uygulanmasının yolunu açar. İçtihadı bilmeyen bu işi anlamaz. Zamanımızın çok bilmişleri gibi, "Kur'an'ın neresinde yazıyor?" diye sormaya başlar.

İşte, bu içtihadların nasıl yapılması gerektiğini ilk defa sistematize eden zat, Numan ibn Sabit, yani bizim İmam-ı Azam Ebu Hanife (r.a.) diye tanıdığımız zattır. İçtihad meselesini kodifike

* Hz. Molla Câmî.

ettiği, kanunlaştırdığı, kaideleştirdiği gibi kendisi de içtihadda bulunmuştur.

Herkes mutluluk peşinde koşuyor ama mutluluğu doğuran şey, arzularımıza ve heveslerimize kavuşmak değil, doğru yolda yürümektir.

Müçtehidler, mutlak müçtehidler ve mensup müçtehidler olarak ikiye ayrılırlar. Yani bir yol içinde tekrar küçük içtihadlar yapılabildiği gibi, yeni bir yol da kurulabilir. Bizim günümüzde ezbere söylediğimiz gibi sadece dört mezhep yoktur. Mezhepler beş yüz küsurdur. Dünyada bugün en çok mensubu olan mezhepler dört tanedir. Bu mezheplerden biri Türkiye'de de çok sayıda insanın mensup olduğu Hanefiye'dir ve Hanefiye içinde bizzat Ebu Hanife Hazretleri'nin (r.a.) talebesi olan çok önemli iki muhterem zat vardır. Biz, birçok dinî-fıkhi meselede İmam Ebu Yusuf'a (r.a.) uyarız. Çünkü İmam Ebu Yusuf, fiilen kadılık görevinde bulunmuş, günlük hadiselerin içinde çok üretici bir zattır. Bağdat'ta kadılık yapmıştır ve şeyhülislam konumundadır. Cuma günleri namazdan sonra ahalinin dertlerini dinleyip onların davalarına, meselelerine çözümler üretip hukuki, kanuni meseleleri problem olmaktan çıkarmıştır. İçtihadları da hayata daha kolay tatbik edilebilmektedir.

Bu zât-ı şerife bir cuma günü birisi bir soru sormuş. Ebu Yusuf (r.a.) düşünmüş, "Kusura bakma, bilmiyorum. Tetkik edeyim, inşallah cevabını veririm." demiş. Soran kişi "Bilmiyorsan neden oraya oturdun? Halifeden bu kadar para alıyorsun, bir de 'Bilmiyorum.' diyorsun." diye küstahlık edince, İmam Ebu Yusuf Hazretleri zarifane, edibane, âlimane tebessümle cevap vermiş: "Halife bana bildiklerim için para veriyor. Bilmediklerim için para verseydi hazinesi yetişmezdi." İşte âlimlik budur.

Olmak Emek İster

Gör zâhidi kim sahib-i irşâd olayım der
*Dün mektebe gittim, bugün üstâd olayım der**

Bu işler bu kadar ucuz değil. Halkımızın bu konuda kullandığı daha sade bir tabir vardır: "Tablaya binmeden kiraz oldum." Malum, eskiden meyveler kenarı çok yüksek olmayan, yuvarlak, "tabla" adı verilen tahta tepsilerde taşınırdı. Meyveler üst üste binip alttaki ezilmesin diye böyle yapılırdı. Aynı zamanda üstüne iyisi konup altına kötüsü gizlenmesin diye tablalar ensiz olurdu. Kiraz da ağaçtan toplandıktan sonra pazara o tablalarla getirilirdi. Kiraz iptidai usulle yani sırıkla vurarak toplanıyorsa, hem dal kırılması olur hem de sırığın darbesiyle olmamışlar da aşağı düşebilir. Onlar satılmaz, ayıptır. Yani, tablaya binmek için olmak lazımdır.

Yine olmuş, kitaba geçmiş bir hadise arz edeyim. Bir büyük zât-ı şerif diyor ki: "Kalbimin kapısını kapattım ve 'Girmek yasaktır.' yazdım. Bir de baktım ki kalbimde biri oturuyor. 'Erenler, yazıyı görmedin mi?' dedim. 'Ben okuma yazma bilmem, görmedim.' Ama kalbime girmiş..." Arz edebildim mi? Kalbime girmiş... Çünkü sevmek, zamanımızda pek çok insanın zannettiği gibi bedenle alakalı değildir, gönülle alakalıdır.

Edepsizden İlim Zuhur Etmez

Yine bir arkadaşın başına gelmiş, olmuş hadise. Bir doktordan randevu almışlar. Karı koca randevu saatinde gitmişler. Saat üç olmuş, dört, beş... Doktor yok. Sonra doktor büyük telaşeyle odasına girmiş. Ceketini çıkarmış, önlüğünü giymiş ve yardımcısına seslenmiş: "Sıradakini gönder." Bizim arkadaş ayağa kalkmış ve gayet yüksek sesle "Hanım kalk, ben bu cahil adama muayene

* Bağdatlı Rûhî.

olmam." Doktor, "Sen kime cahil diyorsun? Ben doçentim, yakında profesör olacağım." demiş. "Ben sizin ilminize cahillik atfetmedim. Siz insanlık cahilisiniz. Şu kadar saat geç kaldınız. İnsanlık namına özür kabilinden hiçbir şey söylemediniz ve sanki karşınızda insan değil de sayı varmışçasına 'Sıradaki!' dediniz. Bu insanlık cehaletini taşıdığınız için ben size muayene olmam."

Zamanımızın en büyük hastalıklarından biri, "Şu ilmi ben bilirim, benden başka bilen yok." diye düşünmektir. Hâlbuki böyle bir şey mümkün değil. Ayrıca bizim bilmemiz icap eden tek şey var, haddimiz. Haddimizi bileceğiz. Onun dışında bilmek de tek başına yeterli değildir. Her zaman şu basit misali arz etmeye çalışıyorum: Terliyken soğuk su içmenin zararlı olduğunu herkes bilse de sıcak yaz günlerinde, hele bir de biraz yorucu bir iş yaptıysak hepimiz soğuk su içeriz. Burada bilmek işe yaramıyor. İşe yaramayan bilgi, sırtımızda yük değil mi? Terli olarak soğuk su içmenin zararlı olduğu bilgisi, bizim davranışımıza doğru istikamet vermiyor ise sırtımızda yük olmaktan başka ne işe yarıyor?

Cenab-ı Hakk'ın beğenmediği birtakım huylar vardır. Kibir bunların başında gelir. Kibrin de ucub diye ayrı bir şubesi vardır. Ucub, kendini bir şey biliyorum zannedenlerde olur. "Ben bilirim, o bilmez. Ben hepsini bilirim." gibi düşünceler hasıl olur. Ancak şunu unutmamak lazımdır: İlim, edepsizden zuhur etmez. Malumatı fazla olsa da kimseye faydası olmaz, çünkü edebi yoktur. Dolayısıyla had bilmenin en büyük bilgi olduğunu ve başkalarının bir hususta benden daha çok bildiğini kabul etmek çok önemlidir.

Bir insan pek çok konuda malumat sahibi olsa da her konuda her şeyi bilemez. Diyelim ki burada bir beygir var ve nallanması gerekiyor. Üniversite mezunu olmak, at nallamayı bilmek için yeterli olur mu? Beygiri herhangi biri nallayabilir mi? Mecburen nalbant çağıracağız. Demek ki nalbant, bu konuda bizden daha çok biliyor. Biz her şeyi bildiğimiz zannındayız ama elbette ki eksiğiz. İnsanlığa at nallamak da lazım; bunu bilmediğin için insanlığın o tarafına

hizmet etmiyorsun. Eksikliğini bil. Haddini bil. Hz. Ali Efendimiz (k.v.) "Bana bir harf öğretenin kırk yıl kölesi olurum." buyuruyor. Hani Hz. Ali Efendimizin sözleri bizim için yol göstericiydi?

Had Bilmek ve Bildirmek, İslam'ın Şartlarındandır

Cenab-ı Hak, Kitab-ı Kerim'inde Müslüman tarifleri yapar. "Müslümanlar ki onlar rükû ederler, sücûd ederler, yalan söylemezler, emanete riayet ederler, sözlerinden dönmezler, tefekkür ederler..." gibi ibareler vardır. Bir de "Vel hâfizûne li hudûdillah"* (Onlar Allah'ın koyduğu hudutlara riayetkâr olurlar, hadleri aşmazlar.) vardır, yani Müslümanlar hadlerini aşmazlar. Haddini bilmek ve haddini aşmamak, Allah'ın Müslüman tarifinde olan bir hâldir. Ama öğrenmemiz icap eden haddimizi bilmeyi hâlâ öğrenmiş değiliz.

Esasında biz haddimizi bilmeyi milletçe öğrenmedik. Sokak röportajlarında insanlara "Başbakan olduğunda ne yaparsın?" diye sorulduğunda kimse bir saniye düşünmeden "Şöyle yaparım, böyle yaparım." diye cevap vermeye başlıyor. Ancak kimse "Ben acaba başbakan olmaya yetkin miyim, başbakan olabilir miyim?" diye düşünmüyor. Herkes her şeyi yapabileceğini zannediyor, kimse haddini bilmiyor.

İmam Ebu Yusuf Hazretleri âlimane cevabı: "Halife bana bildiklerim için para veriyor. Bilmediklerim için para verseydi hazinesi yetişmezdi."

Efendimiz Hazretleri'nin (s.a.v.) beşîr (müjdeleyici) ve nezîr (tehdit edici, başımıza gelecek zorlukları ve cezaları söyleyici)

* Tevbe 9/112.

olması gibi –Cenab-ı Hakk'ın celâl ve cemâlini düşünebiliriz– konuşmalarımızda, davranışlarımızda da şöyle bir prensip var: Hadsize haddini bildirmek, öksüze kaftan giydirmek gibidir.

Sözler sloganlaştıkça değerini kaybeder ama akılda kalması bakımından arada sloganlara başvurmak iyidir. Şu slogan önemlidir: İslam'ın şartı beş; altıncısı haddini bilmek, yedincisi haddini bilmeyene haddini bildirmek. Ama buraya dikkat buyurun: Altı şartı yerine getirirsek yedinciyi yapma yetkisi kazanırız. Yani, haddimizi bileceğiz ki haddini bilmeyenin haddini bildirelim. Biz kendimiz haddimizi bilmiyorsak bir başka şahsın haddini bildiremeyiz. "Edepsizden ilim zuhur etmez." sözü de bu prensiptedir.

Bilmek Değil, Yapmak Önemlidir

Sadece bizim inanç sistemimizde değil, batıl olarak gördüğümüz pek çok inanç sisteminde de bir hesap gününün olacağı, dünyadaki hayatın muhasebesinin yapılacağı, ona göre de ceza ve mükâfatın verileceği inancı vardır. Hesap gününde bize sorulacak sorular içerisinde "Ne biliyordun? Ne düşünüyordun? Ne hissediyordun?" sualleri yoktur. Tek bir sual vardır: "Ne yaptın?" Yani hesap günündeki sual, edimlerimize, fiillerimize, amellerimize aittir.

İyi bir bankacısın ama hortumculuğa hizmet ettin. İyi bir çilingirsin, kilit açma ustasısın ama kasa soydun. Mevki sahibisin ama şahsına çıkar sağladın. Keşke bu makam, mevki ve bilginin sahibi olmasaydın da bunları yapmasaydın...

*Bildim demez bilenler, gördüm demezler görenler.**

diye büyüklerimiz boşuna buyurmamışlar.

Bilgimizi davranış biçimi hâlinde ortaya koyup insanlara örnek olmaya çalışırsak, hiçbirimizde bugünkü mutsuzluktan eser

* Hz. Muhammed Muhyiddîn Üftâde.

kalmaz. Herkes mutluluk peşinde koşuyor ama mutluluğu doğuran şey, arzularımıza, heveslerimize kavuşmak değil, doğru yolda yürümektir. Mutluluk öyle olur. Öyleyse bilgimizi davranışımıza taşıyıp doğru davranarak mutlu olalım; Allah da inşallah Habib-i Edib-i Zişan (s.a.v.) hürmetine bize bu hususta yardımını esirgemesin.

19

KİMİN SÖZÜNÜ DİNLİYORSAN ONUN KULUSUN

Sen çıkarsan aradan, kalır seni yaradan.

Ben nasıl aradan çıkacağım? Söze bile "ben" diyerek başladım, aradan nasıl çıkacağım? Pek ehl-i kemâl bir zât-ı şerife, "Nasıl böyle oldunuz?" diye sormuşlar. O zât-ı şerif de "Hani Niyazi-i Mısrî Efendimiz (k.s.) buyuruyor ya:

Bir göz ki anın olmaya ibret nazarında
Ol düşmenidir sâhibinin baş üzerinde.

Yani ibret almayan bir göz, kişinin başının üstünde taşıdığı bir düşmandır. Ben böyle bir hadiseye muttali oldum ve öyle irşad oldum." buyurmuş.

"Sıcak bir günde bir su kenarında, gölgelikte dinleniyor idim. Susamış, dili dışarıda bir köpek geldi. Rüzgâr falan da olmadığı için su durgun. Su içmek için yanaştığında kendi aksini görünce ürktü, geri çekildi. Suyu içemedi. Sonra bir daha geldi. Yine

kendinden değil, kendinin aksinden, yansımasından ürktü. Bu üç defa böyle oldu fakat susuzluk canını tak ettiği için sonunda köpek kendini suya attı. Kana kana içti. Ben ondan bundan korkar, onu bunu beğenmezken kendimden kurtulmayı beceremedim. Ben de o köpeğin kendi aksinden ürkmesi ve hep geri çekilmesinin sonunda her şeyi göze alıp, kendini suya atıp suya kandığı gibi her şeyi arkaya atıp hakikat deryasına daldım."

Kişi Kendi Kendine Yeter mi?

Zamanımızda adam beğenmemek moda, "İrademi neden teslim edeyim, niye serbestiyetimden vazgeçeyim?" demek moda. Hâlbuki bunu diyenler iradelerini benliklerine, egolarına teslim etmişler, farkında değiller. Egoya kul olmak mı yüksek, Hz. İnsan'a kul olmak mı yüksek? Çünkü kimse mahluka kulluk etmeden Hâlık'a kulluk etmeye yükselemez. Bunu kabul etmiyorlar.

İnsanlar Allah'ın kulu değil, Allah'ın mahlukudurlar. Allah'ın mahluku olmak ile kulu olmak farklı kavramlardır. Çünkü kul olmak iradi bir meseledir ama mahluk olmakta irade yoktur. Allah dilediğini dünyaya gönderir. Ancak kul olma bahsinde, ben kimin sözünü dinliyorsam onun kuluyum. Allah'ın sözünü dinliyorsam, Allah'ın kuluyum. Nefsimin sözünü dinliyorsam, nefsimin kuluyum.

Bu zât-ı muhteremin şansından bizde olmasa da hayatımızdan ibret alarak kendimize bir yol çizebiliriz. Doğduk, anamızın kucağında durduk, kundaklandık. Biraz serpilince dört ayak emeklemeye başladık. Sonra büyüklerimiz ellerimizden tuttular ve adım atmaya başladık. İlk adımlarımız hep el tutarak oldu. Sonra evin içinde artık el tutmadan da yürümeye başladık. Zamanla sokağa çıkmak icap etti. Karşıdan karşıya geçerken biz istemesek de, "Ben kendim yürürüm." diye isyan etsek de, annemiz babamız bağırıp çağırmamıza rağmen elimizi sıkı sıkı tutup bizi karşıya geçirdi. Yani

tehlikelerden korumak için biz elimizi vermesek bile onlar elimizi tuttular. Taş çatlasa doksan senelik ömrümüzde yürümek en önemli fiilî icramız, onu bile el tutmadan öğrenmedik. Peki, ebediyet yoluna yürümeye niyetlenen insan, el tutmadan nasıl yürüyecek? İşte kendi kendine yeterli olmayışın en büyük ifadesi budur.

Kendi Kendime Giderim Diyen Yolda Kalır

Nasıl bedenimizin gelişmesi için zamana ihtiyaç var ve gelişim safha safha oluyorsa emeklemek, el tutmak, zorla elimizin tutulması gibi safhalar, manevi yolculukta da elbette şarttır. Ben kendi kendime yaparım diyen hep yarı yolda kalmıştır. Bir de şuna mutlaka işaret etmemiz lazım: Bazen insan kendini yükselmiş veya yükseltilmiş olarak görebilir. Aman ha! Aldanmaya gelmez. Bazen felek, adamı öyle yükseltir ki düştüğü zaman parça parça olsun diye. Onun için şu söze kulak kesilelim: "Zirvelerde kartala da rastlarsın yılana da. Biri sürünerek çıkmıştır, biri uçarak."

Buradan çıkacak neticeyi bedene ait olan, bedenin algılama yolları olan beş duyumuza itimat ederek değil, sezgimize itimat ederek algılamamız lazım. Sezgi, bedene ait bir algılama yolu değildir. İnsana ait bir algılama yoludur. Ne yazık ki bedenle insanı aynı şey zannetme gafletindeyiz. Hâlbuki beden başka, insan başkadır.

Eğer gönlümüzde Allah'a, Resulü'ne, velilerine ve bütün mahlukata karşı bir muhabbet varsa bilelim ki Allah, Resulü, velileri ve bütün mahlukat da bizi seviyor demektir.

İnsan olabilmenin yolu, beden aletini kullanarak doğru yolda yürümektir. Bu da mutlaka o doğru yolun virajını, yokuşunu,

inişini, muhtelif engellerini ve muhtelif rahatlıklarını bilen birisi ile olur. "Görünen köy kılavuz istemez." derler. Hâlbuki senin gördüğün, vahadaki adamın serap görmesi gibiyse ne olacak? Kim düzeltecek seni? Onun için, görünen köy bile kılavuz ister. Mesela o köye filanca istikametten gittiğin zaman, yolda derin bir çukur veya azgın akan bir dere olduğunu uzaktan göremeyebilirsin. Ama kılavuz ile dolaşırsan o köye selametle ulaşırsın.

Akıl Sadece Acizlere Yol Gösterir

Biz, her şeyi bir başkasından öğrenmeyi tabii görüyoruz. Okuma yazmayı bile, okuma yazma bilen annemizden babamızdan öğrenmedik, öğretmenden öğrendik. Fizik hocasından fiziği, edebiyat hocasından edebiyatı, tarih hocasından tarihi öğrendik. Sonra istediğimiz üniversite bölümünü seçtiğimizde, o bölüm içindeki dalları da onun mütehassıslarından öğrendik. Sonra da çalışma hayatına girdiğimizde sürekli yeni bilgilerle haşır neşir olduk. Bu bilgilerimizi çalışma hayatının kırk sene sürdüğünü varsayarsak kırk sene kullanacağız. Sonra ya öleceğiz ya da emekli olacağız. Hani ebedî hayata inanıyorduk? Hani ebediyen yaşayacaktık? Ona ait öğretileri, niye "Kimseye muhtaç olmadan ben kendim öğrenirim." demek had bilmezliğindeyiz?

Doğrusu bu duruma akıl erdirmek mümkün değil. Esasında bu, akılla çözülecek bir problem değil. Çünkü Hz. Mevlânâ'nın (k.s.) ifade buyurdukları gibi akıl sadece acizlere yol gösterir. Peki, akıldan başka yol gösteren var mı? Gönül var ama din anlayışı sadece mecburiyetlerden, yasaklardan ve emirlerden oluşanların bunu kavraması beklenemez. Mutlaka gönül, yani muhabbet lazım. Sevgi değil, muhabbet; çünkü sevgi tek taraflılık, muhabbet karşılıklılık ifade eder. Sevgi genellikle arzu, heves, elde etme hırsının adıdır. Muhabbet ise vermek mesleğidir; yani, arzu, heves, meyil yok. Hûb görmek, yani güzel görmek.

Sevgi su gibidir. Nasıl muhabbet dış etkiyle yukarı çıkmaz, su da yukarıdan aşağıya akar. Suyu aşağıdan yukarıya ancak motor kuvvetiyle, fıskiyelerle çıkarabiliriz. Öyle de ancak belli bir yüksekliğe erişir. Yahya Kemal'in dediği gibi: "Fıskiyedeki su kendini yukarıya atar, yârin boyunun güzelliğine erişmek için. Ama bir yere gelir, büyük bir yeisle, yârin kametine erişemeyeceğini anlar da kendini tekrar yere bırakır."

Eğer gönlümüzde Allah'a, Resulü'ne (s.a.v.), velilerine ve bütün mahlukata karşı bir muhabbet varsa bilelim ki Allah, Resul'ü, velileri ve bütün mahlukat da bizi seviyor demektir. Onun için sevgiyi, muhabbeti bir kenara bırakıp bir adım daha yukarı çıkalım: Aşk olsun.

20

PEYGAMBERİMİZİ ÇOK SEVMENİN YOLLARI

"Allah sevildikçe bilinir; Resûl-i Ekrem bilindikçe sevilir." diye bir söz vardır. Gelin, bu sözün anlamı üzerine beraber düşünelim.

Kul, Rabbini; mahluk, Hâlık'ını elbette kavramak ve idrak etmekte noksandır. Hatta –biraz da şeytanın iğvası ile– Cenab-ı Hakk'ın zatını düşünürse, önce akıl sağlığını kaybeder. Efendimiz aleyhisselam (s.a.v.) bu konuda "Zatı hakkında tefekkür size zarar verir ama eserlerini, fiillerini, esmalarını ve sıfatlarını düşünürseniz o sizi Hakk'a daha çok yaklaştırır." buyurmuşlardır. Bu söz, zât-ı ilahi hakkında bir bilgi, olgu elde edemeyeceğimize bir işarettir.

Hakk'ı Sevdikçe Tanırız

Biz Cenab-ı Hakk'ın nimetleriyle nimetleniyoruz. Bu nimetlerin şükrünü eda etmek ise hayatı O'nun emrettiği istikamette sürdürmektir. Cenab-ı Hakk'ın nimetlerini, fiilleriyle ve eserleriyle, bir başka deyişle resme bakıp ressamı görerek, nakşa

bakıp nakkaşı görerek, ömre bakıp mimarı görerek anlamak gerekir. Bu bizi Cenab-ı Hak'tan korkmaya değil, O'nu sevmeye götürür. Bu sevginin getirdiği büyük bir nimet olarak da artık ondan korkmamaya, –kendi aramızda konuştuğumuz lisanla– gönlünü kırmamaya, incitmemeye, yani yâri üzmemeye çalışır hâle geliriz. Cennet vaadi ve cehennem tehdidini pek nazara almayız, çünkü orada menfaat vardır. Irmaklar, saraylar, Kevser şarabı, huriler... Bunlar hep dünyevi izahlardır. Hâlbuki dünyevi izahların hiçbiri doğru değil. Cenab-ı Hakk'ın Kur'an-ı Kerim'de birtakım dünyevi izahlarla cenneti izah etmesi, bizim fâni dünyada yaşayan fâniler olarak ebedî dünyada ebed-müddet yaşanacak olan bir hâli, içimize sindirmemizin, akılla öğrenmemizin mümkün olmamasındandır. Misalen, zeytinyağı da sıvı, su da sıvı ama birbirine karışmıyor. İşte bunlar da birbirine karışmayan şeylerdir.

"Allah sevildikçe bilinir; Resûl-i Ekrem bilindikçe sevilir."

Biz Hakk'ın cezasından korkarak değil, mükâfatından istifade etmek gayesiyle de değil, sadece sevmekle Hakk'a yaklaşabiliriz ve Hakk'ı yaklaştıkça, yani sevdikçe tanırız. Eğer mevzubahis Resulullah Efendimiz (s.a.v.) ise bir başka boyut vardır: O'nu tanıdıkça severiz. Fakir hayatım boyunca, özellikle dış ülkelerde, fıtraten İslam üzere yaratılmış olsalar dahi sonradan sadece görgü ya da belli bir topluma ait olmak hasebiyle o fıtrattaki İslam'ı yaşayamayan ama sonra –Müslüman olan değil– Müslümanlığa, yani aslına dönen pek çok kişiyle tanıştım. Bunların yüzde doksan dokuzu Müslümanların yaptıklarına bakarak değil, ana kaideleri tetkik ederek Müslüman olmuşlardı. Özellikle bu ana kaideleri hem bize tebliğ eden hem hayatı boyunca yaşayarak örnek olan Efendimizi

tetkik edenler O'nu seviyorlar, sevince de hidayete eriyorlar. Yani Resulullah'ı sevmek, hidayetin en büyük sebebidir.

Efendimizi Sevmeyenler, Tanımayanlardır

Efendimizi (s.a.v.) inkâr edenler Efendimizi tanımıyorlar. Zaten maalesef toplumumuz da doğru dürüst tanımıyor. Zât-ı seniyye-yi peygamberî hakkında birtakım ansiklopedik bilgilere sahip olmak, doğduğu tarihi, akrabalarının isimlerini bilmek yeterli değildir. Bunlar, herhangi bir tarihî şahsiyetin geçirdiği safhalardan ibarettir, peygamberlikle ilgili bilgiler değildir. Ayrıca sevgide bir tek şeyi sevmek noksandır. Sevginin şartları var. Sevdiğinin sevdiğini sevmek, sevdiğinin sevmediğini sevmemek gibi ana prensipler mevcut. Kişiyi etrafıyla, yakınlarıyla birlikte tanımak ve sevmek...

Herkesin en yakını, nikâhlısıdır. Efendimizin (s.a.v.) en yakınları olan ve ayet-i kerime ile müminlerin anneleri olan Hz. Peygamber'in zevceleri, müminlerin anneleridir. Ve yine ayet-i kerime ile sabittir ki Peygamber'in zatı, müminler için kendi nefislerinden evlâdır. Peki, kaçımız validelerimizin ismini biliyoruz? Biz, Efendimiz Hazretleri'nin en yakını olan validelerimizin isimlerini dahi bilmeyen bir toplumuz. Peygamberimizi bu kadar bile tanımıyoruz ki sevdiğimizden bahsetmek mümkün olsun.

Bu konunun ehemmiyeti, cemiyet hayatımızdan bellidir. Ne kadar yanlışlık ne kadar başıbozukluk ne kadar nefsinin peşinde koşma varsa hepsi, Efendimiz Hazretleri'ni (s.a.v.) tanımamaktan kaynaklanıyor.

Japonya'dan Amerika'ya kadar ziyaret etmek, oralarda görev yapmak nasip oldu. Hz. Peygamber'i (s.a.v.) tanıyıp da sevmeyene hiç rastlamadım. Sevmeyenlerin ise hepsinin Hz. Peygamber'i tanımadıklarına şahit oldum. Tanımayı sadece bilgi olarak algılamak da yeterli değil. Bazı tetkik ehli zevat da maalesef Hz. Peygamber

hakkında çok fazla malumat sahibi olmasına rağmen hidayete erememiştir. Örneğin, Fransız asıllı bir Amerikalı şarkiyatçı, on bin civarında hadis-i şerifi orijinal metni ve senediyle birlikte ezberlemişti ancak hidayete erememişti. Çünkü Efendimizi tanımak, yakınlaşmak kastıyla değil, profesörlüğünün bir gereği olarak hadisleri ezberlemişti.

Efendimizi Tanımak, Onu Rehber Edinmektir

Resulullah'ı (s.a.v.) tanımak, hakkında sadece ezber yapıp malumat edinmek değil; yaptıklarından, söylediklerinden ibret ve örnek alarak onun davranış biçimini rehber edinmektir. Günümüzde bize Efendimizin sadece bazı cepheleri gösteriliyor. Hâlbuki bizim, baba Resulullah, zevc Resulullah, devlet başkanı Resulullah, kul Resulullah, dede Resulullah, arkadaş Resulullah, gazi Resulullah, merhametli Resulullah, şefkat menbaı Resulullah vs. olarak tüm cephelerini görmemiz lazım. Örneğin, –bu kelimeyi sevmesem de– centilmen Resulullah'ı, nazik, ince Resulullah'ı tanımıyoruz. Biz şimdilerde bir hanımefendiye otomobilin kapısını açınca bu, centilmence bir hareket oluyor. Ama Efendimiz Hazretleri'nin Hayber Gazvesi'nden dönerken çökmüş olan bir deveye binmeye gayret eden Safiye Validemize (r.a.) bir dizini yere toprağa koyup öbür dizini dikip "Safiye dizime bas, deveye öyle bin." buyurduğunu biliyor muyuz? Bu centilmenlikten daha da ince bir hareket değil midir? Bu hareket, otomobil kapısı açmak ile kıyas edilir mi?

Centilmen Resulullah'ı neden tanımıyoruz? Peygamber Efendimizi neden sadece yetim başı okşayan bir yüce şahsiyet olarak algılıyoruz? O mübarek el aynı zamanda kılıç kabzası da tutmuyor mu? Mızrak atmıyor mu? O herkese güzel nasihat eden lisan, –bu da güzel olmakla beraber bir kısım insanların işine gelmeyebilir– devlet başkanı olarak idam emri vermiyor mu?

Bedir'de Merhametli, Uhud'da Adil Peygamber

Efendimiz Hazretleri (s.a.v.), türlü ikazlara rağmen kendi aleyhine şiir yazmaya devam eden Eşref'in idamına hükmediyor. Keza Bedir'de kendisine karşı çıkan bir müşrik için de aynı emri vermiştir. Malum, Bedir'de esir alınanlar için belli bir bedel, fidye-yi necat yani kurtuluş akçesi konmuştur. Parası olmayanlar veya parası olsa bile okuma yazma bilip de Müslüman gençlere okuma yazma öğretmek bile fidye-yi necat kabul edilmiştir. Peygamber Efendimiz bu yönüyle de maarifçi peygamberdir. Bedir Savaşı'ndan sonra birisi geliyor, "Ben okuma yazma bilmiyorum. Param yok. Çok fazla çocuğum var. Beni affedin, bırakın." diyor. Merhamet menbaı olan Peygamber aleyhisselam "Madem çok çocuğun var; hiçbir şey verecek hâlin yok; okuma yazman da yok. Bir daha karşıma çıkmaman kaydıyla seni serbest bırakıyorum." buyuruyor. Bu merhameti istismar eden o herif Uhud'da yine Efendimizin karşısında yer alıyor. Medine'de yakalandığında da yine aynı bahaneleri sıralıyor. Ancak Efendimiz "Ben, ne sana ne de başkasına 'Muhammed'i iki defa aldattım.' dedirtmem." buyuruyor ve idam emrini veriyor. Yani, Bedir'de merhametli peygamber, aynı adama Uhud'dan sonra adil peygamber.

Maarif meselesinde şunu da eklemek lazım: Bedir'de kurtuluş akçesi olarak tayin edilen okuma yazma meselesinden bahsettik. Bakara suresinin sonunda "Anlaşmalarınızı yazın. Yazamıyorsanız/ yazamayacak bir hâldeyseniz adil bir kâtibe yazdırın."* mealinde bir ayet vardır. Bu da bir anlamda maarife, eğitime teşvik değil mi?

Resulullah'ı sevmek, hidayetin en büyük sebebidir.

Yabancı lisan meselesi de Efendimiz Hazretleri'nin (s.a.v.) hayatında bulabileceğimiz bir meseledir. Efendimiz Hazretleri

* Bakara 2/282.

Medine'ye gittiğinin ilk günlerinde evlatlığı Zeyd bin Sabit Hazretleri'ne (r.a.) "Yabancı lisan öğren." buyuruyor. O dönemde Gassanilerle konuşma lisanına sahip kimse olmadığı için böyle bir emir veriyor; burada yabancı dil öğrenmeye teşvikten maada emir var. Bu eğitimci peygamberden hiç bahsediyor muyuz?

Efendimizi (s.a.v.) bu kadar geniş çapta ve her bir açıdan bakarak tanıdığımızda sevmemek mümkün değildir. Ayrıca Allah'ın en büyük nimeti, ne nefes alıp vermek ne de yiyip içmektir; Hz. Peygamber'dir. O nimetin sahibini seversek tanımaya başlarız.

Şunu ilave etmeden geçmemek lazım: Suyu oluşturan atomlar hidrojen ve oksijendir. İkisi de ayrı ayrı yakıcıdır. Ancak birleştikleri zaman suyu meydana getirirler. Allah ve Resul'ünü (s.a.v.) de hidrojen ve oksijen gibi ayırmaya çalışırsanız ikisi de yakıcı olur. Birbirinden ayırırsanız olmaz. Ama bu Resulullah'ı ilahlaştırmak demek değildir. Allahu zü'l-Celâl, elbette tanrılığını, ilahlığını kimseye vermez. Birtakım ağzı karaların dediği gibi Hz. Peygamber'i çok övmek onun Hz. İsa (a.s.) gibi ilahlaşması demek değildir, buna yol da açmaz. Allah, habibini, resulünü ve kulunu ilahlaştırılmak iftirasından muhafaza buyurmuştur. 1400 küsur senedir İslam dairesi dışına çıkmış ama Müslümanlardan kaynaklanmış, sapık düşünceler, inançlar, hatta mezhepler var. Bir tane Muhammed Mustafa aleyhi ekmelü't-tehâyâ Hazretleri'ne tanrılık isnat eden var mı? Onun için, Allah ve meleklerinin her an salat ettikleri, övdükleri zât-ı şerifi biz ne kadar översek övelim Allah kadar övemeyiz.

21

SAHABELER PEYGAMBERİMİZİ NASIL SEVDİLER?

Malum tevhid dini olan Muhammedîlik, kul bazında bir kişi ile başlamıştır. İslam yerine Muhammedîlik dememizin sebebi, İslam dininin Hz. Âdem ile başlamasıdır. Kur'an-ı Kerim'de havarilerin, birçok peygamber-i kiramın "Ene evvelu'l-müslimîn",* "Nahnu lehu müslimîn"** gibi ifadelerle Müslüman olduklarının ifade edildiği ayet-i kerimeler var. İslam'ın Hz. Muhammed Mustafa aleyhi ekmelü't-tehâyâ Hazretleri ile başladığını düşünenler ayet-i kerimeleri bile bilmiyorlar. Hasılı, Muhammedîlik tek bir kişi ile başlamıştır.

İslam hakkındaki bilgilerimiz anaokulu seviyesinde. Kadınlardan ilk Müslüman'ın Hz. Hatice (r.a.) olduğunu, çocuklardan ilk Müslüman'ın Hz. Ali (k.v.) olduğunu, erkeklerden ilk Müslüman'ın Hz. Ebubekir (r.a.) olduğunu ezbere biliyoruz ama bunlar üzerine hiç tefekkür etmiyoruz. Bunlar, akılda kalsın diye

* "O'nun hiçbir ortağı yoktur. İşte ben bununla emrolundum. Ben Müslümanların ilkiyim." (Enam 6/163)

** "Biz O'na teslim olmuşlarız." (Bakara 2/136)

söylenmiş laflardır. Şunu düşünmemiz gerekir: Efendimiz aleyhisselamı (s.a.v.) saymazsak ilk Müslüman Hz. Hatice'dir. Burada bir kıdem söz konusudur. İlk şehit de Hz. Sümeyye'dir (r.a.). Yani, Müslüman kadınlar, Hz. Hatice'nin ve Hz. Sümeyye'nin yüzü suyu hürmetine kıdemde erkeklerden üstündür.

Bugünkü tatbikatı İslam'ın tatbikatı olarak algılamayalım. Kendini Müslüman zannedenlerin tatbikatı İslam'ın tatbikatı değildir. Bizim için kadın cinsiyle erkek cinsi arasındaki münasebetin yegâne doğru göstergesi Efendimiz Hazretleri'dir.

Nezaketin, İnceliğin, Zarafetin Timsali Efendimizdir

Efendimiz Hazretleri (s.a.v.), kızı Hz. Rukiye, Hz. Zeynep, Hz. Ümmü Gülsüm, Hz. Fatıma (r.a.) huzuruna geldikleri zaman ayağa kalkıyor. "Cennet anaların ayakları altındadır." buyuruyor. Hz. Ayşe'den (r.a.) rivayetle biliyoruz ki: "Resulullah bizden hiçbir şey istemedi. 'Su ver.' demedi. 'Su verir misin?' dedi. 'Karnım acıktı, yemek yiyelim.' demedi. 'Yiyelim mi?' diye sordu." Nezaketin, inceliğin, zarafetin timsali, Efendimiz Hazretleri'dir.

Yine Hz. Ayşe Validemiz (r.a.) anlatıyor: "Benden su rica ettiği zaman bir kapta suyu takdim ettiğimde, 'Sen iç de ben sonra içeyim.' buyururdu. Ben bir yudum içerdim. Mübarek ağzını kabın benim su içtiğim yerine denk getirir, suyu öyle içerdi." Hanımına yaptığı en zarif iltifat değil mi bu?

Kadın erkek ve karı koca münasebetinde Efendimiz aleyhisselamın (s.a.v.) yaptığından maada hareketler, davranışlar asla İslam'a uygun davranışlar değildir. Bunu böyle bilelim. Bugünkü Müslümanların yaptığı yanlış tatbikatı İslam'a fatura etmek yanlışından vazgeçelim.

Sahabeler bizzat İslam gıdasını Cenab-ı Peygamber'den (s.a.v.) alan birinci halakadır. Efendimiz Hazretleri'nin ahirete

doğumundan sonra, cemâlini göremeyenler, sadasını işitemeyenler, onun cemâlini gören ve sadasını işiten ashabdan Müslümanlığı öğreniyorlar. Onlar da ikinci halakayı teşkil ederler ve tâbiîn olarak adlandırılırlar. Resulullah'ı görenleri görenden İslam'ı öğrenenler de üçüncü halakayı teşkil ederler ve kendilerine tebe-i tâbiîn denir. Ondan sonrakiler hem coğrafya olarak hem de nüfus olarak çok genişlediği için bir halaka teşkil etmez; o grubun içinden yetişmiş kişiler sülehâ-yı ümmet, yani ümmetin salihleri olarak adlandırılır ve sülehâ-yı ümmet günümüzde hâlâ devam eder.

Ashab-ı Kiramın Hepsi Mübarektir Ama Derece Derecedir

Biz salavatta daima Resulullah Efendimiz Hazretleri'nin (s.a.v.) ailesini ve Ashab-ı Kiram'ı anarız. Peki Ashab-ı Kiram deyince kimi anlıyoruz?

Efendimiz Hazretleri'nin (s.a.v.) Allah indinde ve bizim indimizde öyle yüce bir değeri var ki yüce kelimesi cüce kalır. Cemâlini bir defa uzaktan da olsa görmek, sada-yı şerifini işitip kulağını süslemiş olmak, o en şerefli tabakaya, ashab tabakasına dâhil olmak için yeterlidir. Ama Ashab-ı Kiram'ın hepsi elbette ki Hz. Ebubekir (r.a.) değildir.

Sahabeler bizzat İslam gıdasını Cenab-ı Peygamber'den (s.a.v.) alan birinci halakadır. Bilaistisna çok büyük önderlerdir.

Ashab-ı Kiram, kendi içinde anlayış telakkilerine göre gruplanmasa bile bir kategorizasyona tabi olabilirler. Onların içinde de Efendimiz Hazretleri'nin (s.a.v.) tatbikatını ve söylediklerini yanlış anlayanlar var. Birkaç misal arz edeyim: Efendimizin son

yavrusu İbrahim bin Resulullah aleyhisselam bebek yaşta ahirete göçtüğü gün Güneş tutuluyor. Putperestlikten kalma bir âdet olarak Peygamber'in yavrusu göçtü, Güneş tutuldu diye hemen laf yayılıyor. Efendimiz o hüznü içinde bile "Bu, bir kişinin ölümüyle, doğumuyla olacak şey değildir. Bu, gök cisimlerinin hareketinden doğan olağan bir tabiat hadisesidir. Böyle şeyleri bu nevi hadiselerle bağdaştırıp kendi kendinize uydurduğunuz yorumlara inanmayın." buyuruyor.

Malumunuz, gök cisimlerinin insan üzerinde tesiri çoktur. Bunu burç falı manasında düşünmemek lazım. Bizim kıldığımız namazlar bile vakit itibarıyla, arz üzerinde bulunduğumuz nokta ile Güneş arasındaki açıya göre hesaplanır. Keza medcezir hadisesi dolunayın olduğu günlerde dolunayın olmadığı günlere kıyasla çok daha fazla yaşanır. Dolayısıyla, Güneş ve Ay tutulmasının dünyada yaşayan insanlar ile sair mahlukat üzerinde tesiri vardır. Bunun için Efendimiz Hazretleri (s.a.v.) kusûf ve husûf, yani Güneş ve Ay tutulması namazları kılıyor.

İbrahim aleyhisselamın vefatında Aleyhisselam Efendimiz mahzun... Kabir başında gözyaşı döküyor. Ashab-ı Kiram'dan bazı zevat, "Ya Resulallah, hani ölünün arkasından ağlamayacaktık." diyorlar. Efendimiz biraz sinirleniyor ve üzüntülü bir hâlde "Ben size dövünmeyi, yaka bağır yırtmayı, Cenab-ı Hakk'a 'Benden başka çocuğunu alacak adam bulamadın mı?' diye kafa tutmayı yasakladım. Ama ben babayım. Bir ayrılık mevzubahis. Bir hasret mevzubahis. Yüreğim eziliyor. Gözyaşı dökmek kadar tabii ne olabilir?" buyuruyor.

Hz. Ebubekir'in Kavrayış Yüksekliği

"Ben size nimetimi tamamladım ve din olarak İslam'dan razı oldum." mealinde ayet* gelince Ashab-ı Kiram seviniyor. Hz.

* Maide 5/3.

Ebubekir (r.a.) ağlıyor. "Ne oldu, Müjdeli bir haber değil mi bu?" diyorlar. "Evet, inanç olarak müjdeli bir haber. Ama eğer Allah 'Ben size nimetimi tamamlayıp İslam'ı bitirdim, verilecek bütün hükümleri gönderdim.' diyorsa artık Resulullah'ın dünyadaki işi bitti demektir. Bu, aynı zamanda bir ayrılık işaretidir. Şimdiden içime hasreti çöktü. Onun için ağlıyorum." buyuruyor Hz. Ebubekir Efendimiz. Hz. Ebubekir de ashabdan, bu soruyu soranlar da ashabdan. Ancak yanlış telakki ettiler diye bizim onlara hürmetimizde asla bir azalma olmaz.

Efendimiz Hazretleri'nin (s.a.v.) bir deve çobanıyla Ebubekir Efendimize (r.a.), Ali Efendimize (k.v.) veya Efendimizin ilmini dünya gözüyle görmediği ancak daha sonradan büyük bir âlim olan Abdullah ibn Abbas Hazretleri (r.a.) gibi büyük zevata söylediği sözler bir olabilir mi? Resulullah Hazretleri'nin bu gibi zevat ile Ashab-ı Kiram'dan Efendimiz ile çok vakit geçirmemiş bir zata söyledikleri arasında mertebe farkı vardır; meseleleri bu yönüyle algılamamız gerekir.

Abdullah ibn Abbas, Efendimizin Duasına Nail Olmuştur

Malumunuz, Abdullah ibn Abbas Hazretleri (r.a.), Efendimiz aleyhisselamın aynı zamanda baldızının oğludur; yani Abdullah ibn Abbas'ın teyzesi, Efendimizin hanımıdır. Nihayetinde teyzesinin evi olduğundan dolayı hane-i saadete girerken de çok samimi davranıyor. Resulullah Efendimize her şeyi soruyor. Efendimiz aleyhisselam da her şeye cevap veriyor. Bir gün yine Mescid-i Nebî'de Abdullah ibn Abbas bir şey soruyor. "Gel oğlum!" diyor Efendimiz. Kucağına oturtuyor. "Koy bakayım avuçlarını benim avcumun içine." buyuruyor ve "Ya Rabbi, bu yavru çok meraklı. Her soru sorduğunda benim ona verdiğim cevabı ezberliyor, üzerinde kendi fikir üretiyor. Benim söylediğim çekirdeği ağaç hâline, meyve hâline getiriyor. Ya Rabbi, benim hatırım için bu

yavruya öyle bir ilim nasip et ki sorulan her suale cevap versin." İşte Abdullah ibn Abbas böyle bir ilim deryasıdır. Çocukluktan gençliğe geçmek üzereyken böyle bir duaya nail oluyor. O da Ashab-ı Kiram'dan...

Ashab-ı Kiram bilaistisna çok büyük önder, lider, numune kişilerdir. Deve çobanı deve çobanına, Abdullah ibn Abbas (r.a.) âlime, Hz. Ebubekir (r.a.) sıddıklığa ve Ömer bin Hattab (r.a.) asabiyet-i diniyyeye, asabiyet-i İslamiyye'ye örnek. Yani bizim evimize biri gelse, "Senin inandığın adam, dün gece Hak katına çıktığını söylüyor." dese, "O söylüyorsa doğrudur." diyecek kadar irtibatımız ve yakınlığımız var mı yok mu, ona bakalım. Onun için Hz. Ebubekir, Sıddık-ı Ekber'dir. Sadık'ın mübalağalı bir şekilde büyütülmüşüne Sıddık denir. O da yetmemiş, Ekber de Kebir kelimesinin mübalağalı şekilde büyütülmüşüdür. Sadece büyük demek değildir. Sıddık-ı Ekber'in sadakatle ilgili çok derin, çok yüksek, çok yüce bir manası vardır.

Hayâ ve iman deyince Hz. Osman (r.a.), ilim ve gaza deyince Hz. Ali (k.v.). Bereket, alışveriş, ticaret, helal, faizsiz alışveriş deyince Abdurrahman ibn Avf (r.a.), Efendimiz uğruna canını feda etmek ve onun için istirahatini, her şeyini terk etmek deyince İstanbul'umuzun manevi büyüğü Ebu Eyyub el-Ensarî (r.a.), Halid bin Zeyd (r.a.)...

"Ve hasune ulâike refîkâ"* diye bir ayet-i kerime var. "Benim sadıklarım, şehitlerim, nebilerim, velilerim vardır. Bir de bunları sevenler ve onlarla beraber olmak isteyenler, onlara yakın olmak isteyenler vardır. Onlar da onlar gibidir." mealindedir. Cenab-ı Hak, nimeti sonsuz Rabbimiz böyle buyuruyor. Biz ashabı da, tâbiîni de, tebe-i tâbiîni de, sülehâ-yı ümmeti de, bütün din kardeşlerimizi de, hatta bize ve dinimize kötülük yapma gayesi olmayan bütün insanlara sevgi ile, muhabbet ile bakarız.

* Nisâ 4/69.

23

DUA NASIL KABUL OLUR?

"Davete icabet sünnettir." hepimizin duyduğu bir sözdür. Esasında fakirin indinde, sünnet ve farz arasında riayet edilmek açısından fark yoktur. Çünkü Allah kitabında "Peygamber size ne verdiyse onu alın, neden kaçınmanızı tavsiye buyurduysa o hâllerden kaçının."* buyuruyor. Yani Efendimiz Hazretleri'nin (s.a.v.) yaptıklarına ve yapmamızı istemediklerine riayet etmek, Allah emri olduğu için farzdır; başka bir yoruma hacet yok. Riayet etmek, uymak, o sözü dinlemek açısından, teknik anlamda farz başka, sünnet başkadır. Ben ise gerçekte, hakikatte nasıl olduğunu söylüyorum: Davete icabet sünnet değil, farzdır. Çünkü Allahu zü'l-Celâl "Ucîbu da'veted dâi"** ayetinde "Siz beni dua ile çağırırsanız, davet ederseniz ben icabet ederim." buyuruyor.

Biz, yine ayet-i kerimeyle sabit ki yeryüzünde Allah'ın halifesiyiz. Bütün insanlar mademki benî âdemdir, Allah'ın halifesidir. Halife de müstahlefin, yani kendisini halife tayin edenin ahlakı ile ahlaklanmalıdır. Bu, genel bir kaidedir. Öyleyse Allah davete icabet ediyor ise halifelerinin de davete icabet etmeleri farz hükmündedir.

* Haşr 59/7.
** Bakara 2/186.

"Ucîbu da'veted dâi" (Beni dua ile davet ettiğiniz zaman duanıza ve davetinize icabet ederim.) demektir. Demek ki dua var. Hatta bir başka ayette mealen "Duanız olmasa, yani benden talepleriniz olmasa benim indimde ne kıymetiniz olur ki?" buyrulmuştur.

Dua, borç demektir. Dua ile borç arasında ciddi bir yakınlık, hatta ayniyet var. "Kâinat, dua üzerine döner." sözü de duanın ehemmiyetini gösterir.

Allah Rabbü'l-Âlemin'dir

Yeryüzünde din olarak kabul edilmiş birtakım inanç sistemleri var. Bunlar sosyolojik açıdan din olarak kabul edilirler, teolojik açıdan değil. Tek tanrılı dinler veya semavi dinler kronoloji itibarıyla Musevîlik, İsevîlik, Muhammedîliktir. Hristiyanlık için tek tanrılı diyorlar hem Hz. Meryem (a.s.) hem de Hz. İsa'da (a.s.) uluhiyet, yani tanrılık var. Nasıl tek tanrılı din oluyor? Yahudi inancında da Tanrı, Yahudiler ile akraba. Yani Yahudi olmayan insanlar Allah'ın kulu da değil, muhatabı da değil. Herkesin "Öldürmeyeceksin!" diye bildiği evâmir-i aşere denen on emirdeki bu emri yanlış tercüme ediyorlar. Bugünkü muharref yani tahrif edilmiş, değiştirilmiş, bozulmuş, aslından uzaklaşmış Tevrat'ta "Adam öldürmeyeceksin!" yazmaz, "Yahudi öldürmeyeceksin!" yazar. Çünkü Yahudi olmayanların hiçbir kıymeti yoktur. Yahudi olmayanları öldürebilirsin, onlardan faiz alabilirsin. Ama Yahudiler birbirinden faiz alıp vermezler. Peki, bu nasıl tek tanrılılık?

Yahudi tanrısı Rabbü'l-âlemin değil, Rabbü'l-yahud'dur. Bizim de bazı Müslüman kardeşlerimizin Allah'ın sadece Müslümanların Allah'ı olduğu gibi bir telakkileri var. Hayır; Allah, Rabbü'l-âlemindir, Rabbü'l-müslimîn değildir. Risaletpenah Efendimiz Hazretleri sadece Müslümanlara değil, âlemlere rahmet olarak gönderilmiştir, Rahmeten li'l-âlemindir, Rahmeten li'l-müslimîn

değildir. O'nun yüzü suyu hürmetine Allah'ın rahmeti herkese şamildir.

Dua, her yerde her zaman edilmelidir. Çünkü kulla Rab arasında, âbid ile Mâbud, sâcid ile Mescûd arasındaki rabıta duadır.

Semavi olmayan dinlerde zaten kâhin, büyücü, şaman gibi isimlerle adlandırılan din adamları olmadan ibadet yapılamaz, yani tapınma ritüelleri yerine getirilemez. Hristiyanlık ve Yahudilikte de böyledir. Eti haham kesmediği takdirde o eti bir Yahudi yiyemez. Muhakkak eti haham yetkisindeki birinin kesmiş olması gerekir. Evlenme, doğum, isim koyma, ölüm gibi meselelerde de Hristiyanlıkta papaz, rahip ya da Yahudilikte haham olmadan iş görülmez. Ama Müslümanlıkta böyle bir şey yok çünkü ruhbaniyet yok, Allah ve Resul'ü (s.a.v.) namına hüküm verecek yok. O Allah, hükümlerini açıklayıcı, izah edici, hayata tatbik edicidir ve kaideleri açıktır.

Namazda Esas Olan Tazimdir

Meşrebe bağlı olan, serbestiyet tanınmış bazı hususlarda büyük müçtehidlerin fikirleri geçerlidir. Maalesef mezhep imamlarının içtihadlarını Allah emri olarak telakki edip Allah emri olarak anlatan kardeşlerimiz var; yanlış düşünüyorlar ve yanlış yapıyorlar. Mesela namazda, kıyamda tazim şarttır. Tazim muhataba yapılır, namazdaki muhatabımız da Allah'tır. Burada el bağlayarak mı durursak daha büyük bir tazim ifade ederiz yoksa İmam Malik Hazretleri'nin (r.a.) tabiriyle vücudun sakin durmasıyla, hiçbir hareket yapmadan mı daha büyük bir tazim ifade ederiz konusu

içtihad meselesidir. Tanzimin el bağlayarak mı olacağı, elini nereden bağlayacağın ise teferruattır; asıl olan tazimdir.

İmam dediğimiz zaman şimdilerde sadece din adamı olarak anlıyoruz ancak imam, kelime manası olarak lider, önder demektir. Bir yere misafire gidildiği zaman ev sahibi olduğu için imamet, ev sahibine düşer. Ama o misafirlikte bir de hafız varsa, o zat nüsha-yı Kur'an olduğu için ev sahibi, hürmeten imameti ona ikram eder. Hafız-ı Kur'an olan, zat-ı Kur'an'dır. Sadece hafız olması gerekmez; kıraati daha güzel olan, sesi daha güzel olan kişiye de imamet ikram edilir ya da kişinin yaşına başına hürmeten de imamet ikram edildiği olur. Ayrıca, terbiye çok önemlidir. Benim oğlum benim önüme geçip namaz kıldıramaz; bu, terbiyeye muhalif olur. Ama damadım hafızsa ona rica edebilirim. Burada mühim olan, kişinin hafız-ı Kur'an olmasıdır. Yoksa din-i mübîn-i İslam'da imamlık diye ayrı bir kurum yoktur. Biz dua etmek ve tapınma ritüellerimizi yerine getirmek için kimseye muhtaç değiliz.

Şeyhülislam olarak bilinen kişiler de Allah namına hüküm vermez. Şeyhülislamlar sadece herhangi bir soruya cevap verir, o cevaba da fetva denir. Şimdilerde Diyanet İşleri Başkanlığımızın herhangi bir soruya verdiği cevap ise fetva değildir; dinî mütalaadır, soruya cevaptır. Fetva ise başka bir kurumdur.

İslam'da Ruhbaniyet Yoktur

Yahudi ve Hristiyanlar yalnız başlarına sadece dua edebilirler. İbadet ritüeli yapabilmeleri için ruhbaniyet sahibi biri gerekir. Müslümanlıkta ise böyle değildir. Zaten günde kırk defa namazlarda Fatiha-i Şerife okuyoruz. Fatiha suresi, "İhdina's-sırâte'l-müstakîm"den itibaren dua cümlesidir. Yani Müslümanlar zaten ruhbaniyetten birisi olmadan her gün dua ediyorlar. Bunun dışında gün içinde yemekten önce, askere gitmeden önce, sabahleyin dükkânı açarken, memursan masana otururken vesaire sürekli

dua edilir. Bunların hepsini kişi kendi kendine yapar, çünkü bunlar ibadet ritüeli değildir. İslam'da ruhbaniyet olmadığından ibadet ritüellerini de herkes yaptırabilir. Örneğin, herkes namaz kıldırabilir. Ama diğer semavi dinlerde bu, dua haricinde asla mümkün değildir. İşte dua, bu kadar serbest bir kurum.

Efendimiz Hazretleri'nin (s.a.v.) tarifiyle, duanın bir silsilesi vardır. Kâinatın yaradılış sebebi Risaletpenah Efendimiz Hazretleri olduğu için, dualar da kendi içinde bir kâinat olduğu için, duaya salavatla başlanır, sonra istekler sıralanır, en sonunda da duanın kabulü için muhakkak Efendimiz Hazretleri'nin ism-i şerifleri, sıfat-ı şerifleri söylenir. "Bi-hürmeti Muhammed aleyhisselam, bi-hürmeti sultan-ı enbiyâ, bi hürmeti seyyidi'l-mürselîn. Âmin." Çünkü Efendimiz Hazretleri buyuruyor ki: "Dualar semada asılı kalır. Ne zaman ki benim ismim, sıfatım zikredilir, duada sözü geçer, o zaman Allah katına ulaşır." Bakın, bu sadece duanın yerine ulaşması için söyleniyor. Kabulü için bir daha Resulullah Efendimiz Hazretleri'nin ismi ve sıfatı olacak.

Bu şuna benziyor: Eskiden mektup yollarken mektubu pullardınız ama yine de postanede damga basmazlarsa mektup yerine gitmezdi. Bu örnek esasında eskide kaldı. Sakın bu konuda aldanmayın: Dünyanın sadece teknolojisi değişiyor; hakikati değişmiyor. Sadece zuhuru değişiyor; aslı değişmiyor. Şimdi cep telefonunda mesaj yazdığımız zaman "gönder" tuşuna basmadan o mesajın gitmemesini örnek gösterebiliriz. O "gönder" tuşu Nebî aleyhisselamın ism-i şerifidir.

Dua, Kul ile Rab Arasındaki Rabıtadır

Dua, her yerde her zaman edilmelidir. Çünkü kulla Rab arasında, âbid ile Mâbud, sâcid ile Mescûd arasındaki rabıta duadır. Her lisanda, her hâlde, her işaretle yapılır. Besmele çekmek de bir duadır. Fakat besmelenin başka bir ağırlığı vardır. Biz çok

sık kullandığımız için besmelenin o ağırlığının farkında olmadığımız gibi pek riayet de etmiyoruz. "Bi" Arapçada "ile" demektir. "Bismi Allah ki o, Rahman ve Rahîm'dir." Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adı ile diye çevriliyor. Buradaki "bi" ben bu işi Allah için yapıyorum demektir. Nefsim için yapıyorum değil. Bunu fayda-zarar ilişkisi şeklinde düşünmeyelim. Allah her türlü ihtiyaçtan müstağnidir. Mesela, yemek yerken bu yemeği nefsin azsın diye değil, bedenin ibadet takati kazansın diye yersen besmeledeki mana yerini bulmuş olur. Ve bu da tabii duadır.

"Âmin" deyip eli yüze sürmenin de pek çok manası vardır. Bunlardan biri, avucumuzun içindeki çizgilerin belli rakamları temsil etmesi ve toplamlarının 99 olmasıdır. Aleyhisselam Efendimiz de Allah'ın 99 ismine dikkat çekmiştir. Burada dikkat edilecek husus, Efendimiz Hazretleri'nin Allah'ın 99 ismi vardır diye buyurmamasıdır. Risaletpenah Efendimiz "Allah'ın esması içinde bu isimlerini saydığım 99 ismini ihsâ edin." buyuruyor. Yani tekrar edin, manasını öğrenin, o manalara uygun davranın. Allah'ın esması hudutsuzdur. Efendimiz aleyhisselam bize bu sonsuz isimlerden 99 tanesini öğretmiştir.

Kâinat, dua üzerine döner.

Allah'a dua ederken Cenab-ı Hakk'ın o fonksiyonu icra eden ism-i şerifini anarak ve o ism-i şerife sığınarak dua etmeliyiz. Hastaya dua ederken "Aman ya Şâfi" demeliyiz. Fukaralıkla, yani rızık ihtiyacı ile sınanırken "Ya Rezzak" diye söylemeliyiz. Dua, Efendimiz Hazretleri'nin (s.a.v.) tarif ve tavsiyesiyle Esmâ-i Hüsnâ kullanılarak daha müessir olur.

Allah dualarımızı kabul eder; biz yeter ki dua etmesini öğrenelim.

24

İÇİNİZ DARALDIĞINDA İNŞİRAH SURESİ OKUYUN!

"Allah cümle gönüllere ferahlık versin." Bu duayı fiil hâline getirebilmek için de bize İnşirah Suresi'nin ihtiva ettiği tercüme ve tefsir manalarını değil, tesirini ve tabii okumayı nasip etsin.

Allah devasız dert yaratmamıştır. Bizim noksanımız o derdin devasını henüz bulamamış, keşfedememiş olmaktır. Devasız dert olarak hemen akla ölüm gelebilir. Ölüm, dert değildir. Ölüm, vuslattır. Masivadan sıyrılmaktır. Mükellefiyetten kurtulmaktır. Allah'tan gayrı her şeyden ayrı olmaktır.

Kur'an-ı Kerim'de pek çok sure vardır. Bu surelerden bazıları kıssa anlatır, bu kıssalardan hisse alabilmeyi Rabbim nasip buyursun. Bu kıssaları filanca tarihte şu olay olmuş şeklinde algılamak yanlıştır, çünkü Kur'an-ı Kerim kıssa kitabı değildir. Kıssalardan kasıt, günümüze, problemimize, ferdî ve cemiyet hayatındaki genel gidişata çare olacak şeyleri o kıssaların hisseleriyle doğrultmaktır. Bir de tercümelerle ve tefsirlerle anlaşılmayacak ancak ilm-i ledün

sahiplerinden bize intikal etmiş birtakım muhassenat denen, güzellikler ve tesirat, yani etkiler vardır.

Ölüm dert değil, vuslattır. Masivadan sıyrılmaktır.

"Kul huvallâhu ehad" diye başlayan İhlas suresinde halis olmak, muhlis olmak, saf olmak gibi bir kelime yoktur. Bu sure, "Allah tektir, eşi yoktur, doğmamış ve doğurulmamıştır." gibi manalar içeriyor; içinde ihlasa dair bir şey buyurulmuyor. Ama İhlas suresini okuyanlar, amellerini, ibadetlerini halisane yaparlar. İbadetler derken bu kavramı sadece seccade üstüne hapsetmemek gerek. Doğru tartmak, sokaktaki bir kimsenin ayağına takılması muhtemel taşı kaldırmak, hayvana fazla yük vurmamak, günümüzde -yolları bozacağı ve sonucunda seksen milyonun hakkına girileceği için- kamyona olması gerekenden fazla yük yüklememek de ibadete dâhildir. Ama insanlar çok para kazanma hırsıyla kolayca bu hatalara düşebiliyorlar. Hiç kimsenin kefenin cebine para koyup gitmediğini ve yine hiç kimsenin çok çalışarak çok para kazanmadığını unutmayalım. Çok çalışarak ancak zahmet artar, rızık artmaz. İbadetleri halis yapmak için, cennet talebi ve cehennem korkusu olmadan, yani nefsani şeyler işin içine girmeden, menfaat celbi olmaksızın, Rabbim, sevdiğim, mabudum benden bunu yapmamı istedi, bana da bunu yapma kudreti verdi diye teşekkürle, memnuniyetle yapmak lazımdır. Bu hâli kazanmak için de İhlas suresi okumak lazımdır.

Surelerin Muhassenatı Vardır

Âyete'l-Kürsî'de de kişiyi dış tesirlerden muhafaza edeceği ya da bir zırh gibi olduğu mealinde bir cümle yoktur. Ama sabah kalkarken ve akşam yatarken yedi Âyete'l-Kürsî okunur. İnsanda altı

cihet vardır: ön, arka, sağ, sol, alt, üst. Bir de dâhiliye, yani derunumuzu hesaba katarak yedi Âyete'l-Kürsî okuruz. Yedi Âyete'l-Kürsî okumak, insanı beş duyuyla algılamadığımız bazı varlıkların tasallutundan, zararından korumak için çok önemli bir zırhtır.

Kur'an-ı Kerim'de Allahu zü'l-Celâl, Habib-i Edib-i Zişan'ından (s.a.v.) hiçbir zaman ism-i şerifiyle bahsetmemiştir. "Yâ eyyuhe'l-müddessir",* "Yâ eyyuhe'n-nebiyyu",** "Yâ eyyuhe'l-müzzemmil"*** gibi zatına hitap vardır. Peygamber aleyhisselamdan bahsederken sadece ism-i şerifini kullanmak, putperest âdetidir ve büyük terbiyesizliktir. Hâlbuki Cenab-ı Hak sure-i Hucurat'ta "Benim habibime karşı terbiyesizlik yaparsanız, mesela huzurunda sesinizi yükseltirseniz, amellerinizi yok farz ederim."**** mealinde buyuruyor. Dolayısıyla Efendimiz aleyhisselama yalnızca ism-i şerifiyle hitap etmek olmaz, ne kadar onun yüceliğini ifade etmekten aciz de olsa kendi miktarımızca yüceliğini ifade edebilmek için çeşitli sıfatlar kullanmak gerekir.

Bizi Ferahlatan Rabbimizdir

Allah, İnşirah suresinde "Elem neşrah leke sadrek" (Biz senin sadrını şerh etmedik mi?)***** buyuruyor. Burada muhatap elbette Resulullah Efendimizdir (s.a.v.). Ama isim veya sıfat-ı nebiyi tasrih ederek söylenmediği için bu söz ve bu hitap okuyana aittir. Dünyada ferahlık hissettiğimiz, pek ferahladığımız hâller, zamanlar var, değil mi? "Elem neşrah leke sadrek." Bizim gönlümüzü ferahlatan, sadrımızı şerh eden de Rabbimizdir.

Efendimiz Hazretleri (s.a.v.) bir şeye dikkat çekmek istediği zaman, ashabın dikkatinin teksif olmasını istediği bir konu, hâl

* Müddessir 74/1.
** Ahzab 33/59.
*** Müzzemmil 73/4.
**** Hucurat 49/2.
***** İnşirah 94/1.

olunca üç defa söylerlerdi. Mesela meşhur Veda Hutbesi bittikten sonra "Ben size karşı vazifemi yaptım mı? Doğruyu tebliğ ettim mi?" mealinde sormuştu. Veda Haccı'ndaki Efendimizin hac arkadaşları "Doğru söyledin. Bize doğruyu tebliğ ettin. Nasihat ettin ya Resulallah" diye şehadet ettiler. Efendimiz "Şahit ol ya Rab!" Bir daha sordu: "Ettim mi?" "Ettin ya Resulallah." diye şehadet ettiler. "Şahit ol ya Rab!" Üç defa "Şahit ol ya Rab!" buyuruyor. Bu tarihî bir vakıa. Bu sebeple "Allah'ın hakkı üçtür." gibisinden kalıplaşmış cümlelerin Hristiyanlıktaki teslisten taklitle ortaya çıktığını düşünmeyelim. Bizzat Hz. Peygamber üç kere vurgulamayı yapmıştır.

İnşirah suresinde "Her zorluktan sonra bir kolaylık vardır." buyuruluyor. İki defa ayette var; bir de Resulullah (s.a.v.) buyuruyor, oluyor üç. Dünyada zorluklar çoktur; hiçbir şey yoksa sıkıntı vardır çünkü asli vatanından ayrıyken sıkılmamak zordur. Onun için Hz. Mevlânâ (k.s.) *Mesnevi-i Şerif*'in başında öyle buyuruyor, onu üzen ayrılıklardan şikâyet ediyor. "Bu ayrılık benim bağrımı dilim dilim kesti, onları anlatıyorum." Nedir bu ayrılık? Asli vatandan ayrılıktır.

Dünya misafirhanesinde hepimiz göçmeniz. Bu misafirlik bir gün sona erecek, bir başka misafirhaneye gideceğiz. O misafirhane de ahiret âlemidir. Ahiret âlemi kıyamette bitecek ve ebedî hayatımız başlayacaktır. Asli vatan işte orasıdır. Buraların hepsi merhalelerdir.

İnsanın nereden gelip nereden gideceğini muhakkak tefekkür etmesi lazım. Tabii tefekkür için de zeminde biraz bilgi kırıntıları olması gerek. Nasreddin Hoca'nın hindisi gibi düşünmek yetmez.

Allah devasız dert yaratmamıştır.

Papağana on altın isteyince, "Marifeti ne bunun ki on altın istiyorsun?" diye soruyor Nasreddin Hoca. "Efendim, bu konuşur." deyince satıcı, gitmiş, evden hindiyi getirmiş kuş pazarına. "Kaç

para bu?" demişler. "Yirmi altın." demiş. "Allah Allah, ne ki bu? Hindi bu!" diye şaşırmışlar. "O ufacık kuş on altın ediyor ama." demiş. "İyi de o ufacık kuş konuşuyor." deyince Nasreddin Hoca da "E, bu da düşünüyor." demiş. İşte tefekkür derken hindi gibi düşünmeyi kastetmiyoruz. Bilgi kırıntıları üzerine bir tefekkür binası inşa etmek ve bir neticeye varmak... Tefekkürden kasıt budur.

Hasılı, sıkıntılı günlerimiz, ferah günlerimizden daha çoktur dünyada. Ama ferah zamanlarımız aklımıza geldiğinde dahi biraz içimiz ferahlar. Ama sıkıntılı zamanlar aklımıza geldiğinde de sanki aynı sıkıntıyı yaşıyormuşuz gibi tekrar sıkılırız. Onun için menfi konuşmamak gerekir.

Rabbimizden Başka Çalacak Kapımız Yok

Şimdilerde yeni bir âdet çıktı, doğaya/evrene olumlu mesajlar gönderiliyor. Bizim dinimizin esası da budur. Efendimiz Hazretleri'nin (s.a.v.) bir hadisinde "Ya hakikat söyle/doğruları herkese tebliğ et ya sus." buyuruluyor. "Ya doğru, güzel düşün ya da kimseye zararın dokunmasın diye uykuya git." mealinde hadis-i şerif de vardır. "Gördüğünü ört, görmediğini söyleme." Gördüğünü ört derken kötülüklerden gördüğünü ört kastediliyor. Görmediysen zaten söylemeyeceksin. Doğaya olumlu mesaj göndermeyi benim peygamberim çok daha önceden söylemiş zaten. Yeni moda bir şeye ne lüzum var? Biraz dininizi öğrenin. Eğer dininiz yoksa bile -din sahibi olmakta herkes hür ama- doğruyu öğrenmek gerekir. Bu yeni icat değil, Müslümanların peygamberinin tüm insanlara söylediği bir sözdür. Hiç olmazsa doğruları öğrenin de yeni icat çıkardık diye kendinize benlik vermeyin. Muhammed Mustafa'dan bu güzellikler çıkmıştır. Ama bazen Allahu zü'l-Celâl, ism-i şerifini bazı ağızlardan korur. O yüzden o insanlar Allah diyemezler. O ağızlara Allah demek yakışmaz. Onlar doğa derler, ama hakikatte Allah'tır, tek Rab'dir.

İnşirah suresinde geçen kelimelerin manası surenin muhassenatına dair bilgi verir. Surenin ismi olan "inşirah" kelimesi, açılma, ferahlama demektir. Bu sureyi sıkıntılı zamanlarımızda fazlaca okursak sıkıntımız gider. Eğer fakirin bu sözümü ve ala silsiletihim Cenab-ı Hakk'ın bu ihsanını imtihan etmeye kalkarsanız, sıkıntınız artar.

Ahiret âlemi kıyamette bitecek ve ebedî hayatımız başlayacaktır. Asli vatan işte orasıdır. Buraların hepsi merhalelerdir.

Sıkıldığımız zaman zaten Rabbimizden başka çalacağımız kapı yoktur. Allah'ın cümle sıkıntılarımızı hafifletmesi, yok etmesi, feraha ve felaha erdirmesi için yine O'nun sözlerine –ki onun sözleri Resulullah'ın (s.a.v.) tebliğ ettiği sözlerdir–, yani İnşirah suresine sığınalım. Birinin sözüne sığınmak, o sözlerin sahibine sığınmak demektir. Yani sureye sığındığımızda Allah'a sığınmış oluruz. Zaten O'ndan başka sığınacak kapı var mı?